T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MUHYİDDİN ÇELEBİ'NİN HIZIR-NÂMESİ (İNCELEME - METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Emine YENİTERZİ

Hazırlayan
Zehra ALAY

KONYA - 2005

İÇİNDEKİLER

III. BÖLÜM

HIZIR-NÂME

ÖN SÖZ

Eski Türk Edebiyatı hemen her konuyu içine alan, parça parça emsalsiz güzelliği bünyesinde barındıran zengin bir edebiyattır. Divanların, mesnevîlerin ve çeşitli eserlerin içerisinde çok zarif ve ince hayallere yol açan müstesna beyitler ve mısralar saklıdır. Bütün nevilerinde olduğu gibi, dinî, tasavvufî ve ahlâkî muhtevalı eserler bakımından da Eski Türk Edebiyatı oldukça zengindir.

Gönlün ve aklın terennümünü duyabileceğimiz büyük şahsiyetlerin ortaya koyduğu bu tür edebî eserlerde, eski kültürümüzün dayandığı bütün temelleri görebilmek mümkündür.

Üzerinde çalıştığımız Hızır-nâme adlı eser de XV. yüzyılda kaleme alınmış Hz. Hızır ile ricâlü'l-gayb denilen velîler hakkındaki telakkilere dair dinî, tasavvufî, ahlâkî muhtevalı bir eserdir. Eserde Hz. Hızır ile birlikte maddî ve manevî mekanlara yapılan yolculuklar ve bu yolculuklar esnasında görülen olağanüstü mekanlar ve durumlar bir bir anlatılır. Peygamberlerle görüşülüp, velîlerle sohbet edilir. Ayrıca eserde mitolojik mekanlardan ve efsanelerden de bahsolunur. Bu bakımdan eser Eski Türk Edebiyatı'nın çeşitli kaynaklarının birçoğuna malik bir eserdir ve türünün Osmanlı sahasında bilinen yegâne örneğidir.

Çalışmamız giriş kısmından ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, Muhyiddin Çelebi'nin yaşadığı devrin siyasî ve edebî yönden görünümü ele alınmıştır. Ardından dinî tasavvufî ve ahlâkî muhtevalı mesnevîler ve XV. yüzyıl Anadolu sahası mesnevîleri üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde Muhyiddin Çelebi'nin hayatı ve edebî şahsiyeti hakkında tespitler dile getirilmiştir. İkinci bölümde ise söz konusu eser şekil ve muhteva bakımından incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde de tenkitli metne dair bazı hususiyetler üzerinde durulmuş, Hızır-nâme'nin farklı şehirlerdeki nüshalarından bahsolunmuştur. Ayrıca 912 beyit, 240 dörtlükten ibaret olan Hızır-nâme'nin tenkitli metni de bu bölümdedir. Üçüncü bölümün sonuç kısmında ise çalışmamızdan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Çalışmamız, sonuç kısmının ardından bibliyografya ve metnin dizini ile sona ermektedir.

Çalışmamızın başlangıcından itibaren benden yardımlarını esirgemeyen, sabrı ve hoşgörüsü ile değerli mesailerini harcayan, desteğini daima yanımda bulduğum ve örnek aldığım kıymetli ve saygıdeğer hocam Prof. Dr. Emine YENİTERZİ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca yüksek öğrenimim boyunca engin bilgi ve birikimlerinden istifade ettiğim kıymetli ve saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Ahmet SEVGİ ve Yrd. Doç. Dr. Semra TUNÇ'a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Zehra ALAY
Konya, 2005

KISALTMALAR

age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
Böl.	: Bölümü
BTK	: Büyük Tark Klasikleri
C.	: Cilt
DİA	: Diyanet İşleri Ansiklopedisi
DİBY	: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
Ef.	: Efendi
EÜ	: Ege Üniversitesi
Hz.	: Hazret-i
Ktp.	: Kütüphanesi
M	: Hızır-nâme Mevlana Müzesi Ktp. Nu. 4262
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Nu.	: Numara
ölm	: Ölümü
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
S	: Hızır-nâme Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. Böl. Nu. 3414
TDK	: Dürk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurmu
TY	: Türkçe Yazmalar
Ü	: Hızır-nâme İstanbul Üniversitesi Ktp. Nu. 9495
Y.	: Yıl
Yay.	: Yayınları
YKB	: Yapı Kredi Bankası
Yrd.	: Yardımcı

GİRİŞ

A- MUHYİDDİN ÇELEBİ'NİN YAŞADIĞI DEVRE TOPLU BAKIŞ

1. Siyasi Durum

XV. yüzyıl Türk tarihinin önemli yüzyıllarından biridir. Bu yüzyılda Türkler'in yerleştikleri topraklar üzerinde doğudan batıya büyük bir hareketlilik yaşanır.

Osmanlı Devleti XV. yüzyıla Ankara Savaşı yenilgisiyle girer. Yüzyılın başında Timur Hindistan'ı fethetmiş, Altınordu Hanlığını egemenliği altına almış güçlü bir hükümdardır ve Batı Türkleri için tehlike olmaya başlamıştır. Osmanlı Devleti de Bâyezîd döneminde dünya siyasetinde bir kuvvet olarak görünmeye başlamış, Batı Avrupa'da Orta Asya'ya, Mısır'dan Altınordu'ya kadar uzanan bir bölgede milletlerarası siyasetin güç odaklarından biri olmuştur. Ancak bu sıralarda kendini İlhanlıların Anadolu üzerindeki egemenlik haklarının mirasçısı ilan eden Timur için Osmanlı Devleti kendine tabi olması gereken küçük uç devletlerinden biridir. Bir taraftan bütün Sünnî İslâm âleminin koruyucusu ve hâkimi olmak, diğer taraftan Türk-Moğol kağanlık geleneğini canlandırmak emelinde olan Timur'a Osmanlı Sultanı meydan okumuş ancak 28 Temmuz 1402'de Ankara Savaşı'nda bozguna uğrayıp ona tutsak düşmüştür. Timur'un bu savaşta Osmanlıları yenmesi Türk tarihi için büyük bir felaket olmuştur.

Savaştan sonra Timur, Anadolu Beyliklerini yeniden canlandırarak, Osmanlılar da dahil olmak üzere hepsini kendine tabi kıldı. Böylece Anadolu'nun birliği parçalanmış oldu. Osmanlı Devletinin Anadolu'daki sınırları ise, hemen hemen I. Murâd devri başlarındaki hatlara kadar çekildi. Bâyezîd zamanında uygulanmaya başlanan merkezî devlet sistemi, bu savaşın sonucunda çökerken Osmanlı Devletinin kuruluşu yarım asırlık bir gecikmeye uğradı.

Ankara Savaşı sonrası Anadolu'da siyasî kargaşanın ve belirsizliğin yaşandığı bir dönem başlar. Bu dönem Fetret Devri olarak bilinir. Fetret yıllarında Yıldırım Bâyezîd'in dört oğlundan Süleyman Şâh Edirne'de; Îsâ Çelebi

[1] Mine Mengi, "Eski Türk Edebiyatı Tarihi", Akçağ Yay., Ankara 1997, s. 96.
[2] A. Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, "Eski Türk Edebiyatı Tarihi", İstanbul 2004, s. 152.

Balıkesir'de; Mûsâ Çelebi Bursa ve yöresinde; Çelebi Mehmed de Amasya'da yönetimi ele geçirerek saltanat mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Bu mücadeleler savaştan sonra sekiz ay kadar Anadolu'da kalan Timur'un Anadolu'yu terk etmesiyle daha da şiddetlenmiştir. On yılı aşkın bir süre devam eden kardeşler arasındaki bu mücadele Çelebi Mehmed'in tek başına devlet idaresine hâkim olmasına kadar bütün şiddetiyle sürmüştür.

1413 yılında Çelebi Mehmed taht mücadelesini kazanarak devletin başına geçti ve devletin sarsılan otoritesini kuvvetlendirmek, bozulan teşkilatı yenilemek için büyük gayret gösterdi. Anodolu ve Rumeli'deki toprakları birleştirmek suretiyle devleti yeniden kurdu. Böylelikle Timur'un Anadolu'yu istilası Bizans'ın hayatını biraz daha uzatmaktan ve Moğollar adına Anadolu'da çok fena izler bırakmaktan başka hiçbir işe yaramamıştır.

Aynı istilânın Anadolu Türklüğü adına tek iyi tarafı ise istiladan önce Timur'un Asya'daki şiddetinden yılarak Anadolu ve Rumeli'ye hicret eden Türkmen unsurlarının mühim ve kıymetli bir yekûn tutmasıdır.

Çelebi Mehmed ve oğlu II. Murad'ın saltanatları döneminde Anadolu birliğinin yeniden kurulmasına çalışılmış; II. Murad'ın Rumeli'deki toprakları genişletmesiyle Rumeli'nin Türkleşmesi ve Müslümanlaşması sağlanmıştır. Öte yandan hem dünya tarihi hem de Türk tarihi için XV. yüzyılda yaşanılan en önemli olay İstanbul'un II. Mehmed (Fâtih Sultan Mehmed) tarafından fethidir. İstanbul'un Türkler tarafından alınması yeni bir çağın başlangıcı olmuştur. 1453'te İstanbul'un fethiyle Anadolu ve Rumeli arasındaki Bizans engeli ortadan kalkmış, Balkanlar'da elde edilen yeni topraklarla Osmanlı Devleti giderek imparatorluk görünümünü kazanmıştır.

İstanbul'un Fâtih Sultan Mehmed gibi insanlık terbiyesi en üstün bir Osmanlı hükümdârı tarafından fethedilmesi; aynı hükümdar tarafından Trabzon İmparatorluğu'na son verilmesi; Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın yine Fâtih'e yenilmesi ise Osmanlı hudutlarının Fırat kıyılarına kadar genişlemesi; Ceneviz'lerin

---

[3] M. Mengi, age, s. 97.
[4] Nihat Sami Banarlı, "Resimli Türk Edebiyatı Tarihi", MEB Yay., İstanbul 1998, C. 1, s. 416.
[5] M. Mengi, age, s. 98.

mağlup edilmesiyle Kırım'ın Osmanlı hakimiyetine girmesi; yine Fâtih Sultan Mehmed'in Balkanlar'da kazandığı zaferler ve topraklar Osmanlı İmparatorluğuna yalnız Şark'ta değil, bütün Avrupa'da asrın en hatırı sayılır devleti manzarası vermekte gecikmemiştir.

Fâtih'in ölümünden sonra tahta geçen büyük oğlu Bâyezîd'in hükümdarlık yılları da istikrar ve güvenlik içinde geçmiştir. Bu dönem büyük bir ekonomik gelişme ve şehirleşme dönemi ayrıca Türk lisan ve edebiyatı için büyük bir inkişaf devri olmuştur. Anadolu'daki son Türkmen beyliklerinin kaldırılmasıyla şair ve alimlerin Osmanlı sarayına yönelmesi İstanbul'u ilim merkezi haline getirmiştir.

2. Kültürel ve Edebî Durum

Asrın başında Timur istilâsı ile keyfi kaçan Osmanlı cemiyeti Çelebi Mehmed'in devleti yeniden kurması ve Sultan II. Murad'ın bu devlete büyüme ve yükselme imkanları hazırlaması ile bir huzur ve emniyet atmosferine girmiş ve bu durum o dönem şiirine, kültürel yaşamına da tesir etmiştir. Bu asırdaki kültür, sanat ve edebiyat hareketleri Türk tarihinin en büyük imparatorluğunun yükselmesine uygun bir gelişme göstermiştir.

Anadolu'da XV. asrın ilk yarısında Osmanlı Devletinden başka Karamanoğulları, Candaroğulları gibi beylikler de büyük devlet olma emelindeydiler. Bu sebeple o çağlarda büyük devlet olmanın şartı haline gelen kültür hayatına kıymet veriyorlardı. Asrın ilk yarısında hemen bütün beylikler bölgesinde esaslı bir sanat ve medeniyet faaliyeti vardı. Karaman Beyliği, bölgenin âlim ve şairlerini himaye ediyor ve bu hareketi ile de Anadolu Selçukluları ananesini devam ettirdiğine inanıyordu. Candaroğulları da hükümetlerinin Sinop ve Kastamonu gibi şehirlerini birer kültür ve sanat merkezi haline koymuşlardı. Fakat bu beyliklerin iddiaları ancak Fâtih Sultan Mehmed zamanına kadar sürebildi. Bu hükümdarın zamanında ise hemen bütün Anadolu'nun Osmanlı bayrağı altında birleşmesi öteki iddialara kat'î netice verdi. Böylelikle, asrın ikinci yarısında İstanbul'u da alarak

---

[6] N. Sami Banarlı, age, s. 416.
[7] Fuat Köprülü, "Türk Edebiyatı Tarihi" Akçağ Yay., Ankara 2003, s. 378, 380.

Anadolu ve Balkanlar Türkiyesi'ni yekpareleştiren Osmanlı İmparatorluğu, bu topraklardaki Türk Edebiyatı'nın gelişmesini sağladılar.

Yukarıda da belirtildiği gibi XV. asır Anadolusu'nda en kuvvetli medenî gelişmeler Osmanlı sarayının hüküm sürdüğü yerlerde oldu. Yıldırım'ın oğlu Emir Süleyman, edebiyata ve şiire meraklı olup, eğlenceye düşkün bir hükümdardır. Sarayının çevresinde bulunan şairlerden özellikle Ahmed-i Dâî ondan büyük yakınlık ve iltifat görmüştür. Dâî'nin divanındaki kasîdelerin çoğu Çelebi Süleyman için yazıldığı gibi Ahmed-i Dâî'nin Çeng-nâme'si gene ona sunulmuştur. Ayrıca Ahmedî gibi büyük bir divan ve mesnevî şairinin ondan büyük teşvik ve anlayış görmesi bu hükümdarın şiirden ve sanattan çok iyi anladığını göstermektedir. O kadar ki Emir Süleyman Türk diline kazandırılmasını istediği eserleri bizzat seçiyor, bunların bilhassa Türk dili ile yazılmasını yanındaki şairlere tavsiye ediyordu.

Türk dilini devrin şairlerine tavsiye eden ve edebiyata, şiire düşkün sadece Emir Süleyman değildi. Çelebi Mehmed ve Sultan II. Murad da şiire ve edebiyata düşkünlükleriyle bilinirler. Çelebi Mehmed, Germiyan sarayından Osmanlı sarayına intisap eden Ahmedî, Ahmed-i Dâî ve Şeyhî gibi şairleri himaye ettiği gibi, telif tercüme bazı eserlerin yazılmasına vesile oldu. Fâtih'in babası Sultan II. Murad da çevresindeki şair ve mütercimlere açık bir Türkçe ile eser vermeleri tavsiyesinde bulunuyordu.

Bu asırda, kültür hareketlerini başlatan, koruyup geliştiren, Türkçe'nin büyük devlet dili olmasına zemin hazırlayan şahsiyet II. Murad olmuştur. Osmanlı hükümdarları arasında şiir yazdığı bilinen ve henüz tamamı ele geçmemiş olmakla beraber ilk defa divan tertip ettiği bildirilen hükümdar da odur. Osmanlılarda Orhan Gazi'nin İznik'te açtığı medreseye Dâvûd-ı Kayserî'yi müderris tayin etmesiyle başlayan ilim ve kültür faaliyetleri, I. Murad, Yıldırım Bâyezîd ve Çelebi Mehmed dönemlerinde devletin gelişmesine paralel ilerleme kaydetmişse de, en dikkate değer gelişme II. Murad devrinde gerçekleşmiştir. Bu gelişmede II. Murad'ın diğer Anadolu beyleri arasında güçlü bir hükümdar olması kadar ilim,

[8] N. Sami Banarlı, age, s. 439.
[9] M. Mengi, age, s. 104,105.

kültür ve sanata değer veren bir şahsiyet olmasının da rolü büyüktür. Sulh zamanlarında, haftada iki defa şair ve âlimleri toplayıp münazara ettiren Sultan II. Murad, nerede bir hüner sahibi olduğunu duysa ona iltifat edip ihsanını esirgememiştir. Bu ilgi neticesinde Sultan Murad döneminde şiir hayli revaç bulmuştur. Zamanında şiir muhitini oluşturan şairlerden Germiyanlı Şeyhî, Cemâlî, Şemsî, Nakkaş Sâfî, Gelibolulu Za'îfî, İvazpaşazâde Atâ'î, Hüsâmî, Hassân, Bursalı Ulvî ve Aşkî'yi sayabiliriz.

Fâtih Sultan Mehmed devrinde, Osmanlı Devletinin gelişmesine paralel olarak Türk dili ve edebiyatı da Anadolu'da büyük gelişme kaydetti. İstanbul'un fethi daha önce oluşmaya başlayan saray edebiyatını güçlendirdi. İstanbul'un devlet merkezi olmasıyla da sanatkârlar, şairler ve âlimler bu merkez çevresinde toplanmaya başladılar.

Fâtih Sultan Mehmed tam bir ilim âşığıdır. Herhangi bir ülkede büyük bir bilgin bulunduğunu haber aldığı zaman derhal onu İstanbul'a getirtirdi. Hayatın hakikatine, dolayısıyla felsefe başta olmak üzere matematik ve diğer müspet bilimlere, insanın geçmişine ve geleceğine dolayısıyla tarihe, coğrafyaya, İslâmî ilimlere büyük ilgi duymaktadır. Bu ilgiden ve kendi kişiliğinin derinliğinden gelen merak ve öğrenme arzusundan dolayı; çeşitli bilim dallarında mütehassıs olmuş bir âlimi kendisine hoca tayin etmiştir. Bu hocalarla belli saatlerde gerçekten ciddi bir şekilde çalışmaktadır. Bu hocalar arasında Molla Gürânî, Molla Hücrev, Hoca-zâde, Molla Yegân, Tazarruât sahibi Sinan Paşa, devrin en büyük şairi Ahmed Paşa bulunmaktadır. Fâtih'in bu öğrenme ve müspet bilimlere olan merakı Osmanlı Devletindeki kültür faaliyetlerinin çehresini değiştirmiştir. Bu dönemde yazılan dinî, tasavvufî, ahlâkî, edebî, tarihî, tıbbî eserler ile siyasetnâmeler, menâkıbnâmeler, musikîye dair eserler Fâtih devrinde ilim ve kültür hayatının ulaştığı seviyeyi ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda güçlü bir şair olan Fâtih, döneminin bilginlerini ve sanatkârlarını himaye ettiği gibi, ırkına, dinine ve mezhebine bakmaksızın söylediği şiirlerle kudretini ispat etmiş şairleri de himayesine almış ve onlara ihsanlarda

[10] A. Atilla Şentürk, A. Kartal, age, s. 163, 164.

bulunmuştur. Bu uygulamadan dolayı Orta Asya, İran ve Arap coğrafyasından birçok şair İstanbul'a gelerek Fâtih'in teveccühünü kazanmış, onun himayesine girmiştir. Bunlardan bir kısmı Türk asıllı kişilerdir. Özellikle Fâtih'in bu tutumundan dolayı çevresinde 185 şairin toplandığı bilinmektedir.

II. Bâyezîd devrine gelindiğinde Anadolu ve Rumeli artık şâirler kaynağı, başkent İstanbul da Doğu'nun kültür ve bilim merkezi haline gelmiştir. Babası devrinde başlayan ilim ve fikir hareketleri II. Bâyezîd zamanında da, eskisine nazaran yavaşlamakla birlikte devam etmiştir. O da babasının tesis ettiği geleneği devam ettirerek devrin bilgin ve şairlerini himaye etmiştir. Kendisi de şair olan Sultan Bâyezîd devrinde pek çok şair ulûfe ve salyâneler alarak rahat bir hayat sürmüşlerdir. Bundan dolayı da adına pek çok kasîde yazılmış, kitap ve risale sunulmuştur.

Bu asırda hükümdarlara ve diğer devlet büyüklerine kasîdeler takdim eden ve bu devlet büyüklerinden alâka, saygı ve himaye gören divan şairleri hatırlanmaya ve tanınmaya değer şairler olarak sayıca mühim yekûn tutarlar.

XV. asırda dikkati çeken ilk şair Ahmed-i Dâî'dir. Yüzyılın başında hem nazım hem de nesir alanında Türkçeye önemli eserler kazandırmıştır. Ahmed-i Dâî, Türkçeye hakim, vezin, kafiye ve edebî sanatları kullanmakta maharetli, derin şir kabiliyetine sahip bir şairdir.

XV. asrın en önemli isimlerinden biri de Şeyhî'dir. Germiyanoğulları sınırları içinde yetişmiş büyük bir sanatkârdır. Bu asırda yazılan ilk, Anadolu'da yazılan ikinci Hüsrev ü Şirin hikâyesi Şeyhî'ye aittir. Şairin ince bir sosyal tenkit ve temiz bir Türkçe örneği olan Har-nâme adlı eseri mizah ve hiciv edebiyatımızın bir şaheseridir.

XV. yüzyıl Anadolu sahası Türk edebiyatının Şeyhî'den sonraki en güçlü temsilcisi Ahmed Paşa'dır. Fatih devrinin en büyük şairi olan Ahmed Paşa daha hayattayken sultanü'ş-şu'ara ünvanını kazanmıştır. Elde bulunan tek eseri Divan'ıdır.

---

[11] A. Atilla Şentürk, A. Kartal, age, s. 167-171.

XV. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu sahasında yetişmiş olan şairlerin en büyüğü Necâtî Bey'dir. Yaşadığı yüzyılın en büyük gazel ustası kabul edilir. Kendi döneminde ve daha sonraki yüzyıllarda beğenilmiş ve şiirlerine nazireler yazılmıştır.

Bu yüzyılda yukarıda kısaca bahsi geçen ünlü divan şairleri dışında Atâyî, Hümâmî, Sâfî, Cemâlî, Şeyh Elvan-ı Şirâzî, Avnî, Adnî, Adlî, Nişânî, Melîhî, Mesîhî, Cem Sultan, Şehzâde Korkud, Visâlî, Dede Ömer Rûşenî, Kemâl-i Ümmî ve Eşrefoğlu Rûmî gibi ikinci sırada yer alan şairler de vardır.

B- ESKİ TÜRK EDEBİYATINDA DİNÎ, TASAVVUFÎ VE AHLÂKÎ MUHTEVALI MESNEVÎLER VE XV. YÜZYIL ANADOLU SAHASI MESNEVÎLERİ

Klâsik Türk edebiyatında değişik konuların işlenmesinde çok kullanılmış bir nazım şekli olan mesnevî İslâmî edebiyatlarda, İran edebiyatınca başlatılan, gelişmesini ve en olgun örneklerini bu edebiyatta yaşayan bir tarzdır. Türk edebiyatına İran edebiyatından geçmiş, XI - XIX. yüzyıllar arasında bu türde sayısız eserler yazılmıştır.

Bugünkü bilgilerimize göre Anadolu sahasında, yazılı Türk edebiyatı XIII. yüzyılda başlar ve bu yüzyılda, burada başlayan Türk edebiyatı ürünleri arasında mesnevîler, en geniş yeri kaplar; özellikle de başlangıç devirlerinde tercüme ve nazîre yoluyla İran edebiyatından aynen alınmıştır.

Mesnevî nazım şekliyle kaleme alınan eserler konu bakımından incelenince bir zenginlik ve çeşitlilikle karşılaşırız. Bu engin sahada; din, tasavvuf, ahlâk, aşk, kahramanlık, tarih, tıp, astronomi gibi hemen bütün alanlarla ilgili mesneviler mevcuttur.

Harun Tolasa XV. yüzyıl Anadolu sahası mesnevîlerini konu ettiği makalesinde, din, tasavvuf, ahlâk konulu mesnevîlerin diğerlerine nisbetle

---

[12] Harun Tolasa, "15. yy. Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevîleri", E.Ü. Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, C. 1, İzmir 1982.
[13] Emine Yeniterzi, "Behiştî'nin Heşt Behişt Mesnevîsi", İstanbul 2001, s. 13.

çoğunluğu teşkil ettiğini belirtir. Bunun nedenini de o devirlerin siyasî, idarî ve sosyal bakımdan karışık olmasına bağlar. Göçler, savaşlar, istilalar, ayaklanmalar, nüfuz ve iktidar mücadeleleri halkı bunaltmaktadır. Ayrıca bu devirde, din, tasavvuf, ahlâkî yaşayış ve idealler, halk arasında bu yöndeki teşvik ve tercihler; tarihinin, en canlı ve koyu devirlerinden birini yaşar. Bunların yanı sıra, yeni girilen din ve medeniyetin çeşitli ilmî, dinî ve edebî mahsüllerinin Türkçeye tercümesi de gerekmektedir. Bütün bunlar mesnevî gibi istenilen çeşit ve uzunlukta konuları ifadeye elverişli bir şekli daha çok revaçlandırmış ve ön plana çıkarmıştır.

Aynı konuya Emine Yeniterzi, **"Behiştî'nin Heşt Behişt Mesnevîsi"** adlı eserinde şu şekilde bir açıklama getirir: "Mesnevî edebiyatında bütün türler arasında belki de en geniş yeri dinî, tasavvufî, ahlâkî mesnevîlerin aldığı görülür. Bunun yanında, asıl olarak dinî, tasavvufî ve ahlâkî türde olmasa da mesnevî şairlerinin İslâm dininin ahlâkî esaslarını halka öğretme, faydalı olan veya ahirete yarar söz söyleme gibi gayretlerle eserlerinde dinî ve ahlâkî hususlara, özellikle nasihatlere sıkça yer verdiği tespit edilir."

Dinî, tasavvufî, ahlâkî konulara her tür eserde yer verilmesi yanında; bütünüyle bu konulara ayrılmış müstakil eserler bakımından Eski Türk Edebiyatı son derece zengindir. Bu türün on dört, on beşinci yüzyıllardaki örnekleri türün yaygınlığını ortaya koyar.

Harun Tolasa on üç ve on dördüncü asırlarda yazılan mesnevîler ile on beşinci yüzyıldakiler arasında muhteva, özellikle de üslûp bakımından büyük farklılık olduğunu belirtir. İlk dönem mesnevîlerinin gerçek bir başlangıç olmalarının bütün özelliklerini taşıdığını ifade eder. Kelime seçimi, mısra yapısı, kafiye ve özellikle vezin tekniğinin acemice ve zevksiz bir özellik taşıdığını belirtir. Ayrıca mecaz sisteminin, tavsif ve tasvirlerin basit tercüme ve taklit niteliği ağır basan bir özellik taşıdığı tespitinde bulunur. Konu seçiminde de eserlere hakim olan zihniyetin bazen tercihen, bazen de zarurî olarak, bir şeyler öğretme, faydalı olma,

[14] H. Tolasa, agm, s. 1, 2.
[15] E. Yeniterzi, age, s. 14.

bir şeyin propagandasını yapma veya Allah rızasını kazanma ve hayır dua ile anılma gibi hususların ötesine pek az geçtiğini belirtir.

XV. yüzyıla gelince, durumda oldukça bir gelişme ve düzelme görülür. Bu asır Türk mesnevîciliğinde bir dönüm noktası olur. Bu asır mesnevîcilerimizde görülen dile, nazım unsurlarına, konuya, mecaz sistemine hakimiyetin ve bu yolda gösterilen ustalık, itina, incelik ve titizliğin daha önceki asırlarla kıyas kabul etmeyeceği tespiti Harun Tolasa'ya aittir. Harun Tolasa ayrıca bu asırdaki mesnevî edebiyatımızın sadece bir gelişim aşamasına değil, bu edebiyatın bazı dallarında olgun ve hatta orijinal örneklerine de ulaştığını ifade eder.

XV. asırda mesnevî edebiyatı geleneğinin, daha önceki asırlarda pek görülmeyen bir takım dallarında ilk örneklerine rastlanır. Ortaya çıkan ürünler, kalite bakımından olduğu kadar, genel edebî gelişmeye paralel olarak, miktar bakımından da geçen asırlara nisbetle üstündür. Önceleri İran kaynaklı bir mesnevî ele alınıp tercüme edildiği halde bu asırda yetişen şairler değil tercüme etmek başkalarının kullandıkları mevzu ve hayalleri bile kullanmayarak yepyeni bir zihniyetle eserler ortaya koymuşlardır.

Bu asırda yetişen Hassân, Tâcî-zâde Cafer Çelebi ve Sûzî Çelebi gibi şairler önceki şairlerin kullandıkları en yaygın benzetmeleri dahi kullanmamaya veya bambaşka bir tarzda işlemeye adeta azmetmişler ve mesnevîlerindeki hemen her mısraa kendi mühürlerini vurmuşlardır. Bu yeni fikirler neticesinde mesnevîler zaman, mekân, şahıslar kadrosu ve konu itibarıyla da yenileşmeye, daha doğrusu yerlileşmeye başlamıştır. Halîlî'nin Fürkat-nâme'si ve Cafer Çelebi'nin Heves-nâme'si ile Osmanlı ülkesinde cereyan eden orjinal konuları aksettiren "sergüzeşt" nevinin ilk mahsülleri verilmiş, bu gibi eserler XVI. asırda gelişmeye başlayan "şehrengiz", "sûr-nâme", "sâkî-nâme" ve benzeri konulu eserlere de zemin oluşturmuştur.

XV. asırda mesnevî şekliyle yazılmış çeşitli konularda küçüklü büyüklü yetmişin üzerinde eserle karşılaşıldığını belirten Harun Tolasa, bu yetmiş küsür

---

[16] H. Tolasa, agm, s. 2.
[17] H. Tolasa, agm, s. 3.
[18] A. Atilla Şentürk, A. Kartal, age, s. 202-203.

mesnevîyi, içerdikleri konu, duygu ve düşünce itibariyle bir tasnife tabi tutmuştur. Bu tasnif yedi temel kategoriden oluşmaktadır. Bunlar: Dinî-tasavvufî-ahlâkî mesnevîler; aşk mesnevîleri, tarihi-menkabevî mesnevîler; sergüzeşt-nâme ve hasbihaller; şehrengizler; mizahî mesnevîler; ilmî ve kültüre ait mesnevîler şeklindedir.

Yukarıda belirtilen tasnifin dışında, birkaç eserde ve makalede farklı tasniflerin yapıldığı da görülür. İsmail Ünver mesnevîleri yazılış amaçlarına göre dört gruba ayırmıştır.

Birinci gruba dinî, tasavvufî, ahlâkî mesnevîler dahil edilmiştir. İkinci gruba ise konusunu menkabelerden ve tarihten alan mesnevîler alınmıştır. Üçüncü grup ana çizgisi aşk ve macera olan mesnevîlerden oluşur. Dördüncü grupta ise şairlerin gördükleri, yaşadıkları olayları anlatan, toplum hayatından kesitler veren; kişileri, meslekleri, düğünleri ve belli yöreleri tasvir eden mesnevîler yer almaktadır.

"Örneklerle Türk Şiir Bilgisi" adlı eserinde Cem Dilçin mesnevîleri altı grupta inceler. Bunlar: Aşk konulu mesnevîler, dinî ve tasavvufî mesnevîler, ahlâkî ve öğretici mesnevîler, savaş ve kahramanlık konulu mesnevîler, bir şehri ve güzellikleri anlatan mesnevîler ve mizahî mesnevîler şeklindedir.

Farklı bir gruplandırma da İskender Pala'ya aittir. İskender Pala "Divan Edebiyatı" adlı eserinde mesnevîleri, aşk, din-tasavvuf, didaktik-ahlâkî, savaş ve kahramanlık, bir şehir ve güzel anlatımı, mizah, ilim, sözlük bilgisi ve tarih olmak üzere dokuz gruba ayırmıştır.

Eski Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserde, A. Atilla Şentürk ve Ahmet Kartal ise Harun Tolasa'nın yapmış olduğu tasnifi esas almışlar ve XV. asır Anadolu sahası mesnevîlerini bu tasnife göre incelemişlerdir.

Bu dönemde mesnevî şeklinde yazılmış irili ufaklı yüz elli dört eserle karşılaşmaktayız. Bu eserlerden otuz tanesinin nüshaları bugün elimizde mevcut

[19] H. Tolasa, agm, s. 3.
[20] İsmail Ünver, "Mesnevî", Türk dili Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), S. 415, 416,417 / Temmuz, Ağustos, Eylül 1986, s. 438-446.
[21] Cem Dilçin, "Örneklerle Türk Şiir Bilgisi", Ankara 1997, s. 178-197.
[22] İskender Pala, "Divan Edebiyatı", İstanbul 1996, s. 66.
[23] A. Atilla Şentürk, A. Kartal, a.g.e., s. 204-225.

değildir. Bunların varlıklarını ve konularını, gerek kendi devirlerinde, gerek sonraki devirlerde kaleme alınan çeşitli eser ve kaynaklardan öğrenmekteyiz. Bu dönemde yazılan mesnevîlerden altmış dokuzu dinî-tasavvufî-ahlâkî; kırkı aşk konulu; yirmi yedisi tarihî-menkabevî; dördü sergüzeşt-nâme; ve hasbihâl; biri şehrengiz; ikisi mizahî, dokuzu ise ilmî ve genel kültüre aittir.

Bu yüzyılda dinî-tasavvufî-ahlâkî mesnevîler gerek sayı ve gerekse kalite itibariyle önemli bir yer tutarlar. Bu konular, klasik edebiyatımızın her devrinde şair ve yazarlarımız için daima cazip birer konu olarak varlık ve tazeliklerini muhafaza etmişlerdir. Ancak, didaktik ve lirik, iki koldan gelişen bu dinî-tasavvufî-ahlâkî mesnevîlerimizin en olgun devirlerinden birini ve ilkini XV. yüzyılda yaşarız.

Mesnevî nazım şekliyle yazılmış eserlerin başında mevlid ve muhammediyeler gelmektedir. Hz. Muhammed'in hayatı, yaşayışı, sözleri dinî mesnevîlerimizin en esaslı konularının başında gelmektedir.

İslâmî edebiyatların hiçbirinde bizdeki şekliyle görülmeyen mevlid türünün en olgun örneğini XV. yüzyılda Süleyman Çelebi'de buluruz. Asıl ismi Vesîletü'n-Necât olan Mevlid son derece akıcı ve sade bir üslûpla kaleme alınmıştır. bu asırda Süleyman Çelebi'nin mevlidinden başka mevlidler de vardır.

Hz. Peygamber'in hayatı ve yaşayışı etrafında yazılan mesnevîlerden bir diğeri de Yazıcıoğlu Mehmet'in Muhammediyesi'dir. sadece Anadolu sahasında değil, Türk dünyasının diğer sahalarında da çok sevilmiş, okunmuş, örnek alınmış bir eserdir.

Hz. Peygamber'in hayatı etrafında ortaya çıkan eserlerden bir diğeri de, miraç olayını konu edinen "mirac-nâme"lerdir. Bu türün ilk örneği, yüzyılın ilk yarısında Abdülvâsi Çelebi tarafından yazılan Halîl-nâme'nin sonunda Mi'râc-nâme-i Hazret-i Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem serlevhası altında yer alan bölümdür. Bu asırda miraç olayını işleyen ikinci eser Ârif tarafından 841/1437 tarihinde telif edilen Mi'râc-ı Nebî'dir.

[24] A. Atilla Şentürk, A. Kartal, age, s. 204.

XV. yüzyılın dinî edebiyat ürünlerinden Abdülvâsi Çelebi'nin 817/1414'te yazdığı, Hz. İbrahim ve İsmail kıssalarını başlı başına konu edinip itinalı bir şekilde işlediği Halîl-nâme veya Destân-ı İbrâhîm Aleyhi's-selâm isimli mesnevîsi önemle zikredilmesi gereken bir eserdir.

Dinî-efsanevî bir nitelik taşıyan Musa Abdî'nin Camasb-nâme'si ile Serezli Sadî'nin Süleyman-nâme'si; ayrıca, asrın başında, Edirne Karabulut Mescidi imamı Halîl'in Hz. Fâtıma'nın ölümünü konu alan eserini; bu arada, Sabâyî tarafından yazılan Üveysülkarenî hikâyesini de ismen zikretmek yerinde olacaktır.

Dinî edebiyatın kırk hadis dalında mesnevî şekliyle bu asırda ortaya konulan bir örneği, Kemâl Ümmî'nin Kırk Armağan isimli eseridir. Bunun yanısıra, Hatiboğlu'nun Ferah-nâme isimli mesnevîsi de yüz hadis tercüme ve izahı için önemli bir eserdir. Aynı şairin bu çevreye dahil edilebilecek olan diğer bir eseri de, Muslihiddin Muhammed'in Arapça ve mensur bir eser olan Sûre-i Mülk Tefsiri'nin manzum tercümesi olan Letâyif-nâme'sidir.

Bu asırda, tasavvufî aşk, yaşayış, ahlâk ve prensipleri konu alan eserler olarak, Şeyh Elvân-ı Şirâzî'nin Gülşen-i Râz tercümesini, Pîr Muhammed'in Tarîkat-nâmes'sini, Ârif'in Mürşidül-Ubbâd ve Nüsha-i Âlem adlı mesnevîlerini, Ahmet Hayâlî'nin Ravzatü'l-Envâr'ını, Şeyh Abdürrahim Karahisârî'nin Vahdet-nâme, Rûşenî'nin Âsâr-ı Aşk'ını, Ahmed Rıdvan ve Hayâtî'nin Nizâmi'ye nazîre olan Mahzenü'l-Esrâr'ını, Muînî'nin Mevlâna Mesnevisinin ilk cildinin manzum şerhi olan Mesnevî-i Murâdî'sini, İbrahim Tennûrî'nin Gülzâr-ı Ma'nevî'sini, Hatiboğlu'nun Makâlât-ı Hacı Bektaş Velî tercümesini, Şeyh Eşref bin Ahmet'in Münâcât-nâme, Fütüvvet-nâme, İbret-nâme, Mazeret-nâme, Elest-nâme, Hayret-nâme gibi mesnevîlerini sayabiliriz.

Çalışmamızın asıl konusunu teşkil eden Muhyiddin Çelebi'nin ricâlü'l-gayb denilen velîler hakkındaki telakkilere dair olan Hızır-nâme adlı eseri de on beşinci yüzyılda kaleme alınmış dinî-tasavvufî muhtevalı bir mesnevîdir.

---

[25] H. Tolasa, agm, s. 6.

I. BÖLÜM

MUHYİDDİN ÇELEBİ'NİN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A- HAYATI

Dinî-tasavvufî Türk edebiyatı şairlerinden olan Muhyiddin Çelebi'nin hayatı hakkında kaynaklarda kısıtlı bilgi vardır. Muhyiddin Çelebi'nin asıl adı Şeyh Mehmed Dede Sultan'dır. Şair Fâtih Sultan Mehmed döneminde yaşamıştır.

Muhyiddin Çelebi ile ilgili ilk bilgi veren kişi Vasfi Mahir Kocatürk'tür. Elimizdeki en eski kaynak budur. Şairin gerçek adının Şeyh Mehmed Dede Sultan olduğunu söyleyen de odur. Kocatürk bu bilgileri Isparta Halil Hamîd Paşa Kütüphanesi'ndeki nüshaya dayanarak vermiştir. Kocatürk'ün faydalandığı bu nüsha günümüzde kayıptır.

Şairin doğum tarihi yukarıda bahsi geçen eserde ve daha sonra bu eserden faydalanıldığı düşünülen diğer eserlerde , milâdî 1426; ölüm tarihi de 1495 olarak verilmiştir.

Kaynaklarda şairin yaşamı, öğrenimi vb. konularda bilgi yoktur. Sadece yaşadığı yer olan Eğridir belirtilmiştir. Verilen bilgiye göre şairin ataları Türkistan'dan gelerek Eğridir'e yerleşmişlerdir. Muhyiddin Çelebi de burada yetişmiş ve büyük bir üne kavuşmuştur.

Muhyiddin Çelebi de söz konusu eserinin bazı yerlerinde bunu belirtmiştir.

Õıàrı bu Muóyi'd-dīn bilür arà-ı Óamīd içre olur
Áā'ib erenleri bulur 'ışò yolına ben gideyin (244)

Çünkim sefer òıldum Óamīd ilinden ol iòlīme ben
Pes Şeyõ İbrāhīmi sever seyr eylemiş āvāreyem (581)

[26] Vasfi Mahir Kocatürk, Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara 1970, s. 284.
[27] İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, İstanbul 2002, s. 217; Ahmet Yaşar Ocak, "Hızırname", DİA, C. 17, İstanbul 1998, s. 417-419.; Abdurrahman Uçman, "XV. Yüzyıl Tekke Şiiri", Büyük Türk Klasikleri, C. 3, s. 49-52; Ahmet Necdet, Tekke Şiiri, İstanbul 1997, s. 552.

Ùolı Óamīd ilindedür hem ism-i Óâò dilindedür
Dā’im Õıàır yolındadır baña seni gerek seni (1090)

Şairin öğrenimi hakkında kaynaklarda bilgi verilmese de onun iyi bir eğitim almış olduğu kanısına varılabilir. Çünkü Hızır-nâme’nin giriş bölümündeki bir pasajlık düzyazı Arapça ve Farsça cümlelerden oluşmaktadır. Bu girişten sonra yazılan, Allah’a hamd ve Hz. Muhammed’e dua edilen bölümde de ağır bir dil kullanılmıştır. Ayrıca eserde her bölüm Farsça bir nesir tanıtma cümlesi ile başlar.

Kaynaklarda şairin bağlı olduğu tarikatle ilgili farklı görüşler mevcuttur. Fuat Köprülü[28], şairin Bektaşî şairi olduğunu belirtir. Abdülbaki Gölpınarlı[29] ise şairin Hacı Bektaş Velî’ye çok bağlı olduğunu vurgulamakla birlikte onun Hamideli’nde yetiştiğini ve Zeyniyye Tarikatine mensup olduğunu söyler. Ahmet Yaşar Ocak[30] da şairin Hızıriyye Tarikatine mensup bulunduğunu belirtir.

Muhyiddin Çelebi, eserinin birçok yerinde Hacı Bektaş Velî’nin ve Bektaşî Tarikatinin ileri gelenlerinin isimlerini anar. Hacı Bektaş Velî’ye özel bir önem verdiğini onun adına bahisler açmak suretiyle birkaç yerde göstermektedir.

Õünkār Óacım Bekdaş gelür ben òulına himmet òılur
Leşker óisābın kim bilür Õünkār Óācım Bekdaş gelür (357)

Gördüm geyikleri gelür Õünkār öñinde yüz urur
Hep áaybīler úaf úaf ùurur Õünkār Óācım Bekdaş gelür (362)

Seyyid Áāzī gördüm gelür öñce Melik Áāzī gelür
Sulùān Şücā‘ bile gelür Õünkār Óācım Bekdaş gelür (363)

---

[28] Fuat Köprülü, Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, DİBY, Ankara 1991, s. 111.
[29] Abdülbaki Gölpınarlı, Yunus Emre ve Tasavvuf, İstanbul 1992, s. 50.
[30] Ahmet Yaşar Ocak, İslâm-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü, Ankara 1985, s. 39,92-93.

Õünkār Óācım Bekdaş gelür şād oldı dīvāne göñül
‘Uryān Şucā‘īler yürür şād oldı dāvāne göñül (689)

Görindi Óācı Bekdaşum ayaáına yüzüm sürdüm
Receb ayında çün gördüm dil ü cān Õıàrı arzular (768)

Bu ve benzeri beyitlere dayanarak Muhyiddin Çelebi’nin Bektaşî şairi olduğunu söylemek doğru bir tespit olmaz. Bu durum son derece zayıf bir ihtimaldir. Eserde tarikat büyüklerinin isimlerinin anılmasının dışında, Bektaşî Tarikatinin övülmesi ya da tarikatle ilgili âdetlerden bahsolunması gibi bir durum söz konusu değildir. Eserin hiçbir yerinde bu konuda ve şairin Bektaşî Tarikatine bağlı olduğu konusunda bir bilgi yoktur. Bunun yanında söz konusu eserde Bektaşî Tarikati ile ilgisi olmayan birçok tasavvuf ve tarikat büyüklerinin de isimleri geçer.

Muhyiddin Çelebi’nin Zeyniyye Tarikatine mensup olduğunu söylemek daha doğru bir tespittir. Çünkü Muhyiddin Çelebi söz konusu eserinin birkaç yerinde Zeyniyye Tarikatine ve bu tarikatin pîri Zeynüddin el-Hafî’ye müntesip bulunduğunu açıkça belirtir.

Zeypn-i Õāfī mesleginden ibtidā
Eyledük bu yola bulduò intihā (76)

Gördüm Hirī şehrin ‘ıyān Şeyõ Zeyn-i Õāfī pāk-cān
Òuluz aña ëāhir nihān seyr itmişem bunları ben (604)

Muhyiddin Çelebi eserinde iki farklı mahlas kullanmıştır. Bunlardan ilki Muhyiddin’dir. Eserin ilk bölümlerinde bu mahlas daha sık kullanılmaktadır. İkinci

[31] Horasan tasavvuf ekolüne mensup Zeynüddin Hafi’nin kurduğu bir tarikattir. Sühreverdiyye Tarikati’nin şubesidir. Tarikat halifeleri Abdurrahim Merzifonî ve Abdüllatif Kudsî tarafından Anadolu’ya getirilmiştir. Fatih döneminde dikkat çeken şehir kökenli tarikatlerden olan Zeyniyye Tarikati Şeyh Müslihiddin İbn Vefa (ölm. 1491) zamanında kemal devresine ulaşmış, tekkesi pek çok ilim adamının toplantı yeri haline gelmiştir. Faaliyetlerini 1449’da Bursa’da açtığı tekkesine yoğunlaştıran Zeyniyye Tarikati özellikle Osmanlı uleması arasında rağbet görmüştür. Molla Fenari ve Şeyh Vefa bu tarikatin önemli simalarıdır.

mahlas Tolı'dır ve eserin daha sonraki bölümlerinde karşımıza çıkmaktadır. Şairin bazı beyitlerde her iki mahlası birden kullandığı görülmektedir.

Muóyi'd-dīn olmışdur Ùolı cāndan Õıàır Õānuñ òulı
Vardur her işlerde eli şād oldı dīvāne göñül (711)

Bu Muóyi'd-dīn olur mihmān Õıàır òapusına dermān
Bi-óamdi'llāh irüp dermān Ùolı oldı yine óayrān (794)

B- EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Muhyiddin Çelebi'nin İslâm kültürüne vakıf âlim bir şair olduğu söylenebilir. Şair her ne kadar Hızır-nâme adlı eserini sade bir Türkçe ile yazmışsa da eserde yer alan seksen bir başlık, Farsça ve Arapça ifadelerden oluşmaktadır. Asıl konuya girmeden önce yazdığı hamdele-salvele bölümü, tevhid manzumesi ve devamındaki na't türündeki şiirlerde, Arapça, Farsça ifadeler ağır basmaktadır. Bu bölümlerde sanatlı söyleyiş göze çarpar. Ayrıca Vasfi Mahir Kocatürk de **Türk Edebiyatı Tarihi**'nde adlı eserinde şairin yaşadığı bölgede büyük bir şöhret ve nüfuz kazandığını belirtir.

Muhyiddin Çelebi'nin eserinde Rum abdalları önemli bir yer tutar. Şair eserinin bir bölümünü onlara ayırmıştır. Beyān-ı Kübrā ve Úoóbet-i Heme Evliyā başlığı altında Anadolu velîleriyle yaptığı sohbetleri anlatır. Muhyiddin Çelebi bu başlık altında başta Yunus Emre ve Hacı Bektaş Velî olmak üzere hemen hemen bütün velîlerin isimlerini zikreder. Bir belge niteliği taşıyan bu bölüm Muhyiddin Çelebi'nin tasavvufî kimliğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Muhyiddin Çelebi'nin tasavvuf mesleğine Zeynüddin el-Hafî'nin müridi olarak başlayıp eserinde ifade ettiği gibi memleketi olan Hamid ilindeki Rum abdalları zümresine katıldığı ve cezbe sahibi bir sûfî olduğu tahmin edilebilir.

[32] Kocatürk, age, s. 284.

Şu Rūm abdālları kim var Óamīd Aydında olurlar
Ki her mülke varur bunlar dil ü cān Õıàrı arzular (760)

Yitişdi ceêbe-i Raómān tecellī cilve vü cevlān
Ki nūrın feyà idüp Sübóān dil ü cān Õıàrı arzular (775)

Şair eserinin belli yerlerinde bu cezbe halinin fazla olması sebebiyle divane diye anıldığını söyler.

Dili ‘ışò şem‘ine pervāne oldı
Şarāb-ı ‘ışò ile mestāne oldı
Anuñ içün adı dīvāne oldı
Cemālin ‘arà ider ol dost didiler (248)

Muhyiddin Çelebi'nin Rum abdallarından olduğunun bir başka delili de bu zümrenin piri kabul edilen Seyyid Gazi'nin eserde sık sık büyük bir hürmet ve tazimle zikredilmesidir.

Ol Seydī Áāzīdür ulı áāzīler hep onuñ òılu
Áāzī Ùavābil lalası bir gine görsem yüzlerin (639)

Barla öñinde şol yazı anda yatur Mihter Áāzī
Seyyīd Áāzīyledür sözi bir gine görsem yüzlerin (657)

Muhyiddin çelebi'nin velûd bir şair olduğu söylenemez. Kaynaklarda şairin hayatı hakkında yeterli bilgi bulunmadığı gibi eserleri hakkında da bilgi yoktur. Tek eserinin Hızır-nâme olduğu kuvvetle muhtemeldir. Bazı kaynaklarda şairin bir de Divanı olduğu söylenmektedir. Ancak kaynaklarda Divan hakkında herhangi bir bilgi yoktur ve eserin hangi kütüphanede bulunduğuna dair bilgi verilmez.

[33] Necdet, age, s. 532.

Bu tespit doğru olmayabilir. Çünkü Hızır-nâme aynı zamanda Divan-ı Şeyh Muhyiddin Çelebi adını taşır. Eser İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve Koyunoğlu Müzesi'nde Muhyiddin Çelebi Divanı şeklinde kayıtlıdır.

Muhyiddin Çelebi'nin samimi bir üslubu; söz ve anlam sanatlarından uzak yalın, halka yakın bir dili vardır. Kocatürk devrin sanatkâr divan şairlerinde görülen işlenmiş bir dilin Muhyiddin Çelebi'de olmadığını söyler. Buna karşılık şairin canlı, samimi ve bununla mütenasip saf bir lirizminin olduğunu belirtir. Fuat Köprülü ise şairin dilini rekik, kusurlu ve çok acemice bulur.

Muhyiddin Çelebi'nin edebî sanatları kullanmakta usta bir şair olduğu söylenemez. Şair sanat yapma kaygısından uzaktır. Sade bir anlatımı vardır. Kocatürk, şair için "Sanat gayesi gütmeden, primitif bir ruh ve hünersiz bir dille dervişlik heyecanlarını anlatırken ölmez şiirin ışıklarını aksettiren bir şair" ifadesini kullanır. İskender Pala ise usta divan şairlerinde görülen edebî başarının Muhyiddin Çelebi'de olmadığını söyler.

Muhyiddin Çelebi Yunus Emre tarzının bir devamı gibi görünen hayli etkileyici ve başarılı bir nazım tekniğine sahiptir. Şair üslup ve edada Yunus Emre Âşık Paşa ananesine bağlıdır. Hem şeklen hem de muhteva bakımından bu bağlılık eserde birçok yerde göze çarpmaktadır. Hatta şair, söz konusu eserinin Beyān-ı Cem'iyyet-i Gürūh-ı Ehlu'llāh ve Áaybiyān ve Úoóbet-i 'Âşık Pāşā Perverde-i Õıàr Õān başlığı altında bir bölümünü Âşık Paşa'ya ayırmıştır.

Ki 'Âşık Pāşā bu õāndur bu yolda key 'ālī şāndur
O òuldur Õıàr Õān sultān dil ü cān Õıàrı arzular (756)

'Aceb óāl oldı kim baór-i muóīù oldı 'ıyān ol dem
Ki 'Âşıò Pāşām irişdi dil ü cān Õıàrı arzular (757)

---

[34] Kocatürk, age, s. 288.
[35] Köprülü, age, s. 353.
[36] Kocatürk, age, s. 289.
[37] Pala, age, s. 218.

Âşık Paşa gibi Yunus Emre de birçok yerde şeyhi Tapduk'la ve mensub olduğu zümrenin ulularıyla anılır.

Hem Yūnus emrem geldiler çün bir yere iletdiler
Bir aò deñize atdılar gösterdi hep uçdan uca (618)

'Āşıò Pāşā Ùabduò Pāşā geldi Òılıç Abdāl bile
Hem Yūnus emrem de bile bir gine görsem yüzlerin (648)

Bütün bu bilgiler neticesinde denilebilir ki Muhyiddin Çelebi on beşinci yüzyılda yaşamış çok büyük bir şair değil, fakat Türk şiiri içinde değerli bir hususiyet ve gözden kaçmış bir şahsiyettir.

II. BÖLÜM

HIZIR-NÂME

A- ESERİN TANITILMASI

1. Adı

Şairler, genellikle eserlerinin sonunda eserlerine verdikleri adı bildirirler. Muhyiddin Çelebi söz konusu kitabında, eserine verdiği ismi belirtmez. Eser Divan-ı Şeyh Muhyiddin Çelebi adını taşımakla birlikte manzumelerin mahlas beyitlerinde ve eserin genelinde daima Hızır adı geçtiğinden Hızır-nâme ismiyle de anılır.

Bu Muóyi'd-dīn Õıàır Õānuñ òulıdur 'āciz ü òāúır
Gözetme áayriyi zinhār yetişdi derdüñe dermān (300)

Naúīb itdi Õudā buldum Õıàır Õān himmetin aldum
Ki ismin iên ile bildüm dil ü cān Õıàrı arzular (355)

Cümle cihān seyrānıdur Ùolı Õıàır óayrānıdur
Hep áayb erenler yārıdur seyr itmişem bunları ben (393)

Eser daha çok Hızır-nâme ismiyle bilinir ve bu isimle meşhur olmuştur.

2. Türü

Hızır-nâme dinî ve tasavvufî muhtevalı mesnevîler grubuna girer. Muhyiddin Çelebi söz konusu eserinin hiçbir yerinde bunu açıkça belirtmez. Fakat eserin genelinde yer alan nasihat içerikli ve dinî tebliğ amacı güden beyitler dikkate alındığında Hızır-nâme'nin dinî-tasavvufî bir mesnevî olduğu söylenebilir.

Göñül āyīnesinüñ ùozını sil
Mu'allā nūra olsun ol muòābil (258)

Òırmaáa iken òıymaáıl yad ile leşker yaymaáıl
Hem degme söze uymaáıl şād oldı dīvāne göñül (699)

Ger evliyānuñ sırrını ùuymaò dilerseñ remzini
Artur göñülde óubbını böyle işāret eyledi (944)

Muhyiddin Çelebi eserin genelinde yer alan benzer beyitlerin dışında Levāyıó-ı Meånevī ve Naúāyıó-ı Ma'nevī başlıklı bölümde de sadece nasihatlerde bulunur.

Her kimüñ kim dest-gīri Óaò ola
'Ālemüñ õalòı aña hep òul ola (1131)

İmdi óubbu'llāha òıláıl sen ùaleb
İresin maòúūd tā kim bī-ta'ab (1133)

Óaò rıàāsın iõtiyār it dā'imā
Tā olasın Óaò yolında reh-nümā (1141)

'Işò ile úıdò ile olsañ her zamān
Olasın maòbūl-ı óaàret cāvidān (1142)

3. Yazılış Sebebi

Muhyiddin Çelebi Beyān-ı Sebeb-i İfşā-ı Īn Esrār-ı Kemālāt ü Iëhār-ı Kemālāt-ı Kerāmāt-Õavārıò-ı 'Ādāt Bi-Emr-i Yezdānī ve İlhām-ı Rabbānī Ez-Ùutuò-ı Áayb Be-'Ālem-i Şehādet Vārid ü Nāzil Geşt başlığını taşıyan bölümde sebeb-i telif konusunu işler. Altmış beş beyitten oluşan bu bölümde Muhyiddin Çelebi önce Cenab-ı Hakk'ı över, O'na şükreder. Daha sonraki bazı beyitlerde, eseri yazma konusunda Allah'tan emir aldığını ifade eder. Bu durum sadece sebeb-i telif konusunun işlendiği bölümde değil, eserin genelindeki birçok bölümde de karşımıza çıkar.

Seyr idüp cümle temāşā eyledüm
Emrüñ ile gördügümi söyledüm (51)

İrdi pes ma‘nā yüzinden emr-i Óaò
“Ente óaddiú” ni‘mete “Rabbi’l-felaò” (62)

Söylerem li’llāh degüldür li’l-áaraà
Ùutdum emrin ummazam ecr ü ‘ıvaà (67)

Şair daha sonraki beyitlerde söylediklerinin hakikat olduğunu, eseri bir heves uğruna yazmadığını, sözünün Cenab-ı Hak’tan haber olduğunu, kendinde hasıl olan hâlet-i ruhiyenin ancak binde birini söylediğini, sözlerinin dikkate alınması durumunda iki cihanda da sıkıntı çekilmeyeceğini ifade eder.

4. Yazılış Tarihi

Muhyiddin Çelebi eserinde, Beyān-ı Cem‘iyyet-i Kübrā ve Úoóbet-i Heme Evliyā başlığı altında, Anadolu velîlerinden bahsolunan bölümde, kendine zuhur eden hâlin Zilkade ayında meydana geldiğini belirterek bir tarih zikreder.

Tārīõ-i hicret kim sekiz yüz seksene irmiş idi
Êi’l-òa‘de ayında bu óāl bir gine görsem yüzlerin (673)

Bunun dışında eserin diğer bölümlerinde sıkça Ramazan ayında, Kadir gecesinde, seher vaktinde kendinde acayip bir hâlin hasıl olduğunu, sırlarla dolduğunu ve bu hâl üzre eseri yazmaya koyulduğunu belirtir.

Şair mesnevîsini ne zaman tamamladığı konusunda ise bilgi vermez.

5. Beyit Sayısı

Muhyiddin Çelebi Hızır-nâme’nin beyit ve dörtlük sayısı hakkında bilgi vermez. Elimizdeki nüshalarda da bu sayılar farklı farklıdır. M. nüshası 368 beyit ve 64 dörtlükten ibarettir. S. nüshası ise 887 beyit, 247 dörtlükten oluşmaktadır.

Bu iki nüshaya karşılık Ü nüshası da 866 beyit, 240 dörtlüktür. Oluşturduğumuz tenkitli metin ise 912 beyitten ve 250 dörtlükten ibarettir.

B- MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1. Tertibi

Hızır-nâme, klasik mesnevî tertibine göre düzenlenmiştir. Mesnevîlerde yaygın biçimde yerleşmiş olan; giriş bölümü, konunun işlendiği bölüm ve bitiş bölümü olarak değerlendiren bir yapıya sahiptir.

Eser klasik mesnevî tertibine göre düzenlenmiş olmasına rağmen, alışılagelen mesnevîler gibi tek bir nazım biçimi ve aruz kalıbıyla yazılmamıştır. Eserde üç tane kıt'a, altı tane mesnevî, altı tane kaside, on sekiz tane murabba, kırk sekiz tane de gazel vardır.

Muhyiddin Çelebi, aynı aruz kalıbı ve nazım biçimini tekrarı ile bir monotonluğun ortaya çıkacağını düşündüğü için eserinde farklı nazım şekillerini kullanmış olabilir. Nazım şekillerinin farklı olmasının yanında, eserde konu bütünlüğü mevcuttur. Seksen bir başlıktan oluşan ve başlıkla birlikte nazım biçimi ve aruz kalıbının değiştiği eserde, tüm bölümler birbiriyle konu bakımından uyum içindedir. Bu uyuma ve tertibine bakılırsa eser dinî-tasavvufî bir mesnevîdir demek yanlış olmaz.

Hızır-nâme farklı kaynaklarda da mesnevî diye anılır. Eser A. Atilla Şentürk ve Ahmet Kartal'ın **Eski Türk Edebiyatı Tarihi** adlı eserinde ve Harun Tolasa'nın **15. Yüzyıl Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevileri** adlı makalesinde, dinî-tasavvufî ve ahlâkî mesnevîler grubuna dahil edilmiştir.

Eserin nüshalarında başlıktan sonra İslâmî geleneğe uygun biçimde "besmele" yer alır. Bundan sonra Arapça hamdele-salvele bölümü gelir. Daha sonra Āáāz-ı Maòālāt-ı Óālāt Bi-Faàl-ı Vāhibü'l-Kemālāt başlığı altında verilen ilk 13 beyit "tevhid" mahiyetindedir. Tevhid manzumesinin ardından 17 beyitlik bir "na't" yer alır. Bundan sonra sebeb-i te'lif bölümü gelir Şair bu bölümde eserini kaleme almasındaki sebepleri belirterek nasihatlerde bulunur. Hızır-nâme, tebliğ amacına yönelik bir eser olması hasebiyle bir devlet adamına sunulmamıştır.

Sebeb-i te'lif bölümünden sonra Hz. Muhammed'in övülüp mi'racının ve mu'cizelerinin anlatıldığı; dört halifenin, Hz. Hasan ve Hüseyin'in ve bazı sahabelerin medhini içeren beş başlık altındaki bölümlerde giriş kısmı tamamlanır.

Daha sonra asıl konunun işlendiği bölüm yer alır. Bu bölüm 70 başlık altında 729 beyitten ve 250 dörtlükten oluşmaktadır.

Muhyiddin Çelebi bu bölümlerde Hızır'la birlikte, Çin, Mısır, Şam, Mekke, Medine, Sivas, Nil ve Fırat gibi maddî mekanlara; arş-ı ala, Sidretü'l-Münteha gibi manevî mekanlara ve Kaf Dağı, Kaf ili gibi mitolojik mekanlara yaptığı seyahatleri anlatır.

Muhyiddin Çelebi'nin Hızır'la birlikte çıktığı yolculuğun başlangıç yeri Hamid ilidir. Yanında Hızır Peygamber olduğu için bütün kapılar kendisine açılmaya başlamıştır. Çoğu insana gizli olan şeyler ona gösterilmiştir.

Ba'àı áaybı Óaò baña áayb itmedi
Ehline iõbārumı 'ayb itmedi (88)

Bu seyahatte ilk gittikleri yer semanın katlarıdır. Şair burada sırasıyla Âdem, İsâ, Mûsâ, Yahyâ, İdrîs, Dâvud, İshâk, İsmâîl, İbrâhîm, Nûh, Şuayb, Sâlih, Şît Peygamberle görüşür. Peygamberlerden başka İsrafil ve diğer meleklerle görüşüp onların çeşitli özelliklerini aktarır. Aynı zamanda semanın katlarında gördüğü ilginç varlıkları ve nesneleri tasvir eder. Gördüklerinin çoğunun insan aklının alamayacağı şeyler olduğunu söyler. Ardından yola devam edip arş-ı alâya gelirler; burada ism-i azamı görür ve semanın katlarına yaptıkları yolculuğu tamamlarlar.

Semanın katlarından sonra Kaf Dağı'na giderler. Burada Hz. Süleyman'ın tahtını görürler. Buradan ise Hz. Âdem'i görmek için Serendib Dağı'na giderler. Ardından ricâl-i gayb ve kutbu'l-aktabı görür ve burada son olarak Tecellî-i İlahî'yi müşahede ederler.

Muhyiddin Çelebi bu yolculuk esnasında dünyada görülmeyen çeşitli nitelikteki varlıkların tasvirini yapar. Ayrıca gördüklerinin binde birini söylediğini, hepsini söylemeye kalkarsa ömrünün kâfi gelmeyeceğini belirtir.

Kaf Dağı'ndan sonra saba yeliyle Kaf İli'ne geçerler. Burada büyük ve parlak bir saraya girerler. Sarayın içinde bir meclis kurulmuştur. Bu mecliste imameyn ve kamiller bulunmaktadır. Şair onlarla birlikte işaret eder ve aynı zamanda bütün alemi oradan seyreder.

Muhyiddin Çelebi bu bölümden sonra seyahatlere ara verir ve erenlerin özelliklerini anlatır. Erenlerin Hakk'ın kudret eli olduklarını, alemin doğusuna-batısına, kuzeyine-güneyine bir anda gidebildiklerini, onlarda zaman ve mekan bağının bulunmadığını, tecellî mülkünü seyrettiklerini, denizleri dolaştıklarını, bu dünyada yaşamadıklarını belirtir. Bütün bu özellikleri sıraladıktan sonra okuyucuya nasihatlerde bulunur.

Muhyiddin Çelebi okuyucuya nasihatini ilettikten sonra Hızır'la yaptığı seyahatlere devam eder. Sidreye varırlar ve orada oluşturulan bir ulu meclise katılırlar. Sakiler Muhyiddin Çelebi'ye bir kadeh sunarlar. O da kendine sunulan vuslat şarabını, orada bulunan üçler, beşler, yediler, kırklar ve kutbu'l-aktabla birlikte içer.

Muhyiddin Çelebi bu yolculuklar esnasında bazen erenlerin bazen de Hızır'ın özelliklerini sıralar. Hızır'ın Hakk'ın emriyle hareket ettiğini, hükmünün her yerde sürdüğünü, yakın ve ırağın onun için farketmediğini çünkü kuşlardan daha hızlı uçtuğunu, atılan oktan bile daha hızlı hareket ettiğini, her derde bir derman bulduğunu, aciz kalanlara yardım ettiğini denizde boğulmak üzere olanları karaya ilettiğini, yeşil elbise giyip boz bir ata bindiğini, sık sık kılık değiştirdiğini, bazen genç bazen de yaşlı göründüğünü, gece-gündüz ayrımı yapmadan insanlara her vakit gözükebildiğini, Hz. İlyâs ile aralarında iş bölümü bulunduğunu, Hz. İlyâs'ın denizlerde, Hz. Hızır'ın ise karalarda hüküm sürdüğünü, dünyada konuşulan bütün dilleri bildiğini, ledün ilmine sahip olduğunu, kimin elinden tutsa o kişinin yüceldiğini, ihsanın sonsuz olduğunu, kendisinden yardım isteyenler arasında ancak gönülden dileyenlere yardım ettiğini belirtir.

Gezilip görülen manevî alemlerden ve mitolojik yerlerden sonraki durak maddi bir mekan olan Basra'dır. Basra'da Hz. Ali, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i görür. Buradan Bulgar Dağı'na giderler. orada Hacı Bektaş, Seyyit Gazi, Melik

Gazi, Sultan Şuca gibi büyük zatların bulunduğu meclise katılırlar. Bu mecliste bulunanlarla beraber zaman ve mekan kavramlarının dışına çıkıp Şam'a giderler. Veysel Karani ile görüşürler. Daha sonra Mekke ve Medine'ye uğrarlar. Mekke'de namaz kılıp Medine'ye yüz sürdükten sonra Tur Dağı'na yönelirler. Burada Hz. Mûsâ ile buluşurlar.

Daha sonra Nil ve Fırat Nehri'nin aslını yani doğdukları yeri görürler. Ardından Mirat Şehri'ne giderler. Muhyiddin Çelebi bu şehri ve burada gördüğü varlıkları tasvir eder.

Muhyiddin Çelebi ve Hızır'ın bu kez gittikleri yerler Mekke ve Medine şehirleridir. Muhyiddin Çelebi bu bölümde Mekke, Medine, Ka'be, Hacerü'l-Esved, Safa-Merve, Müzdelife, Mina, Hira Dağı, Arafat Dağı ve Ravza-i Mutahhara gibi mübarek mekanları bütün yönleriyle, ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Burada Ka'be'yi tavaf eder, Safa ve Merve arasında say yapar. Ka'be'de hacet namazı kılarak günahlarının bağışlanması için Cenab-ı Hakk'a dua eder. Burada birçok güzellikleri müşahede ettiği belirtir. Daha önceki bölümlerde de belirttiği üzre gördüklerini hepsini söylemeye kalkması durumunda, ömrünün vefa etmeyeceğini ifade eder.

Daha sonra Kudüs şehrine giderler. Mescid-i Aksa'yı ziyaret ederler. Şair yüksek bir menzile erdiğini söyleyerek burada gördüğü varlıkları ve yerleri tasvir eder. Devamında Rum illerini ve Hıtay diyârını ve Hoten Dağları'nı gezerler.

Bir sonraki bölümlerde adlarını açıkça söylemediği, dost illeri deyip geçtiği ilginç yerleri gezer. Parlak, ulu bir dağa ulaşır. orada gördüğü varlıkları anlatır. Burada insanların ve cinlerin bulunmadığını sadece meleklerin olduğunu belirtir. Daha sonra ulu, yeşil bir deniz görür ve bu denizin hiç hareket etmediğine şahit olur. Bu denizde yeşil ve beyaz renkte kuşlar vardır ve kuşların birlikte gülbank çektiklerini duyar. Daha sonra yakuttan yapılmış bir ulu kubbe görür, bu kubbenin etrafında melekler vardır. Kubbeye yaklaşılmaz ve bu yüzden sırrı da bilinmez. Kubbeden bir ırmak çıktığını, bu ırmağın da akarken önüne ne çıkarsa ateş gibi yakıp erittiğini söyler. Bu ırmak bir denize akar. Denizde ise bir ulu balık vardır. Allah der. Ayrıca denizdeki diğer balıklar da salavat çekip ve Allah'ın adını anarlar.

Daha sonra Hızır'la birlikte yolarına devam ederler ve bir ulu taife görürler. Yollarına devam ederler, bir sahraya ulaşırlar. Sahra cevahirlerle bezenmiştir ve

etrafında altından dağlar bulunmaktadır. Muhyiddin Çelebi orada ak sütten çıkıp akan bir ırmak görür, hemen yaklaşıp bu ırmaktan su içer, o anda isteklerine ulaşır. Irmağın ise bir altın dağa doğru ilerleyip orada battığına şahit olur. Yine orada olaya hükmeden bir meleğin varlığını bildirir. biraz daha ileride ise deniz içinde altından yapılmış, küreği ve yelkeni olmayan bir gemi görür. Geminin içinde insanlar vardır (İnsanların kim olduğu konusunda bilgi verilmez). Deniz kenarında başı görülmeyecek kadar uzun bir ağaç görür. Ağacın hem gövdesi hem de yaprakları beyazdır. Ağacın her yaprağında Allah'ın isimleri yazılıdır. Ağaçta yeşil kuşlar vardır ve Allah'ı zikrederler. Bu ağaçtan çıkıp nur gibi akan bir ırmak daha görür. Buradan da ayrılıp yola devam ederler. Yakuttan yapılmış, üzerinde "besmele" yazılı bir levha görürler. Kısa zaman sonra gökyüzünü nurlar bürür ve o anda yeryüzü ve gökyüzündeki her cisim "hu" der.

Bir sonraki durak adı Sündüz olan bir dağdır ve bu dağın üzerinde hiç cisim yoktur. Biraz daha ilerleyince bazen karanlık, bazen de aydınlık olan bir yere ulaşır. Orada altından, kanatları göğe kadar yükselen bir kapı görür. Burası Güneş'in mekanıdır. Güneş Dünya'ya buradan doğmakta ve buradan batmaktadır. Daha sonra binlerce melek görür. Onların başlarında, oraya hakim bir melek vardır ve adı Kâsım'dır. Melekler ordusunun gidip, güneşin kapısını açıp içeri girdiklerini görür.

Yolculuğa devam edip altın ve gümüşten ibaret bir dağa ulaşır. Bu dağdan bir nehir akar. Bu nehre hayat kaynağı dendiğini öğrenir. Orada nehre hakim bir melek vardır ve adı İsmâîl'dir. Bu nehrin suyu içilmez, üzerinden de hiç gemi geçmez. Nehrin sırrı da bilinmez.

Daha sonra bir ağaç görür. Ağacın yaprakları kızıldır ve yelken kadar büyüktür. Ağacın her bir yaprağı yazılıdır. Ağacın yapraklarında dünyada yaşayan insanların isimleri yazılıdır. Ağacın sırrını öğrenir. Ağaçtan herhangi bir yaprak düşerse, o yaprakta dünyada yaşayan kimin ismi varsa o kişi ölür. Bu ağacın adı da ömür ağacıdır. Buradan sonra karşısına üç minare çıkar. Bu minareler altın ve gümüşten yapılmıştır. Gayet büyüktür ve hiç kapısı yoktur.

Yukarıda görülüp anlatılan yerler Hızır-nâme'nin en ilgi çekici bölümlerindendir. Buralarda anlatılan zümrütten, altından, gümüşten, yakuttan ibaret

saraylar ve dağlar, yeşil ve beyaz kuşlar, sayısız melekler, süt gibi ırmaklar ve gümüş renginde denizler kutsal kitaplarda yapılan cennet tasvirlerini andırmaktadır.

Muhyiddin Çelebi ve Hızır yollarına devam ederler. Elburz Dağı'nı, Bağdat,Mısır, Hiri, Kıpçak, Kırım, Semerkand, Kuhistan, Bedahşan, Şirvan ve Çin'i görürler ve buraların ileri gelen zatları ile görüşürler. Aynı zamanda Muhyiddin Çelebi bu bölümlerde Harut ve Marut'u, Yecüc ve Mecüc'ü gördüğünü de aktarır.

Bir sonraki bölümde Muhyiddin Çelebi bir sohbet meclisine katılır. Bu meclise gerek Muhyiddin Çelebi'den önceki zamanda yaşamış, gerekse de şairin kendi zamanında yaşayan bütün velîler katılır. Sohbette Hızır ve İlyâs da vardır.

Devamında yer alan bölümlerde şair başından geçenleri, kendinde hasıl olan değişiklikleri ve bu değişikliklerin niçin meydana geldiğini ifade eder.

Muhyiddin Çelebi söz konusu eserinin bazı bölümlerinde birçok yönden örnek aldığı Âşık Paşa'ya yer verir. Âşık Paşa'nın da Hızır'ın yolundan gittiğini, hatta onun Hızır'ın bir halifesi olduğunu söyler.

Odur perverdesi Õıàruñ òulı hem õalfesi anuñ
Pāşāmdur 'āşıòı Õıàruñ dil ü cān Õıàrı arzular (755)

Muhyiddin Çelebi Hızır-nâme'nin bazı bölümlerinde de Hızır'ın, gerçek manada, bu zamana kadar sadece kendisine göründüğünü belirtir.

Ùolı dir Õıàrı çün gördüm ki bir yol üzre pes ùurdum
Boz atlar hem yaşıl tāclu yitişdi derdüme dermān (823)

Niçeler geldi geçdi görmediler
Tecellī nūrına hīç irmediler
Õıàır Õānı arayup bulmadılar
Cemālin 'arà ider ol dōst didiler (830)

Naúīb itdi bañ Óaò görmesini
Ki her òanda olursa bilmesini
Elin alup ebed òul olmasını
Cemālin 'arà ider ol dōst didiler (831)

Muhyiddin Çelebi daha sonraki bölümlerde de başından geçen ilginç olayları anlatmaya devam eder. Ramazan ayının sonunda, Kadir gecesinde kendinde acayip bir halin zuhur ettiğini söyleyerek gördüklerini anlatır.

İlk olarak gördüğü bir denizi tasvir eder. Denizde türlü suretlerde varlıklar görür. kimi kuş gibidir uçar, kimisi ise insan gibi konuşur. Daha sonra bir ile varır. Orada ne bir dağ ne de taş vardır. Düpedüz sahralar vardır. Sahralar da yakut ve incilerle doludur. Sahraların kenarlarında ağaçlar, ağaçlarda yeşil kuşlar vardır. Orada gördüğü bir deryanın kenarında dağ kadar büyük nur saçan bir nesne görür. Bundan başka sürekli hareket eden bir nesne daha görür. Gördüğü nesnelere akıl, fikir erdiremez.

Yola devam eder ve karşısına bir derya çıkar. Bu deryanın kenarında acayip bir ağaç görür. Bu ağacın gövdesi gümüş rengidir. Yaprakları ise kızıldır. Budakları da siyahtır. Ağacın dibinde kurulmuş bir yeşil döşek görür. Döşeğin etrafında ise saf bağlayıp duran askerler vardır. Gördüğü ağaç çok büyüktür. Boyu göğe kadar erişmiştir. Bir tek yaprağının altında bin tane insan gölgelenebilmektedir. Ağacın dibinden birçok ırmak akar, insanlar ve melekler de hayran olmuş bir şekilde ağacın dibinde dururlar. Ayrıca melekler bu ağacı tavaf ederler.

Bir sonraki yolculukta da benzer yerer gezilir, ilginç varlıklar müşahede edilir. Şair bu yolculuk sırasında Veysel Karani, Hasan Basri ve Mansur gibi zatlarla görüşür.

Muhyiddin Çelebi ve Hızır yola devam ederler. Bu yapılan son yolculuktur. Şair bu yolculuk esnasında İskender'in arayıp bulamadığı, göremediği ab-ı hayatı görür. Ab-ı hayatı güneşin nuru gibi aktığını, onu içen kişinin ölmeyeceğini söyler; daha başka birşey söylemez. Bilinenin dışında farklı tasvirler yapmaz.

Bundan sonraki bölümler yapılan yolculukların özeti niteliğindedir. Bu bölümlerde Muhyiddin Çelebi başından geçen hadiseleri kısaca özetler. Okuyucuya nasihatte bulunur.

Cān u göñül bu hicr elinden çoò şikāyet eyledi
Bu ‘ışò ilinde gördügin bir bir óikāyet eyledi (938)

Yaptığı yolculuklardan duyduğu hazı anlatır, aşk şarabını içtiğini ve dünya heveslerinden geçtiğini söyler ve bunun için Allah'a şükreder. Ayrıca gördüklerinin hepsini söylemeye kalkması durumunda sözünün nihayet bulmayacağını ifade eder.

Gelüp şeyõüm baña görmedigüm gösterdi çün yine
Óaòa çoò óamd ü şükr olsun dil ü cān gör neye irdi (1013)

'Acāyib nesneler gördüm ki ta'bīr idemez bu dil
Çü budur 'ālem-i òudret dil ü cān gör neye irdi (1014)

'Aòıl derk idemez anı çü bilmez 'ışò yolını
Buluban ceêbe yolını dil ü cān gör neye irdi (1015)

Muhyiddin Çelebi daha sonraki bölümde Hz. Hızır'a duyduğu hürmeti ve sevgiyi dile getirir.

Ù̀olıyı Óaòòa irgüren kevn ü mekāndan geçüren
Cān u göñül gözin açan ol Õıàr Õān sulùān imiş (1120)

Eserinin bitiş bölümünde şair Allah'a hamd ü senada bulunur. Okuyucuya nasihatini iletir. Bu bölümler iki başlık altında ve 32 beyittir. 10 beyitten oluşan hatime bölümünde ise eserin kıyamete kadar okunacağını belirtip, sevabını Allah'tan umarak eserini bitirir.

2. Ayet ve Hadisler

Dinî-tasavvufî mesnevîlerde ayet ve hadislere de sıkça rastlamak mümkündür. Muhyiddin Çelebi'nin de eserinde ayet ve hadislerden iktibaslar yaptığını görüyoruz.

Eserde yer alan ayet ve hadisler beyit ve bölüm sıralarına göre ele alınmıştır.

2.1. Ayetler

a. فا لق

“O sabahı aydınlatır.” (En’âm, 6/96)

Ol “fïlıò”-ı úubó-ı vücūd ol óïlıò-ı cedd ü cüdūd
Senünçün ibdï‘ eyledi a‘rïz u cevher ez-õafï (16)

b. تمت الثرا

“Bütün bu gökte olanlar, bütün arzdakiler, bütün bu ikisinin arasındakiler ve bütün yerin dibindekiler hep O’nundur. (Tâ-Hâ, 20/6)

Andan hüveydï oldı hem úoñra zemīn ü ïsumïn
Ez ‘arş-ı “tahte’å-åerï” her cüz’ü kül nūr u àiyï (18)

c. واشمس واضحى

“Kasem olsun o güneşe, kasem olsun o duhaya”. (Ve’ş-Şems, 91/1- Ve’d-Duha, 93/1)

Sensin “ebu’l-ervïó” çün sebòat senüñdür ye Resūl
Hem evvel ü ïõir nihïn ëïhirsin ey “şemsü’ä-äuóï” (19)

d. ما زاغ البصر وما طغى

“Öz şaşmadı ve aşmadı” (Necm, 53/17)

Óaò didi “mï zïáa’l-baúar” şïnuñda iy Faõrü’l-Beşer
Hem didi çünkim mï-ùaáï” saña uyan buldı hüdï (24)

e. قل اعوذ برب الفلق

“De ki yarattığı şeylerin şerrinden Rabbine sığınırım.” (Felak 113/1)

İrdi pes ma‘nï yüzinden emr-i Óaò
“Ente óaddiú” ni‘mete “Rabbi’l-felaò”(62)

f. كن فيكو ن

"…..ol (der ve hemen) olur." (Bakara 2/30)

Ùayy-i cismīnī vü hem basù-ı zamīn
Óīlüm oldı sırr-ı emr-i "kün fekīn" (64)

Sensin cihīna cīna cīn sulùīn-ı her kevn ü mekīn
Muòúūd-i emr-i "kün fekīn" dī'im yönüm senden yaña (106)

Hemīn sī'atde çün oldı tecellī
Pes irişdi óayīt-ı cīvidīnī
Bilindi sırr-ı emr-i "kün fekīn"ı
Cemīlin 'arà ider ol dost didiler (1100)

g. كل شيئى هالك الا

"O'nun zatından başka her şey yokluğa mahkumdur." (Kasas 28/88)

"Küllü şey'ün hīlikün illī" Õudī
Pes haòīòat "yef'alü'llīh mī-yeşī" (70)

Òudretu'llīha dil ü cīndan inan
Õālıòıdur "küllü şey'ün" bī-gümīn (93)

"Küllü şey" Óaòdan olupdur ibtidī
Ol durur mebde' añadur intihī (1152)

h. وا نشق القمر

"…..ve ay ayrıldı:" (Kamer, 54/1)

"Şaòòa'l-òamer" òılduñ 'ayīn Furòīnunı òılduñ beyīn
Óayrīn òapuñda ins ü cīn dī'im yönüm senden yaña (108)

ı. وما ارسلناك الا رحمة للعالمين

“Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ, 21/107)

Òamu ıraò òuùba yaòın şarò ile áarb birdür hemīn
“Yï raómeten li’l-‘ïlemīn” cïn adı cïnïndan eåer (202)

i. سدر ة المنتهى

Müfessirler Sidretü’l-Münteha’nın arşın sağında yedinci semada bulunan Arabistan kirazı nev’inden bir ağaç olduğunu ve cennetteki nehirlerin bu ağacın altından aktığını söylerler.

Melekler cem‘ olup óïàır ùururlar
Erenler “Sidre”[y]i seyrïn òılurlar
Ol dilde cïn virüp cïnïn alurlar
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler (250)

Göñlüm baña úorar õaber kim “Sidre”ye irdi neden
İlyïs Nebī ïmın didi ben şol du‘ïya uáradum (1018)

j. ا نا انزلناه فى ليلة القدر

“Biz Kur’an’ı kadir gecesinde indirdik.” (Kadir, 97/1)

Niçe biñ biñ melekler oldı ëïhir
Ricïlu’llïh ile òutb oldı ëïhir
Ki “Leyl-i Òadr” idi ol gice bïhir
Cihïna óükm ider gavú uçdan uca (288)

k. طه (Tâ-Hâ, 20/1)

Kur’ïn-ı Kerim’de altı sürenin başında yer alan huruf-ı mukattaya dahil olan bu âyeti “tı, ha” harfleri oluşturur.

Ùï-Hï vü Yï-Sīn oòınur getürdi çün bïd-ı nesīm

Gören göñül olur selīm seyr itmişem bunları ben (614)

l. يس (Yâ-Sîn , 36/1)

Yukarıda yer alan ayet gibi huruf-ı mukattaya dahil olan bu ayeti "ye, sin" harfleri oluşturur.

Ùï-Hï vü Yï-Sīn oòınur getürdi çün bïd-ı nesīm
Gören göñül olur selīm seyr itmişem bunları ben (614)

Aralarında bir kişi benzer 'amūda ol kişi
Yï-Sīn oòumaòdur işi gösterdi hep uçdan uca (621)

2.2. Hadisler

a. كنت كنزا مخفيا

"Ben gizli bir hazine idim. Bilinmek istedim ve halkı yarattım."

Ey "küntü kenz"üñ maëharı ve'y "l īma'allïh" rehberi
Ïõir zamïn peyáam-beri ey õatm-i cümle enbiyï (15)

Ol "küntü kenz"üñ sırrına her kimsenüñ irmez eli
Áavvïú olan deryïlara buldı güher işbu gice (115)

Ol "kenz-i maõfī"ye sen irmeyince
Hem ism-i a'ëamı rïst bilmeyince
Erenler içdüginden içmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra muúïóib (278)

b. لى معلله وقتى

"Allah ile benim öyle bir vaktim vardır ki; araya ne nebiyy-i mürsel sığar, ne de melek-i mukarreb."

Ey "küntü kenz'üñ maëharı ve'y "l īma'allïh" rehberi

Ïõir zamān peyáam-beri ey õatm-i cümle enbiyï (15)

Ol “l īma‘allïh ilinüñ almış eline yolını
Görmiş o õalvet õïúını ‘ışò yolına ben gideyin (239)

Muóyi’d-dīn ider çün sefer ol “l īma‘allïh” iline
Õıàır Nebī sïòī olup cïm-ı liòï nūş eyledi (1037)

c. كنت نبيا وآدم بينالماء والطين

“Henüz Âdem su ile çamur arasında iken peygamberdim.”

Peyáam-ber idüñ sen şehï Ïdem yaturken “mï u ùīn”
Gerçi Õudï devr-i òamerde gelmegüñ gördi sezï (20)

d. واالله جميل يحبالجميل

“Allah güzeldir, güzelliği sever.”

Ba‘àısın maóbūb idindi Müste‘ïn
Kim “yuóibbühüm” durur aña beyïn (38)

e. موتو قبل أن تموتوا

Tasavvufta “fenâ fi’llâh” derecesini ifade eden, mutasavvıflar taarfından çok kullanılan bir ibaredir.

Gönül gözi görmek diler ïb-ı óayït içmek diler
Ölmezden öñ ölmek diler baña seni gerek seni (1079)

C. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. Vezin

Muhyiddin Çelebi eserini alışılageldiği gibi tek aruz kalıbıyla oluşturmamıştır. Farklı kalıplar kullanmıştır. Bu kalıpları kullanırken zaman zaman zorlandığı görülür. Yazıldığı vezne uymayan beyitlere de rastlanmaktadır.

Eserde kullanılan aruz kalıpları şu şekilde sıralanabilir.

Mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün
Müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün müstefʿilün
Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün
Mefāʿīlün mefāʿīlün feʿūlün

2. Kafiye

Hızır-nâme'de yarım, tam ve zengin kafiyeler sıkça kullanılmıştır. Eserde dikkati çeken bir husus da iç kafiyelerin fazlaca kullanılmasıdır.

2.1. İç kafiye

Allāh baña itdi meded gitdi yolumdan cümle sed
Kāmiler anda bī-ʿaded derdüme dermān bulmışam (1039)

2.2. Yarım kafiye

Vaódet yüzinden ben òula çün yine ol òıldı naëar
Açıldı bu cānum gözi cān oldı cānından eåer (197)

2.3. Tam kafiye

Söylerem li'llāh degüldür li'l-áaraà
Ùutdum emrin ummazam ecr ü ʿıvāà (67)

2.4. Zengin Kafiye

Sulùïn Õıàır bu ben òulı òıldum naëar hest eyledi

Anda açıldı ‘ışò yolı cïn u dili mest eyledi (301)

Muhyiddin Çelebi'nin zaman zaman da kafiyeye yer vermediği görülmektedir.

Ëuhūr ide saña ol dem tecellī
‘İnïyetler idiser Óaò Ta‘ïlï (259)

Şairin kafiye ve redif konusunda Yunus Emre'yi örnek aldığı söylenebilir.

Evvel daõı bu ‘aòl u cïn senin ile óïüıl mekïn
Ïõirete sensin mekïn anda varam senden yaña [38]
(Yunus Emre)

Ne varlıáa sevinirim ne yokluáa yerinirim
‘Aşòuñ ile avunurum baña seni gerek seni [39]
(Yunus Emre)

Senden irer õalòa meded ióüïnuña yoòdur ‘aded
Cïn u dile sensin sened dï'im yönüm senden yaña (110)

Hey ‘ïlemüñ gerçek eri baña seni gerek seni
Sen mübtelï òılduñ beni baña seni gerek seni (1076)

3. Dil ve Üslup

Muhyiddin Çelebi eserini sanat yapma kaygısına düşmeden oluşturmuştur. Bu yüzden eserinin dili Türkçe'dir. Eserin giriş bölümü hariç diğer tüm bölümler

[38] Mustafa Tatçı; Yunus Emre Divanı, Ankara 1991, s. 48.
[39] Tatçı, a.g.e., s. 254.

sade bir dile sahiptir. Şairin bunu muhtevayı ön planda tutmak içn yapmış olma ihtimali yüksektir. Söz konusu eserde şair eserini Türkçe ile yazdığını belirtmiştir.

Söylene hem Türk dilince bu kelïm
Tï kim ola her kişiye nef‘-i ‘ïm (61)

Muhyiddin Çelebi Yunus Emre ve Âşık Paşa'nın ilâhîlerindeki üslup ananesine bağlıdır. Fakat onların yakaladığı güçlü lirizm Muhyiddin Çelebi'de yok denebilir. Eserde dikkat çekici edebi bir anlatım göze çarpmaz. Söz sanatları ile zenginleştirilmiş, canlı bir anlatım yerine kuru ifadeler dikkat çeker. Zaman zaman yapılan tasvirler ise canlı ve akıcı değildir. Eserde çoğu zaman da tekrarlar göze çarpmaktadır.

Eserde dikkati çeken bir diğer husus da sade bir Türkçe ile yazılmasına karşın deyim ve atasözlerinin bulunmayışıdır. Bütün bunlar ise eserin üslubunu zayıflatmaktadır.

III. BÖLÜM

METİN

A- ESERİN NÜSHALARI

Araştırmalarımız sırasında Hızır-nâme'nin altı nüshasını tespit ettik. Bu nüshaların üç tanesi İstanbul'da, iki tanesi Konya'da bir tanesi de Isparta'dadır. Fakat Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi'ndeki bu nüsha kayıptır.

a) Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi Böl., Nu.3414 (S)

1b-31b yaprakları arasında, 887 beyit, 247 dörtlükten oluşmaktadır. Çift sütun 23 satırdır. Talik hatla, harekesiz olarak yazılmıştır. Nüsha Seyyid Abdurrahman ibn Osman tarafından 1202 (1788) yılında istinsah edilmiştir.

b) İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY. Nu. 9495 (Ü)

1b-44a yaprakları arasında, 866 beyit, 240 dörtlükten oluşmaktadır. Çift sütun 17 satırdır. Nesih yazıyla, harekeli olarak yazılmıştır. Ebru kaplamalı cilt içindedir. Müstensih ve istinsah tarihi belli değildir.

c) Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanesi, Nu. 4262 (M)

1b-28a yaprakları arasında, 368 beyit, 64 dörtlükten oluşmaktadır. Çift sütun 17 satırdır. Nesih yazıyla, harekeli olarak yazılmıştır. Nüshanın müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir.

d) Yapı ve Kredi Bankası, Serbet Çifter Araştırma Kütüphanesi Nu. 921-1

5a-44b yaprakları arasındadır. Nüshanın ilk 40 beyiti eksiktir. Aynı zamanda eserin iç bölümlerinde de eksik beyitler bulunmaktadır. Nüshanın yaprakları çift sütundur ve satırdan oluşur. Harekesiz olarak ve talik hatla yazılmıştır. Nüsha 1135 (1723) tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihi belli değildir.

e) Konya Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı, Nu. 13612

1b-49a yaprakları arasındadır: Nüshanın yaprakları çift sütundur ve 15 satırdan oluşur. Harekeli olarak nesih yazıyla yazılmıştır. Nüshanın istinsah tarihi ve müstensihi belli değildir.

f) Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi

Vasfi Mahir Kocatürk'ün faydalandığı ve ilk bilgilerin edinildiği bu nüsha günümüzde kayıptır.

B- TENKİTLİ METNİN KURULUŞUNA DAİR AÇIKLAMALAR

Tenkitli metni oluştururken Hızır-nâme'nin tespit ettiğimiz altı nüshasından üçünü kullandık. Yukarıda da belirtildiği üzere Isparta Halil Hamid Paşa Kütüphanesi'ndeki nüshadan kayıp olduğu için faydalanamadık.

Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'ndeki nüsha da tenkitli metne dahil edilmemiştir. Nüsha baş taraftan eksiktir. Ayrıca iyi korunamamıştır. Nüsha nemden dolayı yıpranmıştır ve birçok yerinde yırtıklar vardır. Yırtılan sayfalar yer yer kağıtla yapıştırıldığı, yer yer de iple dikildiği için nüshanın birçok yeri okunamamaktadır. Zamanla kopan sayfalar ait oldukları yere değil, farklı yerlere yapıştırılmıştır.

Koyunoğlu Müzesi Kitaplığı'ndaki nüshanın İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki nüshadan istinsah edildiği gayet açıktır. Metinde farklı ve yanlış kabul ederek tenkitli metne dahil etmediğimiz kelimelerin benzerliği ve başlıkların aynı olması bu görüşü desteklemektedir. Bu sebeple bu nüsha karşılaştırmaya dahil edilmemiştir.

Ü, M, S nüshası ise tenkitli metni oluştururken kullanılan nüshalardır. Nüshalarda farklı olarak geçen kelimelerden metne en uygun olanı tercih edilip diğeri ya da diğerleri dipnotta belirtilmiştir. Aynı mısradaki ayrı ayrı kelimelerle ilgili farklılıkların arasına "/" işareti konmuştur. Herhangi bir beyitte bulunmayan kelime ya da beyitler için ise "-" işareti kullanılmıştır. "[ ]" işareti ise asıl metinde olmayıp da vezni düzeltmek adına yapılan eklemeler için kullanılan bir işarettir.

Tenkitli metni oluştururken ism-i fail görevindeki Arapça kelimelerde bazen "ye" ve "hemze"nin birlikte kullanıldığı gözlenmiş, imlada tutarlılığı sağlamak için "òā'im, dā'im" gibi "hemze"li yazılışlar kabul edilmiştir. Metinde ilmî eserlerde kullanılan transkripsiyon işaretleri kullanılmış, yalnızca birkaç kelimede mevcut olan "vâv-ı medûle" gösterilmemiştir.

C- TENKİTLİ METİN

ÕIÀIR-NÏME

HÏÊÏ KİTÏB U DĪVÏN'Ş-ŞEYÕ MUÓYİ'D-DĪN ÇELEBİ ÒUDDİSE SIRRAHU *

M1b Bi'smi'llïhi'r-Raómïni'r-Rahīm

S1b

Ü1b El-óamdüli'llïhi veúalavïtühü tetrï 'alï 'ibïdihi'lleêīneútafï óuúūúan 'alï imïmihimü'l-muòtedï Muóammedi'l-Musùafï ellezī isteáraòa fi-müşïhedeti maóbūbihi'l-'alï kemï òïle fi-şïnihī mï-zïáa'l-baúaru ve mï-ùaáa ve 'alï ïlihi ve eúhïbihi nucūmü'l-hüdï ve mesïbīhü'd-dücï ma-heda'llïhü 'abdehü f'ehtedï ve seleke bihi menïhice erbïbi'l-meşrebi'l-aúfï ve'l-münheli'l-esnï ve keşefe lehū 'ïlemü'l-kudreti ferïye mïrïye min ïyïti Rabbihi'l-kübrï ve 'acïyibi'l-mülki ve'l-melekūti fi'l-mebdei ve'l-müntehï ve fïze bihi'd-deracïtü'l-'ulï ve'l-kerïmātü ve'z-zülfï fi'l-āõireti ve'l-ūlï

ÏÁÏZ-I MAÒÏLÏT-I ÓÏLÏT Bİ-FAÀL-I VÏHİBÜ'L KEMÏLÏT

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Ey nūr-ı êïtuñ pertevi virdi dil ü cïna àiyï
V'ey feyë-i vaúfuñ pertevi òıldı şühūda bī-riyï

Bezm-i elestde çün bize òılduñ maóabbetden naëar
Yüz biñ úenï olsun saña kim bizi sevdüñ evvelï

Òılduñ hidïyet rïhuña ceêb eyledüñ dergïhuña
Bī-óad menïzil òat' idüp 'ışòuñla òılduñ ïşinï

Òavl-i sedīd-i her nefes òılduñ müyesser ber-devïm
İóúïnuñ iósïn eyledüñ virdüñ vücūduñdan úafï

* -S, M.
1a virdi: -M / ü: -S.
1b vey: vī Ü / pertevi: mürtevi M.
2b kim: -M, S.
3b idüp: olup M.
4a òavl-i: òavlī M, Ü / sedīdi: sedid S.

M2a Çün yoluña baúduò òadem òılduñ merïtibden güêer
Òurbetüñe virüp ëafer vaúluña bulduò ihtidï

‘İlm-i ledünnīden õaber virdüñ bize bī-keyf ü kem
‘Ayne’l-yaòīn óïúıl olup bildük özüñi bi’l-liòï

Ü2a ‘Işkuñ yolında niçe kez bulduò fenï-ender-fenï
Ïõir rıëïyı ber-devïm virdüñ bize ‘ayn-ı beòā

Virdüñ kemïlüñden kemïl ‘arà eyledüñ bize cemïl
Òılduñ tecellī bī-şumïr keşf eyledüñ yüzden áıùï

Pes evvel ü ïõir óaòīòat ëïhir ü bïùın daõı
Sensin ki bulduò varlıáuñdan bu kadar òïr u kiyï

Óaòòuñ óaòı iy Óaò òamu ùïliblerüñi bu yola
Ceêb eyle maóbūbuñ olup tï bulalar dürlü münï

Dünyï vü ‘uòbā buñlaruñ hem ëïhir ü bïùınların
Iúlïó idüp óıfë eylegil sensin çü õayr-ı óïfıëï

Ger ma‘nevī úūrī olan ni‘metlerüñi söylesem
Biñ yılda ióúï olmaya çün yoòdur aña intihï

Sensin İlïhī her nefes cïn u dile ilhïm iden
M2b İrgür bu Muóyi’d-din sen dīdïruña yï Rabbenï

5a yoluna: yolıña M. / òılduò : òılduñ M,Ü.
6a õaber virdüñ bize: bize virdüñ sebaò M.S.
7b rıàïyı: àiyïyı Ü.
9b varlıguñdan: varluáında M.
10a ùaliblerüñi: talibleriñi S.
10b Ceêb eyle maóbūbuñ olup tï bulalar: kim bulalar S; cezb eyle tï maóbūb olup bulalar M/menï: münï M.
12a ger: - M / söylesem: söyleyem S.
13b dīêïruña: dīdïruña Ü.

NA‘T-I SEYYİDÜ’L-MÜRSELĪN ÚALLA’LLĬHU TA‘ĬLA ‘ALEYHİ VE SELLEM *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Baór-i vücūdı cūd u baõşuñdur òılan feyà-i úafī
Òapuñdan umar raómeti ger pĭdişĭh u ger gedĭ

S2a Ey “küntü kenz’üñ maëharı vey “lī ma‘allĭh” rehberi
Ĭõir zamĭn peyáam-beri ey õatm-i cümle enbiyĭ

Ol fĭlıò-ı úubó-ı vücūd ol óĭlıò-ı cedd-ü cüdūd
Senünçün ibdĭ‘ eyledi a‘rĭà u cevher ez-õafĭ

Êĭtı eóad çün ber-úıfĭtı õod tecellī eyledi
Pes feyà-i aòdesden ëuhūra geldi Aómed bī-‘anĭ

Andan hüveydĭ oldı hem úoñra zemīn ü ĭsumĭn
Ez ‘arş tā “taóte’å-åerĭ” her cüz’ ü kül nūr u àiyĭ

Sensin “ebū’l-ervĭó” çün sebòat senüñdür yĭ Resūl
Hem evvel ü ĭõir nihĭn ëĭhirsin ey “şemsü’ä-äuóĭ”

Peyáam-ber idüñ sen şehĭ Ĭdem yaturken “mĭ u ùīn”
Gerçi Õudĭ devr-i òamerde gelmegüñ gördi sezĭ

Mi‘rĭc-ı cismānī saña oldı müyesser bī-gümĭn
M3a Kerrĭt ile fĭnī olup bulduñ beòĭ ile liòĭ

Dür-dĭne-i baór-i hüviyyet òıldı aúlına rücū‘
Lĭkin Óaòuñ faàlı irüp geldi yine nūr u verĭ

---

* Na‘t-ı Seyyidü’l-Mürselīn Úalla’llĭhu ‘Aleyhi ve Ĭlihī Ecma‘īn M; Na‘t-ı Seyyidü’l-Mürselīn Úalla’llĭhu ‘Aleyhi ve ‘Alĭ ĭlihī ve Eúóĭbihī Ecme‘īn S.
14a cūd u: çün Ü; çü S / baóşuñdur òılan: baáışladun idüp Ü.
15a vey lī: vīlī S, Ü.
16a õĭlıò: fĭlıò Ü, M / cüdūd: vücūd Ü.
17a ber: bür M.
20b gelmegüñ: gelmekligüñ S.
22b yine: gene S; gine M. / nūr u: nūrī Ü; - S.

Ü2b Virdi saña Òur’ïnı Óaò aòvï-yı cümle mu‘cizït
Şer‘ ü ùarīò u hem óaòīòat buldı êïtuñla beòï

Óaò didi “mï zaáa’l-baúar” şïnuñda iy Faõrü’l-Beşer
Hem didi çünkim “mï-ùaáï” saña uyan buldı hüdï

Çün ola meddïóuñ senüñ ol Òïdir u Perverdigïr
Künhüñi niçe derk idem nice idem midóat edï

Şol gice kim oldı naëar senden bu ednï òuluña
Òaù‘-ı menïzil oluban niçe murïd oldı revï

Geldi Ebū Bekr ü ‘Ömer ‘Osmïn u Óaydar pür-hüner
Óaòòā õalīfeñdür senüñ bunlar pes itdüñ iòtidï

Nūr-ı çerïá-ı Muúùafï a‘nī Óüseyn-i Murtaàï
Geldi Óasan şïh-ı rıëï òuluz bulara bī-riyï

‘Abbïs ile Óamza be-nïm ‘ammī mükerremdür saña
Evlïd-ı ehl-i beytüñe aúóïbuña yüz biñ du‘ï

M3b Muóyi’d-dīn olmış ïşinï çün ‘ışòuñ ile fi’l-ezel
Luùf it òapuñdan bir nefes òılma anı hergiz cüdï

23b u: - M, S / beòï: behï Ü, M.
25a òïdir u: kïdirī M: - S.
25b der: derc M.
26a bu: bir Ü.
26b òat‘ı: òat‘ S.
27a Ebū Bekr: Ebū Bekir M.
28a nūr-ı: nūrī M,S / Hüseyn-i: Hüseyn’ī M.
29a be-nām : hümām M, S.
29b du‘ï: selïm Ü.

BEYÏN-I SEBEB-İ İFŞÏ-İ ĪN ESRÏR-I KEMÏLÏT Ü IËHÏR-I KEMÏLÏT-I KERÏMÏT-ÕAVÏRIÒ-I ‘ÏDÏT Bİ-EMR-İ YEZDÏNĪ VE İLHÏM-I RABBÏNĪ EZ-TUTUÒ-I ÁAYB BE-‘ÏLEM-İ ŞEHÏDET VÏRİD Ü NÏZİL GEŞT *

Fï‘ilïtün Fï‘ilïtün Fï‘ilün

Ïferīn aña ki õïke virdi cïn
Cïnı īmïn ile òıldı cïvidïn

Pertev ile cïn ilin ma‘mūr ider
Enfüs ü ïfïòı küllī nūr ider

Oldur ismin her dile āsïn ider
Hem sarïy-ı vaódete mihmïn ider

Òullarına kendözini bildüren
Óüsni ile dü cihïnı güldüren

Muõtelif meşrebler īcïd eyleyen
Yollarından feyàin imdïd eyleyen

S2b Kimisin mecêūb u mebhūt eyleyen
Kiminüñ ‘aòlını fertūt eyleyen

‘Ïşıò u zïhid òamusın şïd iden
Ùoárı yola cümlesin irşïd iden

Ü3a Ba‘àısın maóbūb idindi Müste‘ïn
Kim “yuóibbühüm” durur aña beyïn

* Beyïn-ı Sebeb-i İfşï‘īn Esrïr-ı Kelimït ve Iëhïr-ı Kerïmït Õavïrık-ı ‘Ïdït ki Be-Emr-i Êïtī ve İlhïmī Rabbïnī Izteneòa Áayb-ı Be-‘Ïlem-i Şehïdet Vïrid ve Nïzil Keşf S; Beyïn Sebeb-i İfşï-ı İbn-i Esrïr-ı ve Kelimït ve Iëhïr Kerïmït Maóïdıò u ‘Ïdït ki Be-Emr-i Yezdïn ve İlhïm-ı Rabbïnī Eztuòu Áayb-ı Be-‘Ïlem Şehïdet Vïrid ve Nïzil Keşt M.

32b enfüsī: enfüs S / ïfïòı: ïfïk S.

34a bildüren: bildüre S.

34b óüsni: óüsn S. / güldüren: güldüre S.

35b yollarından: yollarında S / feyëin: feyë S.

37b ‘ïşıò u: ‘ïşıòı M; ‘ïşık S.

38a ba‘àını: ba‘àısın S.

Sïbıò u bi'l-õayr oldı bu gürūh
Óaàretinde efäal-i ehl-i şukūh

Çoò şükür olsun saña ya "êe'l-minen"
Kim bizi òılduñ bu evlï fıròadan

Òılmış idüñ çün 'inïyet "fi'l-ezel"
Yine sen òılduñ kifïyet "lem-yezel"

Gösterüp rūy-i maóabbetden ùarīò
Óaàretüñde eyledüñ bizi müfīò

Göñlümüzi şevòa dem-sïz eyledüñ
Rūóı sırr-ı 'ışòa hem-rïz eyledüñ

M4a Varlıáuñ ile çü dïnï eyledüñ
Bu àa'īfi pes tüvïnï eyledüñ

Rïh-ı tevóīdüñde sırrum dï'imï
İnsilïõ ider òapuña òï'imï

Hem 'urūc ile telaòòī irtiòï
Redd ile dï'im tecellī iltiòā

Keşf idüp "kenzü'l-óakïyıò 'ilmini
Fetó òılduñ cümle millet dilini

Hem ùuyūr ile vuóūşuñ manùıòın
Òuluña ta'līm òılduñ her birin

39a sïbıò u: sïbıòï M; sïbıò S.
39b ehl-i: ehlī Ü.
40a çok: Óaò S. / ze'l-minen: êü'l-minen M.
42b müfīò: şefīk Ü.
43a şevòa: 'ışòa M / rūh-ı: ruhu M.
45a dï'imï: dïyimï M
45b òapuña: òapuñda S / kï'imï: kïyimï M.
48a ùuyūrile vuóūşuñ: vuóūşile ùuyūruñ Ü.

Yirde gökde esfel ü a‘lïsını
Gösterüp aòsïsını evlïsını

Bu nücūm u nüh felek edvïrını
Cümle ‘ulviyyït içinde varını

Seyr idüp cümle temïşï eyledüm
Emrüñ ile gördügümü söyledüm

Cümle esmïda taúarruf mührini
Baña virdiñ hep göñüller mihrini

Cümle emlïk u ünïsı ismini
Eyledün ta‘līm vesm ü resmini

Óïlüm oldı bu ‘acïyib óāller
‘Aòla úıámaz bī-şümïr aóvïller

Ü3b Taót-ı setrüñde velī mestūr idüm
Luùfuñ ile her nefes mesrūr idüm

Āayetüñ ïfïò ü enfüsde keåīr
Görmişem ma‘nï vü úūretde vefīr

Gerçi tefsīr ü beyïn rūşen durur
Līk ‘ışòı bī-zebïn aósen durur

Niçe meh sïl olmış idüm çün õamūş
Nï-gehïn deryï-yı òudret òıldı cūş

S3a Ùaşra úaldı bu ma‘ïnī cevherin
‘Ïlem-i áayb u şehïdet gevherin

52a mührini: mehrini M.
52b virdiñ: virdün Ü; virdi S.
53a enïsı: unïsı Ü.
57b līki: līk S, Ü / ‘ışòı: ‘ışò S, Ü / zebïn: zübïn M.
58a õïmūş: õumūş M.

Óikmetu’llïh iòtiàï itdi anı
Kim açıla bu óakīòat gülşeni

Söylene hem Türk dilince bu kelïm
Tï kim ola her kişiye nef‘-i ‘ïm

M4b İrdi pes ma‘nï yüzinden emr-i Óaò
“Ente óaddiú” ni‘mete “Rabbi’l-felaò”

Aúl-ı ‘ayïn u óaòïyıò def‘aten
Keşf ile ma‘lūmum oldı cümleten

Ùayy-i cismïnī vü hem basù-ı zamïn
Óïlüm oldı sırr-ı emr-i “kün-fe-kïn”

Olmışam çün “ke’r-ricïl ü ke’l-cibïl”
Ehl-i temkīn oldum artuò yoò zevïl

Êevòümi ger söyler isem yoò õaùar
Zīre kim virmez ruõaú baña àarar

Söylerem li’llïh degüldür li’l-áaraà
Ùutdum emrin ummazam ecr ü ‘ıvaà

Bu iàïfït-ı nesebden geçmişem
Dest-i Óaò’dan cïm-ı vaódet içmişem

İrdi çün tevóīd-i êïta yolumuz
Oldı hïlik bu òamu aóvïlümüz

---

60 – M.
61a hem: -S / Türki dilce Ü; Türkī dilince S.
64b óïlüm: hïkim Ü / sırr-ı: sırrı Ü S.
65b zevïl: mecïl S.
66b zīre: zīrï S.
68a nesebden: nisbeten S.

“Küllü şey’in hïlikun illï” Õudï
Pes óaòīòat “yef‘alü’llïh mï-yeşï’

Çün bu güftïr-ı óaòīòat söylene
Óaòòa varur óaò ùarīòat biline

Ü4a İrdi ilham-ı İlïhī ber-devïm
Oldı ilòā āyet-i òudsiye rïm

Vārid-i òudsī ki niçe fetó ide
Pes dil ü cïn aña göre şeró ide

Yoò durur sözümde hiç mezc-i hevï
Yol erine baõş ider úıdò u úafï

Áayb erenler yolıdur bu iy oául
Olmaz işbu yolda hiç ca‘l ü cu‘l

Zeyn-i Õïfī mesleginden ibtidï
Eyledük bu yola bulduò intihï

Ceêbe yoludur bu yol acáıl gözüñ
Sür erenler õïk-i pïyine yüzüñ

Sözlerinde õil‘at-ı Nūrïnī var
Özlerinde heybet-i sulùïnī var

M5a Yüzlerinde manëar-ı sübóïnī var
Gözlerinde ceêbe-i Raómïnī var

Ellerinde òudret-i Rabbïnī var
Dillerinde raómet-i Áufrïnī var

70b mï-yeşa’: mï-yeşï M.
72b òudsiye : òuddūsiyye Ü, M.
75a oául: oául M.
75b olmaz: ötmez M / cu‘l: cu‘al M; cuául Ü / u: / S.
78a õil‘at-ı nūrïnı: õilòat-i nūrïnī S.
78b heybet-i: heybetī M, S.
79a manëarı: manëar-ı Ü, S.
80b raómeti: rahmet S.

Õïke ger òılsa naëar iksīr olur
Cïhil iken ‘ïlim-i taórīr olur

S3b Ceêbe ïvïnında ger òılsa naëar
Muótaàarken seni òılur mu‘teber

Bī-‘amel bī-zühd ü bī-taòvï vü derd
“Ùarfatü’l-‘ayn” içre òılur şïr ü merd

Her ne cïn kim bunlar ile ïşinï
Ola kevneyn içre görmez hīç ‘anï

Bunlara münkir olandur kūr u ker
Hemçü õuffïş ïfitïbdan bī-õaber

Ger muóib mubáıà be-rūz-ı rüsteõīz
Ni‘met ü nıòmetle olurlar temīz

Òudretu’llïhdan õaberdür hep sözüm
‘Ïlem-i áayba naëar òılur gözüm

Ba‘àı áaybı Óaò baña áayb itmedi
Ehline iõbïrumı ‘ayb itmedi

Ü4b Õarò-ı ‘ïdït u kerïmït u şühūd
Mu‘cizït-ı Muúùafï’dan buldı cūd

Cïn ile diñle yine bil iy cüvïn
Biñde birin söyledüm òıldum ‘ayïn

81a õïke ger kılsa: òılsalar õïke S.
81b ‘ïlim-i taórīr: ‘ïlemi mihëïr M.
82a ïvïnında: evïnında M, S.
85a bunlara: bunları S.
86b berūz-ı: berūzı M.
87a hep: her M.
90a bil: bir Ü.
90b òıldum: òıldım Ü / ‘ayïn: beyïn Ü.

Ïhiretde õarò-ı ‘ïdït “Êü’l-celïl”
Vire ni‘metler yoò inkïra mecïl

Òïdir u muùlaò durur ol bī-zevïl
Hem virür dünyïda úanmaáıl muóïl

Òudretu’llïha dil ü cïndan inan
Õïlıòıdur “küllü şey’ün” bī-gümïn

Keşf-i vicdïn ile biz bulduò ‘ayïn
İrdi çün “óaòòa’l-yaòīn” bildük hemïn

“Yūlicü’l-leyl” didi Óaò “fi’n-nehïr”
Oldı niçe gizlü işler ïşikïr

M5b Oldı Muóyi’d-dīn sırrı murùaàï
Rūy-ı vaódetden belī didi Óaò’a

İŞÏRET BE-PERTEV-İ VÜCŪD-I RAÓMET VE ÏMEDEN-İ ÕÏTÏB EZ-BAÓR-İ HÜVİYYET *

Fï‘ilïtün Fï‘ilïtün Fï‘ilïtün Fï‘ilün

Ol vücūduñ pertevinden ëïhir olur hep úavïb
Bu hüviyyet baõri içre yine oldı bir õitïb

Òanı ol vaódet sarïyından yetişen şa‘şa‘a
Perr açup pervïz urup idem cihïnda áuláule

Baña her dem irişür mişkït-ı ‘ïlem şu‘lesi
Hem görinür lï-mekïn mir‘ït-ı nūrı lem‘ası

92a òïdir u: òïdirī M; òïdir S.
94a ‘ayïn: ‘ıyïn Ü.
94b bildük: bildik Ü.
95b gizlü: gizli S.
96a murtaàï: mürtefï Ü.
* İşïret Be-Pertev-i Vücūdū Vaódet ve Ïmedin Õiùïb Ez-Baór-i Hüvviyet M; İşïret Be-Pezīr-i Vücūd u Vaódet ve Ïmedin Õitïb Ez-Baór-i Hüviyyet S.
97b bir: bu S.
98a yetişen: yitişen M.

İrüp ol deryī-yı ‘ışk ïvïzesine hū didüm
Maóv idüp cümle vücūdum yï hū yï men hū didüm

Degme ‘ïşıò irmedi illï ki áāyet cehd ile
İre Õızruñ himmetiyle irmeye hem zühd ile

Ceêbe irüp bulışa tï kim ricïlu’llïh ile
Òılalar ‘ïlī naëar feyà ire İsmu’llïh ile

Baór-i ‘ışò içinde Muóyi’d-dīn áavvïú ol yüri
Oòı Õıëruñ ismini her dem cihïnı gez yüri

S4a **MEDÓ-İ MUÓAMMED MUÚÙAFÏ ÚALLA’LLÏHU ‘ALEYHİ VE SELLEM FETÓ-İ ‘ALİYYÜ MURTAÀA KERREMA’LLÏHU VECHE ***

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Ü5a İy õāˇce-i ïõir zamïn dï’im yönüm senden yaña
M6a Ïyīne-i cümle cihïn dï’im yönüm senden yaña

İy enbiyïnuñ serveri iy evliyïnuñ reh-beri
Sensin dü kevnüñ raómeti dï’im yönüm senden yaña

Sensin cihïna cïna cïn sulùïn-ı her kevn ü mekïn
Maòúūd-ı emr-i “kün fe-kïn” dï’im yönüm senden yaña

Sensin Şefï‘u’l-Müênibīn sensin İmïmü’l-Mürselīn
Sensin Óabību’llïh hemīn dï’im yönüm senden yaña

100a deryï-yı ‘ışòa ïvïze idüp hū didüm: deryï-yı ‘ışò ïvïzesine hū didüm S.
102b ire : ide M, S.
* Medó-i Muóammed Muúùafï Úalla’llïhu ‘Ïleyhi Fetó ‘Ïlï Murtaàï Kerema’llïhu Veche S.
104a,b dï’im: dïyim M, Ü.
105a enbiyïnuñ: enbiyïnıñ Ü / evliyïnuñ: evliyïnıñ Ü.
105b kevnüñ: kevniñ Ü / dïyim: dïim S.
106a ü: -M, S.
106b dï’im: dïyim M, Ü.
107a şefīu’l-müênibīn: şefīa’l-müênibīn M.
107b dï’im: dïyim M, Ü.
106 ve 107 S nüshasında yer değiştirmiş.

“Şaòòa’l-òamer” òılduñ ‘ayïn Furòïnuñı òılduñ beyïn
Óayrïn òapuñda ins ü cïn dï’im yönüm senden yaña

Mi‘rïc ile itdüñ sefer òılduñ semïvïtı güêer
‘Arş üstine seyrïn ider dï’im yönüm senden yaña

Senden irer õalòa meded iósïnuña yoòdur ‘aded
Cïn u dile sensin sened dï’im yönüm senden yaña

Áurbette òaldum ben ùolı geldi irüp Óaydar ‘Alī
Òıldı baña himmet ulı dï’im yönüm senden yaña

Muóyi’d-dīn anı çün görür mest oluban óayrïn òalur
M6b Ol meclisi ārzū òılur dï’im yönüm senden yaña

BEYÏN-I SEYRÏN-I ELVİYE-‘İ MUÓAMMEDİYYE VE RÏYÏT-I AÓMEDİYYE Kİ DER-ÓAVÏLĪ-İ ‘ARŞ-I A‘ËAM CEVLÏN Ü DEVRÏN MĪKÜNED VE İŞÏRET Bİ-MAÓFİL-İ A‘LÏ VE MENZİL-İ ESNÏ *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Ïõir zamïn Peyáam-beri ol úadr-ı bedr işbu gice
‘Arşda yürür sancaòları itdi naëar işbu gice

Didi baña kim tīz yüri it õiêmeti gel ilerü
Maòúūduma buldum vuúūl oldı eåer işbu gice

Ol “küntü kenz”üñ sırrına her kimsenüñ irmez eli
Áavvïú olan deryïlara buldı güher işbu gice

108a ‘ayan: ‘ıyïn Ü / Furòïnuñı: Òur’ïnuñı / òılduñ: itdüñ S.
108b ü: - M, S / dïyim: dïim S.
109a semïvïtı: semïvït S.
109b dï’im: dïyim M, Ü.
110a meded: mided M.
110b dï’im: dïyim M, Ü.
* Beyïnu Seyrïnu’l ‘Aleyye Muóammedeyye ve Rïyït Aómediyye Ki Der-Óavïlī ‘Arş A‘zam Cevlïn ve Devrïn Mī Künde ve İşïret Bi-Maófil-i A’lï ve Menzil-i Esnï S.
113a úadr-ı bedr: úadr bedr M; úadr-ı bedrī Ü / işbu gice: bu gice Ü.
115 –S.
115b áavvïú: áavïs M.

Vācib durur kim varavuz göñüller içre girevüz
Ola ki òuùbı görevüz oldı óaber işbu gice

Keşf-i niòïb itseydi ger olur münevver bu cihïn
Áavåı gören ‘ïriflere sidre memer işbu gice

Derd ile ger ïh itseler cūşa gelür kevn ü mekïn
Her sözleri maòbūl durur oldı åemer işbu gice

Ü5b Didi baña kim "fi's-seóer" oláıl bu yolda er gibi
Óaydar 'Alī didi baña irdi 'Ömer işbu gice

M7a Öpdüm elin sulùïnumuñ izine itdüm ıòtifï
Himmetler itdi bī-óisïb buldum ëafer işbu gice

Peygam-berüñ leşkerleri ins ü melek ùoldı cihïn
Ben daõı hem gitdüm bile oldı sefer işbu gice

Ben ne ayaò tozı olam kim ol baña òıla naëar
Keşf oluban "'ayne'l-yaòīn" oldı beşer işbu gice

İrdi çü Muóyi'd-dīn aña òılur temennï ez-Õudï
Kim olmaya andan cüdï óïúıl vaùar işbu gice

İŞÏRET-İ İRŞÏD-I NEBEVĪ VE İMDÏD-I MUÚÙAFÏ *

Mefï'īlün Mefï'īlün Mefï'īlün Mefï'īlün

S4b Yine dergïh-ı 'ïlīden yetişdi derdüñe dermïn
Saña irdi ulu devlet bilenler oldı hep óayrïn

117a keşf-i: keşfi Ü.
117b áavsı: áavs S.
119a kim: küm M.
119b didi: - S.
120a sulùïnumuñ: sulùïnımın Ü / izine M; eåerine S / ıòtifï: iftiòïm.
121a ü: - S, M.
121b sefer: -M.
122a ayaò: ayïò M.S.
* İşïret İdşïd-ı Nebevī ve Emdïd-ı Muúùafïvī M,S.
124a derdüñe: derdine Ü.

Niçeler ‘ömri olduòça arayup bulamadılar
Aramaòla bulınur mı bu ‘irfĭn menzili iy cĭn

Bu bir gencīnedür bī-óad ire mi cehd ile devlet
Meger ire ricĭlu’llĭh ‘inĭyet òıla ol Raómĭn

Òamu ‘ĭlemlere raómet Muóammed Muúùafĭ geldi
Bu gice himmet itdi çün açıldı işbu maõfī kĭn

M7b Meger bir baór-i aõäar içre óayrĭn òalmış idüm ben
Elüm alup meded itdi getürdi ùaşra ol sulùĭn

Baña varlıò naëarları ile òıldı naëar anda
Menĭzil òaù‘ olup der-óĭl yetişdürdi nice iósĭn

Bu Muóyi’d-dīn temĭşī òıldı anuñ gül yüzin bī-õĭ˘b
Ne áam şimden girü aúlĭ ki olmaz muótecib ol õĭn

BEYĬN-I ÚOÓBET-İ ÓAÀRET-İ RİSĬLET-PENĬH ÚALLA’LLĬHU ‘ALEYHİ VE SELLEM VE Bİ-EVLĬD-I PĬK-İ Bİ-AÚÓĬB-I KİBĬR RIÄVĬNU’LLĬHU ‘ALEYHİM ECMA‘ĪN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Cĭn u göñül óayrĭn olur dĭ’im yönüm senden yaña
‘Ĭlem baña seyrĭn olur dĭ’im yönüm senden yaña

Allĭh bilür óālüm benüm kim Mekke şehridür yirüm
Gördüklerümdür didügüm dĭ’im yönüm senden yaña

126a gencīnedür: gencīnedir Ü.
128a aõàar: aóëar Ü / içre óayrĭn: içre ki óayrĭn: S.
128b getürdi: götürdi Ü.
129a ile: bile M.
129b yetişdürdi: yetişdi S.
130a gül: gün S.
* Óaàret-i Risĭlet-Penĭh Úalla’llĭhu ‘Aleyhi ve Sellem ve Bi-Evlĭd-i Pĭk-i Aúóĭb-ı Kibĭr Rıëvĭnu’llĭhu Te‘ĭlĭ ‘Aleyhim Ecme‘īn M; Beyĭn- Úoóbet-i Óaàret-i Risĭlet Penĭh Úalla’llĭhu ve Bi-Evlĭd-ı Pĭk ve Aúóĭb-ı Feyl Rıëvĭnu’llĭhu ‘Aleyhim Ecme‘īn S.
131a u: -S.
132b gördüklerümdür: gördüklerimdür Ü / dĭ’im: dĭyim M. Ü.

Faõr-i Cihïn áïyet ulı nūrı ile ‘ïlem ùolı
Oldur Õudïnuñ õïú òulı dï’im yönüm senden yaña

Ü6a Yir gök aña yeksïn durur ‘arş üstine seyrïn durur
Ervïó melek óayrïn durur dï’im yönüm senden yaña

Gördüm Muóammed Muúùafï geldi ‘Aliyyü’l-Murtaàï
M8a Geldi Óüseyn ile Óasan dï’im yönüm senden yaña

Geldi Ebū Bekr ü ‘Ömer ‘Osmïn-ı Êi’n-nūreyn’ile
Aúóïb-ı erbïb-ı hüdï dï’im yönüm senden yaña

Bunlar du‘ï òıldı bize itdi icïbet ol Kerīm
Vaódetde olduò ma‘nevī dï’im yönüm senden yaña

Esmï ëuhūr idüp baña keşf oldı esrïr-ı Õudï
Óïcetlerüm oldı revï dï’im yönüm senden yaña

Cïnı bu Muóyi’d-dīnüñ uş ùolmış durur Óaò ceêbesi
Pervïz urur göñli òuşı dï’im yönüm senden yaña

BEYÏN-I SEYRÏN-I SEMÏVÏT U MUÚÏÓABET-İ ERVÏÓ-I EVLİYÏ VE MÜLÏKÏT-I MELÏ’İKE ‘ALEYHİMÜ’S-SELÏM VE TELAÒÒĪ ERVÏÓ-I MUÒADDESE VE IÙÙILÏ‘ BER LEVÓ-İ MAÓFŪZ VE FELEM A‘LÏ *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Ïdem Nebī gördüm ùurur Óaò óaàretine yüz urur
Biñ biñ melek karşu ùurur seyr eyledüm uçdan uca

133a Faór-i: faórī Ü
133b oldur: odur Ü / dï’im: dïyim M, Ü.
134a oña: saña: Ü / yeksïndurur: yiksïn ùurur M.
134b ervïó: ervïó-ı M / óayrïndurur: óayrïn durur M / dï’im: dïyim M, Ü.
135a ïAliyyü’l-Murtaàï: ‘Aliyye’l-Murtaàï Ü.
135b dï’im: dïyim M, Ü.
136a Ebū Bekr: Ebū Bekir M / ü: - S,M / Êi’n-nūreyn: Êü’n-nūreyn Ü.
136, 137, 138, 139b dï’im: dïyim M, Ü.
* Beyïn-ı Seyrïn u Semïvït u Sıba‘ Ùıbïò ve Muúïóabet-i Ervïó u Enbiyï Mülïòït Ùabaòït u Melïike ‘Aleyhimü’s-Selïmü ve Teleòòï Ez-Ervïh-ı Muòaddese ve Iùùıla‘ Ber-Levó-i Maófūëu ve Òalem A‘lï M; Beyïn-ı Seyrïn-ı Semïvït-ı Sıba‘ ve Muúïóabet-i Ervïó-ı Enbiyï ve Mülïòït-ı Ùabaòït-ı Melï’ike ‘Aleyhi’s-Selïm ve Telaòòī Esrïr-ı Ervïó-ı Muòaddese ve Iùùılï Levó-i Maófūë ve Òalem A‘lï S.

‘Īsï Nebī aldı bile göstermege ‘ïlemleri
Gördüm melekler bī-óisïb seyr eyledüm uçdan uca

Bir baóre uáradum ‘ayïn ùaálar gibi òuşları var
Òamusı aòdur bī-‘aded seyr eyledüm uçdan uca

M8b Ortada bir òuş var ulı hep cümlesi anuñ òulı
Ol memleket nūrdan ùolı seyr eyledüm uçdan uca

S5a Bir aò deñizde mevc urur ‘Īsï varup anda ùurur
Niçe melek òarşu gelür seyr eyledüm uçdan uca

Ben daõı óayrïn olmışam kendülügümden varmışam
Bir ün gelür òulaáuma seyr eyledüm uçdan uca

Īsï baña ùuráıl didi bu gökleri görgil didi
Gitdi mecïlüm òalmadı seyr eyledüm uçdan uca

Bir balıáa uárar yolum esmï oòur dï’im dili
Maòúūdına irmiş òulı seyr eyledüm uçdan uca

Bir nūra uáradum melek virdüm selïm aldı ‘aleyk
Allïh virür òula dilek seyr eyledüm uçdan uca

Ü6b Òïyim kimi kimi òu‘ūd rïki‘ kimi kimi sücūd
Gören bulur anları cūd seyr eyledüm uçdan uca

Òılur bu Muóyi’d-dīn güêer fevòa’l-‘alï idüp sefer
Òıldı Õıàır Õïn bir naëar seyr eyledüm uçdan uca

145a kendülügümden: kendüligimden M.
145b eyledüm: eylegil M, Ü.
146a gökleri: göñli Ü, S.
146b eyledüm: eylegil M.
147a dï’im: dïyim M, Ü.
147b eyledüm: eylesün Ü.
148a uáradum: uáraya S.
149a òïyim: kï’im S / kimi: gibi M.
150a òılur: òılup Ü / idüp: ider S.

BEYÏN-I SEYRÏN-I ŞECERE-İ KÜBRĀ VE MÜLÏKĪ ŞUDEN-İ BA‘ÀI ERVÏÓ-I ENBİYÏ ‘ALEYHİMÜ’Ú-ÚALAVÏTÜ VE’S-SELÏM *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

M9a Deryï-yı ‘ummïn òaynayup ùurmaz ùaşar uçdan uca
Bu ben áarīb üftïdeyi iórïò ider ucdan uca

Bir aáaca uárar yolum gölgesine irmez gözüm
Vaúf idemez hergiz dilüm seyr eyledüm uçdan uca

Mūsï Nebī gördüm ùurur ‘arş ayaáına yüz urur
Biñ biñ melek óıúúa alur seyr eyledüm uçdan uca

Yaóyï Nebī gördüm ùurur Īsï ile úoóbet òılur
Cïnlar aña óayrïn olur seyr eyledüm uçdan uca

İdrīs Nebī gördüm ùurur andan melï’ikler oòur
İdüp temennï yüz urur seyr eyledüm uçdan uca

Yoluma geldi meş‘ale cïnuma düşdi şa‘şa‘a
Kim yuòaru kim aşaáa seyr eyledüm uçdan uca

İsrïfile ‘arşda mekïn úūr çalmaáa óïàır hemïn
Vaòtinde ol virmez amïn seyr eyledüm uçdan uca

Deryï gibi ırmaò aòar beni çerïá idüp yaòar
Dï’im göñül aña baòar seyr eyledüm uçdan uca

Bir nūr var ‘arşda ki ulı anı gören olur velī
M9b Õıàruñ bu Muóyi’d-dīn òulı seyr eyledüm uçdan uca

---

* Nev‘-i Diger M; Sülūk-ı Diger S.
151b iórïò: iárïò M.
153b óıúúa alur: òarşı ùurur Ü.
154 - Ü.
153 ile 155 Ü nüshasında yer değiştirmiştir.
155a melï’ikler: melïyikler Ü; melekler M / ùurur: -M / oòur: ders oòur M.
158b dïi’im: dïyim M, Ü.
159a ki: -Ü, M.

FAÚL-I ÏÕİR BE-‘ÏLEM ‘IŞÒ *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Göñlüm òuşı yine benüm seyrïn diler áurbetlere
‘Işòı yolında baş òoyup seyr eylemiş ïvïreyem

Düşdi göñül deryïsına mülki ‘ayïn görmek içün
Gördüm melekler bī-óisïb seyr eylemiş ïvïreyem

Dïvūd Nebī anda ùurur yüz beyt-i ma‘mūr urur
Anı gören pür-nūr olur seyr eylemiş ïvïreyem

İshïò u İsmï‘īl ile levóa baòar bunlar bile
İbrïhīmüñ òatında hep seyr eylemiş ïvïreyem

Gördüm ki İbrïhīm Nebī şïnı iken áïyet ulı
Hem oòur İsm-i a‘ëamı seyr eylemiş ïvïreyem

Ü7a Hem Nūó Nebī gördüm ‘ayïn hiòmetlerin òıldı beyïn
S5b Bildürdi esrïrın hemïn seyr eylemiş ïvïreyem

Gördüm Şu‘ayb Peyáam-beri úuófın oòur seyrïn òılur
Kïmil olan anı görür seyr eylemiş ïvïreyem

Úïlió Nebī didüm meded himmetlerine yoò ‘aded
Òıldı kerem bī-óadd u ‘add seyr eylemiş ïvïreyem

Dïvūd Nebī didi baña ırma gözüñ baòáıl aña
Anda mekïn virdi baña seyr eylemiş ïvïreyem

Kerrūbiyïn úaf úaf ùurur İdrīs Nebī úoóbet kılur
Hem Şīt Nebī gïh gïh varur seyr eylemiş ïvïreyem

---

* Faúl M; Sülūk-ı Nev‘-i Diger S.
160b yolında: yolunda M / òoyup: òomış Ü.
161a mülki: milki M / ‘ayïn: ‘ıyïn İ.
162b eylemiş: eyledüm İ.
164b İsm-i a‘ëamı: İsmī a‘ëamı M.
165a hem: - S, M / Nūó’ı M / ‘ayïn: ‘ıyïn İ.
165b bildürdi: bildir İ.
166a beytinden sonra 828 c’ye kadar M nüshası eksiktir.
169a Kerrūbiyïn: Kerrūbiyyūn S / İdrīs nebī: İdrīs banï S.

Gördüm melekler cem‘ olur alup beni anda varur
"‘Ayne’l-yakīn" óïúıl olur seyr eylemiş ïvïreyem

Ëïhirde bunda oluram ma‘nīde áarba varıram
Hind ilini óoş bilürem seyr eylemiş ïvïreyem

Deryï-yı òudret òuşıyam áaybīlerüñ yoldaşıyam
Õıëır Nebīnüñ eşiyem seyr eylemiş ïvïreyem

‘Arş üstine cevlïn urur anı gören óayrïn olur
Ben òulına iósïn olur seyr eylemiş ïvïreyem

Mevlïsı Muóyi’d-dīni çün seyr itdürür uçdan uca
Heft ïsumïnı ‘arşa dek seyr eylemiş ïvïreyem

BEYÏN-I İNSILÏÕ-I ÓAÒÏÒÏ VE ‘URŪC-I SIRRĪ VE NAËAR KERDEN BE-‘ARŞ-I RAÓMÏN VE KELİMÏT-I CEBRÏĪL-İ EMĪN ‘ALEYHİ’S-SELÏM VE KEŞF ŞUDEN-İ İSM-İ A‘ËAM-I ‘ĀMMU’L-EÅER *

Fï‘ilïtün Fï‘ilïtün Fï‘ilün

175 ‘Arş-ı Raómïndan işidüñ bir õaber
Bir ulu mir‘ït gördüm mu‘teber

Görene óïúıl olur ‘ayne’l-yaòīn
Bunları gördüm yine ben kemterīn

Bir isim gördüm ki yazılmış ‘ıyïn
Didi Rūóu’l-Òuds baña ol zamïn

İsm-i a‘ëamdur bu isme òıl naëar
Bu durur esmïda ol ‘ïmmu’l-eåer

Yazmış alnumda bir ulı õaùù-ı õïn
İsm-i a‘zamdur anı bildüm hemïn

174b ïsumïnı: ïsumïn S.
* Beyïn-ı İnsilïõ-ı Óaòīòī ve ‘Urūc-ı Sırrī ve Naëar Kerden Be-‘Arş-ı Raómïn S.
178a isme: isim S.
179 – S.

Ü7b İçdim anda hem şarïb-ı lï-yezïl
Anuñ içün rūóa hīç gelmez melïl

Pes muõassar oldı cümle kï'inït
Hem tecellī òıldı êït ile úıfït

Gördüm ol baórı mu'allaò cūş urur
Cümle ervïó u melek óayrïn òalur

Bu cihïnuñ hep taúarruf mührini
Virdiler 'ilm-i ledün miftïóını

Bu seferden cān u dil alur eåer
Õıàır İlyïs himmeti virdi ëafer

'Işò elinden oldı Muóyi'd-dīn õïú
Çün Õıàır òatında buldı iõtiúïú

BEYÏN-I SEYR-İ KŪH-I ÒĀF VE ZİYÏRET-İ TAÕT-I SÜLEYMÏN 'ALEYHİ'S-SELÏM VE ZİYÏRET-İ ÒABR-İ ÏDEM-İ ÚAFĪ 'ALEYHİ'S-SELÏM *

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Õıàır ile Òāf ùaáını seyr eyledüm başdan başa
Bir şehre vardum bī-óisïb seyr eyledüm başdan başa

S6a Altun gümüşdür yapusı yïòūt-ı aõmer òapusı
Yüz biñ melekdür sāòīsi seyr eyledüm başdan başa

Bir òubbe gördüm ki 'aëīm esmï ùolı òılmış Kerīm
Esrïr-ı Óaò anda dilüm seyr eyledüm başdan başa

181a muõassar: musaõõar S / cümle: òamu Ü / kïinït: kïyinït Ü.
182a baórı: baór S / cūş: hoş S.
182b ervïó u: ervïóı S.
184a u: - S.
* Beyïn-ı Seyr-i Kūh-ı Òāf ve Ziyïret-i Taõt-ı Süleymïn ve Ziyïret-i Òabr-i Ïdem Úafī Der Kūh-ı Serendīl S.
186a ile: bile Ü / ùaáını: ùagın Ü.
188b dilüm: delim Ü.

Taõt-ı Süleymïn görmişem maòúūda anda irmişem
Dōst işiginde òalmışam seyr eyledüm başdan başa

Õurşīd u mïh ile melek ùurmaz döner dï'im felek
Allïh virür òula dilek seyr eyledüm başdan başa

Eyyūb-veş úabr eyledüm úoñra óikïyet eyledüm
Görüñ beni kim n'eyledüm seyr eyledüm başdan başa

Çıòdım Serendīb ùaáına Ïdem Úafī görmek içün
'Ummïn görindi gözüme seyr eyledüm başdan başa

Cïn içre hep òudretlerüñ der-kūh-ı Òāf heybetlerüñ
Òullarıña ni'metlerüñ seyr eyledüm başdan başa

Ma'şūò u 'ïşıò óïlini mestïneler aóvïlini
İns ile cin esrïrını seyr eyledüm başdan başa

Düşdüm çü 'ummïn içine áavvïú-veş yüzmek içün
Görindi gözüme cemïl seyr eyledüm başdan başa

Ü8a Õıàr ile İlyïsuñ demi irer bu Muóyi'd-dīne çün
Fetó oluban esrïr-ı áayb seyr eyledüm başdan başa

İŞÏRET BE-ÚOÓBET-İ RİCÏLÜ'L-ÁAYB VE ÒUÙBU'L-AÒÙÏB VE MÜŞÏHEDE-'İ TECELLİYÏT-I İLÏHİYYE VA'LLÏHU A'LEM *

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Vaódet yüzinden ben òula çün yine ol òıldı naëar
Açıldı bu cïnum gözi cïn aldı cïnïndan eåer

Anda tecellī bī-'aded oldur Eóad oldur Úamed
Maòbūllere irer meded cïn aldı cïnïndan eåer

190a dï'im: dïyim Ü.
194a u: - S.
196b esrïr-ı: ebvïb-ı Ü.
* İşïret Be-Úohbet-i Ricïlü'l-Áayb ve Òuùbu'l-Aòtïb ve Müşïhede-'i Tecelliyït-ı İlïhiyye S.

Deryïyı oldur òaynadan ‘ïlī cibïli oynadan
Ùaşı aáacı söyleden cïn aldı cïnïndan eåer

Gördüklerüm dirsem ‘ıyïn òılmaz vefï ‘ömr ü zamïn
Pes nicesi òılam beyïn cïn aldı cïnïndan eåer

V’ey şol göñül òılmaz òarïr leyl ü nehïr anı arar
Şeydï vü ser-gerdïn u zïr cïn aldı cïnïndan eåer

Òamu ıraò òuùba yaòın şarò ile áarb birdir hemīn
“Yï raómeten li’l-‘ïlemīn” cïn aldı cïnïndan eåer

Òıròlar u üçler yidiler gelüp bu sözi didiler
Kim seni bize virdiler cïn aldı cïnïndan eåer

Bunlarsız iş bitmez tamïm bunlaruñ iledür òıyïm
Õıàır Nebīniñdür kelïm cïn aldı cïnïndan eåer

Òıldı bu Muóyi’d-dīni ol girçek erenler ber-güzīn
Olup Õıàır Õïna òarīn cïn aldı cïnïndan eåer

TAVÚĪF-İ ÒUÙBU’L-AÒÙÏB VE EVLİYÏ-İ TAÕT-I ÒIBÏB ÒADDESA’LLÏHU ERVÏÓIÓIM *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Oldur erenler serveri andan ururam ben demi
Olur ricïlüñ reh-beri andan ururam ben demi

Leşker ricïl-i áayb aña hep yönleri andan yaña
Óükmi revïn Òāfdan Òāfa andan ururam ben demi

200b beyïn: ‘ıyïn Ü.
201a şol: şu S.
201b u: - S.
203a üçler yediler: üçler u yediler Ü.
* Tavúīf-i Òuùbu’l-Aòùïb ve Evliyï-‘i Taót-ı Òıbïb S.
206a odur: oldurur S.
206b olur: oldurur S / ricïlüñ: cïnuñ S.

S6b Hep òuùbu’l-aòùïbdur adı ‘ïlemlere hep ùopùolı
Oldur Óaòuñ òudret eli andan ururam ben demi

Òāf taáıdur ekåer mekïn tïbi‘dür aña ins ü cïn
Óükmine maókūmdur cihïn andan ururam ben demi

Ma‘mūr durur bil ol maòïm ervïó melek insïn tamïm
Óayrïn öñinde õïúú u ‘ïm andan ururam ben demi

Ü8b Ëïhirde dirler adı õïn óükmi yürür ëïhir nihïn
Dünyï bedendür ol çü cïn andan ururam ben demi

Gördüm melekler bī-şumïr óiêmet òılur leyl ü nehïr
Òıldum çü Òāf ilinde zïr andan ururam ben demi

On iki bölük áaybīler ma‘nīde daõı çoò bular
Õuddïm-ı áavådur hep bular andan ururam ben demi

Ùaldı bu Muóyi’d-dīn yine áavvïú olup ‘ışò baórine
‘Işò ile vardı menzile andan ururam ben demi

BEYÏN-I AÓVÏL-İ MAÒÏM-I CEBEL-İ ÒÏF RESĪDEM VE ÚOÓBET-İ FERİŞTEGÏN VE RİCÏLÜ’L-ÁAYB VE İMÏMEYN VE ÓUÚŪL-İ SER-ÕOŞĪ *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Fe‘ūlün

Úabï yiliyle gitdüm dōst iline
Çü ‘ışò ehlini gördüm anda cümle

Yolum uáradı çünkim Òāf iline
‘Acïyipler görindi anda cümle

208b eli: kulı Ü.
209a ü: - S.
210b u: - S.
212a ü: - S.
* Beyïn-ı Aóvïl-i Maòïm-ı Enzeh Ve’l-eåer-i Meclis-i Enveh ki Der Cebel-i Òïf-ı Resīd ve Úoóbet-i Feriştegïn ve Ricïl-i Áayb ve Òuùb u İmïmeyn ve Óuúūl-i Sercū‘ ve Mestī ve Murūy Be-‘Ïlem-i Temkīn Vehnī S.

Elümi oluban çıòdılar anda
Erenler óïëır olmış anda cümle

Nigïhın gördüm ol òaúr-ı beyāàın
Münevver içi ùaşı anda cümle

Bir a‘lï meclis imiş anda vardum
Ki kïmiller ùoludur anda cümle

Ben anda varıcaáız gitdi ‘aòlum
Şarïb içer erenler anda cümle

Çü meclis aleti olmış müheyyï
Velīler úoóbet ider anda cümle

Cemī‘ī gördügüm gürbüz erenler
Müretteb ‘işret ider anda cümle

Ben anda kendümi úandum áarībem
Çoá imiş baña yoldaş anda cümle

Benüm óïlüm bilür baña òarındaş
Erenler baña óïldaş anda cümle

Ne kim var òaúr içinde seyr òıldum
‘Arab A‘cāmı Rūmı anda cümle

O meclisde olan olmadı maórūm
Òabūl oldı du‘ïlar anda cümle

Şu meclisdür didügüm saña ben kim
Melekler úoóbet ider anda cümle

Elüme úundılar yïòūt sürïõī
Kim anı içmişem ben anda cümle

---

217 ve 218 Ü nüshasında yer değiştirmiştir.
218a òaúr-ı ebyaà: òaúrïn S.
222a cemī‘ī gördügüm: cemī‘ bildügüm S.
255b ‘Arab: ‘Arab u S. / A‘cāmı: A‘cām S.
227a didügüm saña ben: saña ben didügüm S.

Velīler zümresi óïàır ùururlar
İmïmeynle òuùubdur anda cümle

Ü9a Çün ol úoóbetde kim mest oldu meclis
S7a Semï‘a girüben raòú urdı cümle

Semï‘a girdiler hem bïá u baõçe
Mürīd ü şeyõ ü üstïd anda cümle

Bu meclisden ilerü geçmek olmaz
Giçenler girü gelmez anda cümle

Bu meclis vaúfı hergiz ‘aòla úıámaz
Ki görmeyen bilemez anı cümle

Dūn ü gūn eylerem Óaòòa taàarru‘
İçeler ol òadeóden anda cümle

Bu Muóyi’d-dīn áarīb ü mübtelïdur
Ne varsa Õıàr sırrı anda cümle

BEYÏN-I ĀÅÏR-I TECELLĪ-İ RABBÏNĪ VE İÓRÏÒ KERDEN-İ VÜCŪD-I FĀNĪ VE İBÒÏ KERDEN-İ VÜCŪD-I ÓAÒÒÏNĪ

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Āh yine bu devrïn elinden kime şekvï ideyin
Óïlümi ‘arà itmeklige ‘ışò yolına ben gideyin

Yaòdı tecellī cïnumı bildürdi hep aóvïlümi
Geydürdi vaódet şïlını ‘ışò yolına ben gideyin

Devlet beni devrïn ider ‘ummïnda baóri gör n’ider
Gïh gïh beni óayrïn ider ‘ışò yolına ben gideyin

231a baõçe: baáçe S.
231b ü: - S.
233a vaúfı: vaúf S.
234a eylerem: iderüm S.
235a ü: - S.
236b óïlümi: óïlimi S / itmeklige: itmekle S.

Ol “lī-ma‘a’llïh” ilinüñ almış eline yolını
Görmiş o õalvet õïúını ‘ışò yolına ben gideyin

240 Òılmış naëar Óaò özine baòmış o Õıàruñ yüzine
İrdi çü Õıàruñ sırrına ‘ışk yolına ben gideyin

Òanda olur bir ‘ışò eri bu merde cïn ola diri
Gördüm gelür üçler biri ‘ışò yolına ben gideyin

Gördüm Õorāsāndan gelür hep müşkili ïsïn òılur
Óïcetlerümi Óaò virür ‘ışò yolına ben gideyin

Zïhid bu sırrı bilmedi çün ‘aòla uydı bulmadı
‘Aòl ile ‘ışò cem‘ olmadı ‘ışò yolına ben gideyin

Õıàrı bu Muóyi’d-dīn bilür arà-ı Óamīd içre olur
Áï‘ib erenleri bulur ‘ışò yolına ben gideyin

BEYÏN-I ÚOÓBET-İ MELÏ-I A‘LÏ SİDRETÜ’L-MÜNTEHÏ VE MÜLÏÒÏT-I FERİŞTEGÏN-I RŪÓÏNİYÏN VE MİDÓÏT-I ÕIÀR *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Fe‘ūlün

245 Erenler mïsivïdan el yudılar
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler
Selïmet iline yürü didiler
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

Göñül baálamadılar bu cihïna
Ki baòmayup zemīn ü ïsumïna
Giçürmedi bular ‘ömrin hevïya
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

239a yolını: yolunı: Ü.
239b óïúını: õïmını Ü / gideyin: gideyim S.
240b ‘ışò: ‘ışkı Ü / ben: - Ü.
241 – S.
242b ‘ışò: ‘ıyòı Ü / ben: - Ü.
243b ‘ışò: ‘ışòı Ü / ben: - Ü.
244b ‘ışò: ‘ışòı Ü / ben: - Ü.
* - Ü.
245 a ve b dizeleri S nüshasında yer değiştirmiştir.
245c iline: illerine S.
246c hevïya: yabana Ü.

Bu Ùolı mest ü ‘aşıò oldı bu dem
Ol esmï sırrına çün oldı maórem
Yetişür ceêbe-i Raómïn hemïn dem
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

Dili ‘ışò şem‘ine pervïne oldı
Şarïb-ı ‘ışò ile mestïne oldı
Anuñ içün adı dīvïne oldı
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

Óaòïyıò baórine ol çünki ùaldı
Varup bir mülk-i ‘ïlīye irişdi
S7b Hem İsm-i a‘ëamı hep cümle bildi
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

250 Melekler cem‘ olup óïàır ùururlar
Erenler Sidre[y]i seyrïn òılurlar
Ol ilde cïn virüp cïnïn alurlar
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

Tecellī ehlidür anda erenler
‘Avïyıò òaù‘ idüp giçüp gidenler
Fenïyīler durur anı görenler
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

Vücūdın maóv òıldılar varanlar
Şarïb-ı ‘ışòı çünkim ùatdı anlar
Õıàır Õïn himmetiyle bitdi anlar
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

Bu ëïhir gözde ol pinhïn olupdur
Ser-ï-ser ‘ïleme ol õïn olupdur
İÜ10a Ricïlü’l-áayba hem sulùïn olupdur
Cemïlin ïrà ider ol dōst didiler

247a bu: - S.
248c anıñ içün: anıñçün S.
249a çünki: çünkim S.
249c İsm-i: ismi S / hep cümle bildi: geli bilürdi S.
251a erenler: varanlar S.
251c, b - S.
252a, b - S.
253b ‘ïleme: ‘ïlem S.

Ebū'l-'Abbïs cihïna çünki geldi
Ne var ise bu yiryüzinde bildi
Meded sözlere ol bir demde irdi
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

255 Õıàır Peyáam-beri çün zinde dirler
Ebū'l-'Abbïs melekler aña dirler
Aña hem kūh-ı Òāfda böyle dirler
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Óaòuñ òudret elidir bil o sulùïn
Iraò yaòın bu yir gök aña yeksïn
Ledünn 'ilmi olupdur aña fermïn
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Bu Muóyi'd-dīne Óaò òıldı 'inïyet
Õıàır Õïn òıldı aña 'ïlī himmet
Ricïlu'llāh iderler hep ri'ïyet
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

İŞÏRET-İ ÚAYÒAL KERDEN-İ ÏYĪNE-İ ÒALB VE MUÒÏBELE-İ 'ÏLEM-İ ÒUDS VE İN'İÒÏS-I NŪR-İ 'ÏLEMÜ'L-ÁAYB

Mefï'ilün Mefï'ilün Fe'ūlün

Göñül ïyīnesinüñ ùozını sil
Mu'allï nūra olsun ol muòïbil

Ëuhūr ide saña ol dem tecellī
'İnïyetler idiser Óaò Ta'ïlï

260 Erenlerdür Óaòuñ òudret eli bil
Taúarrufları var bī-òïl ü bī-òïl

Muóaòòıòlar bilüben gör n'iderler
Tecellī mülkini seyrïn iderler

254c bir: bu S.
260b taúarrufları: taúarruflar S. / ü: - S / bī-òīl: bī-kīl òalīl S.

Kimi êerre ùuyup sevdïlar eyler
Kimi şemme ùuyup áaváālar eyler

Niçesi baór-ı ʻummïnı ider nūş
Úanasın görmedi yemm oldı õïmūş

Niçe õuddïmları var mülke óïkīm
Gezerler ʻïlemi her işde ʻïlim

Ü10B İrer bir demde şaròa áarba anlar
S8a Gezer bir demde òurbı buʻdı anlar

Fenï olmış bular dā'im fenïda
Òılup seyrïn rıàïda vü liòïda

Anuñ õuddïmı çünkim böyle ola
Òıyïs it şeyõini kim niçe ola

Bu Muóyi'd-dīn Õıàır Õïna òarīndür
O úultïna áulïm u kemterīndür

Cihïnuñ òuùbına teslime geldüm
Óakuñ òullarını taʻlīme geldüm

BEYÏN-I SÜLŪK-İ ÙARĪÒAT-I EHLİ'LLÏH VE TAÓÚĪL-İ İSTİʻDÏD-I MÜLÏÒÏT-I RİCÏLU'LLÏH VE MÜSÏÓABET-İ ÕIÀIR NEBĪ ʻALEYHİ'S-SELÏM *

Mefïʻīlün Mefïʻīlün Feʻūlün

Semender gibi oda yanmayınca
Òaçan olasın ol Õıêra muúïóib
Úabï yili külüñ úavurmayınca
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

262a eyler: ider S.
262b eyler: ider S.
265b òurbı: òurb u S.
266a dï'im: dïyim Ü.
267a õuddïmı: õuddïm S / çünkim: çünki S.
269b u: - S.
* Beyïn-ı Sülūk-ı Ùarīòat-ı Ehlu'llïh ve Taósīl İstiʻdïd-ı Mülïòït-ı Ricïl ve Musïóib Õıàır Nebī S.

Vücūduñ milketini yaòmayınca
Fenï-ender-fenïyı bulmayınca
Beòï milkine sen irişmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Velīler zümresine irmeyince
Hem efrïd ile seyrïn òılmayınca
Óavïriyyūn ile ùayy itmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Merïtib òaù‘ idüben giçmeyince
Hem ol ‘ayne’l-yakīne irmeyince
Varup óaòòa’l-yaòīni görmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Göñül milkine óïkim olmayınca
İmïmeyni ‘ıyïn sen görmeyince
Şu òuùbuñ óidmetinde ùurmayınca
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

275 Dahı áavúuñ cemïlin görmeyince
Hem aòùïb óaàretine irmeyince
Ü11A Muòarreblerle yoldaş olmayınca
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

O õïnuñ emrini sen ùutmayınca
Varup Òāf illerine girmeyince
Ricïl-i áaybı anda görmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Yüzüñi izlerine sürmeyince
Õudïdan hem ‘inïyet olmayınca
Óaòïyıò menba‘ını bulmayınca
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

---

272 ve 273 Ü nüshasında yer değiştirmiş.
273c Óaòòa’l-yaòīni: Óaòòa’l-yaòīn S.
274d olasın ol: olasın sen ol S.
276c ricïl-i áaybı: ricïlī áaybı Ü.

O “kenz-i maõfī”ye sen irmeyince
Hem ism-i a‘ëamı rāst bilmeyince
Erenler içdüginden içmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

S8b Sarïy-ı ‘ışòda cïrūb çalmayınca
Celïlī pertevine irmeyince
Cemïlī gülşenini görmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Ëavïhir óükmi maálūb olmayınca
Tecellī ehli sen hem olmayınca
Resūlu’llïh yoluñı açmayınca
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Elümi Óaò Ta‘ïlï ùutmayınca
Çerïáumı Õudï yandırmayınca
Her işde baña ol ‘avn itmeyince
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

Bu Ùolı kendüsini bilmeyince
Göñül virüp ebed òul olmayınca
Cemïle òarşu óayrïn olmayınca
Òaçan olasın ol Õıàra musïóib

BEYÏN-I ÚOÓBET-İ RİCÏLÜ’L-ÁAYB DER-LEYLE-İ ÒADR VE ÓÏÀIR ŞUDEN-İ MELÏ’İKE-İ SEMÏVÏT VE SEYR EZ-LEVÓ U ÒALEM *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Fe‘ūlün

Bu gice áayb erenler bu diyïra
Òamusı cem‘ olup geldi mezïra
Ü11B Òabūl oldı du‘ïlar ïşikïra
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

278a kenz-i maõfīye: kenzi maõfīye S.
278b ism-i a‘ëamı: ismī a‘ëamı S.
279a cïrūb: cïrū S.
280a óükmi: óükm S.
228b çerïáumı: çerïáımı S.
* Beyïn-ı Úoóbet-i Ricïlu’llïh Der-Leyletü Òadr ve Óïàır Şuden Melï’ike-i Semïvït ve Seyr-i Levó u Òalem A‘lï S.

Çü geldi üçler ü beşler yidiler
On ikilerle ùoòuzlar ve òıròlar
Òamusı áavåa hep õiêmet òılurlar
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

285 Bu gice bir ‘aceb bir aóvïlüm oldı
Ki deryï-yı muóïùe yol açıldı
Bu ‘ïlem söyleyüp cümle dil oldı
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

Daõı gördüm ki ùaş aáaç yürürler
Selïm virdüm ‘aleyk alup yürürler
Òamusı ïşikïre êikr iderler
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

Pes ol dem yine bir õoş óïlet oldı
Bu yirlerde semïvïta yol oldı
‘Iyan oldı òamu şarò ile áarbı
Cihïna óükm ider áavå ucdan uca

Niçe biñ biñ melekler oldı ëïhir
Ricïlu’llïh ile kuùb oldı ëïhir
Ki Leyl-i Òadr idi ol gice bïhir
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

Dil ü can oldı çün ol gice óayrïn
Ki levó ile òalem olmışdı seyrïn
Du‘ïlar müstecïb oldı hem iy cïn
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

284b on ikilerle: on ikiler S / ùoòuzlar ve òıròlar: ùoòuz bile òıròlar S.
284c õiêmet: õidmet Ü.
285a ‘aceb: ‘acib S / aóvïlüm: aóvïl S.
285c cümle dil: cümleden S.
286b virdüm: virüp S.
288b Ricïlu’llïh ile òutb oldı ëïhir: Ricïlu’llïh aòùïb oldı óïàır.
289a ü: - S.
289b levóile: levó ile S.

S9A Õudïyī cur‘adan virdiler içdüm
Bu kevn ile mekïndan anda geçdüm
Óaòuñ envïrı ile kondum uçdum
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

Bu Muóyi'd-dīn sülūkı ‘ışò ilinde
Çü úïdıò òulıdur Õıêruñ yolında
Anuñ emr itdügi esmï dilinde
Cihïna óükm ider áavå uçdan uca

BEYÏN-I ÙAYY-İ CİSMÏNĪ VE NUÚRET-İ ÚÜBÓÏNĪ *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Gel iy seyyïó olan ‘ïşıò yetişdi derdüñe dermïn
Gel iy ùayyïr olan úadıò yetişdi derdüñe dermïn

Bil iy dervīş bedenledür òamu işler siyïóatler
Ki cismïnī vü rūóïnī yetişdi derdüñe dermïn

Erenler çoò durur beş vaòt namāzı Òa‘bede òılur
Õorāsāndan daõı gelür yetişdi derdüñe dermïn

295 Hidïyet eyledi Allïh çü ben üftïdeye nïgïh
Tecellī eyledi ol şïh yetişdi derdüñe dermïn

Òanı kïmil olup böyle òılur seyrïn-ı cism ile
Eli irer çü her yire yetişdi derdüñe dermïn

Bu seyrïn áïyet ulıdur ki úïóib-õatve yolıdur
Cihïn küllī ùufeylīdür yetişdi derdüñe dermïn

Erenler sırrı keşf olmaz bularuñ cismi maóv olmaz
Ki ‘inda'llïh sözi úınmaz yetişdi derdüñe dermïn

291b yolında: bu yolda Ü.
* Beyïn-ı Ùayy-i Cismïnī ve Taúrifït-ı Tecellī Cismïnī Celle ve ‘Alï Ü.
293a işler: işbu S.
296a olup: olur S.
297a ulıdur: uludur Ü / yolıdur: yoludur Ü.
298a cismi: cism S.

Çü ‘ïşıòlar güêer òıldı menïzilden merïtibden
Geçüben mïsiva’llāhdan yetişdi derdüñe dermïn

Bu Muóyi’d-dīn Õıàır Õïnuñ òulıdur ‘ïciz ü òïúır
Ü12b Gözetme áayriyi zinhïr yetişdi derdüñe dermïn

İŞĀRET-İ MECLİS-İ A‘LĀ DER-SİDRETÜ’L-MÜNTEHĀ

Müstef‘ilün Müstif‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Sultùān Õıàır bu ben òulı òıldum naëar hest eyledi
Anda açıldı ‘ışò yolı cān u dili mest eyledi

Õaylī zamān oldum bile aldum elin girdüm yola
Allāh bilür óālüm n’ola cān u dili mest eyledi

Ùayy idüben gitdüm hemān vardum bir ulı meclise
Kāmiller anda ùopùolı cān u dili mest eyledi

Ol meclisüñ sāòīsi çoò hem bādesi deryā gibi
Sürer òadeó sāòīleri cān u dili mest eyledi

Úundılar anda bir òadeó alup anı içdüm tamām
Bildüm o mülküñ óālini cān u dili mest eyledi

Òamu erenler cem‘ olup úoóbet òılurlar Sidrede
Vuúlat şarābın içdiler cān u dili mest eyledi

Üçler yediler geldiler òırklar irişüp irdiler
Hem òuùbu’l-aòùāb geldiler cān u dili mest eyledi

Úabr eyledüm bunca zamān didiler inúāfdur hemān
Pes òıldılar beni ‘ıyān cān u dili mest eyledi

300a ü: - S.
301a òıldım : òıldı Ü.
301b u : - S.
303a ulı : ulu Ü.
303b ùopùolı : ùopùolu Ü. / u : - S.
304a çoò : çün Ü. / bādesi : bādeye Ü.
307a irişüp : beşler S.

Şems ü ḳamer çün devr ider insān-ı kāmil gör n'ider
'Āşıḳların ḥayrān ider cān u dili mest eyledi

S9b Hem şarḳ u ġarb ḥükmi yürür yaḳīn ıraḳ yeksān olur
Göñülde olanı bilür cān u dili mest eyledi

Ḥaḳ emri ile gör n'ider uçar ḳuşa irer yiter
Atılmış oḳları ṭutar cān u dili mest eyledi

Her derde bir dermān ider 'āciz ḳalanlara irer
Hem ġarḳ olan kimi ṭutar cān u dili mest eyledi

Muḥyi'd-din ider çün sefer Ḫıżrı yine görmek diler
Anı erenler hep sever cān u dili mest eyledi

İŞĀRET BE-ĀMEDEN-İ LİVĀ-YI NŪRĀNĪ VE 'ALEM-İ SEYRĀN-I MELĀ-İ A'LĀ VE LEVḤ U ḲALEM * [295]

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Bu 'ışḳ beni ṣaldı yine işbu uzaḳ sevdālara
Başum elüme aluban düşdüm uzaḳ sevdālara

Ü13a Bil yoḳdur ehlu'llāha ġam gördüm gelür nūrdan 'alem
Seyrān olup levḥ u ḳalem düşdüm uzaḳ sevdālara

Ḳamu ḫalāyıḳ görmege müştāḳ durur ol serveri
Ṭayy ehli bilür ḳandadur düşdüm uzaḳ sevdālara

Kendüligümden varmışam 'ummānda zevraḳ olmışam
Esrār-ı Ḥaḳḳı bilmişem düşdüm uzaḳ sevdālara

'Işḳuñ yolında şol ḳadar kendözümi ḫāk eyledüm
Kim vuṣlat içün bir daḫı düşdüm uzaḳ sevdālara

309b 'āşıḳların : 'āşıḳları Ü.
310a olur : görür Ü.
313a ider : - S / yine : gine S.
* İşāret Be-ameden Livā-i Devrānī ve 'İlm ü Seyrān-ı Melā-i A'lā vü Levḥ u Ḳalem S.
315b u : - S.

Deryāda gördüm çünki māh gözüme görindi o şāh
Geldi nidā oláıl āgāh düşdüm uzaò sevdālara

Rāhuñda Muóyi'd-dīn kemīn òuldur Õıàır Õāna hemīn
Òıldı erenler ber-güzīn düşdüm uzaò sevdālara

BEYĀN-I BA'ÀI AÕLĀÒ-I ÕIÀIR 'ALEYHİ'S-SELĀM VE SEYRĀN-I DİYĀR-I MAÁRİB-ZEMĪN *

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Òılma Õıàır Õāndan ıraò òıláıl 'ināyet ben òula
Gösterdi hem gökde çerāò òıláıl 'ināyet ben òula

Gelür görinür düş gibi dā'im görürem òuş gibi
Her dem baña yoldaş gibi òıláıl 'ināyet ben òula

Anı gören devletlüdür gāh gāh iken heybetlüdür
Yaşıl giyer boz atludur òıláıl 'ināyet ben òula

Gāh pīr görürem gāh cüvān kim rūz u şeb olur 'ıyān
Òulından olmaz ol nihān òıláıl 'ināyet ben òula

Yiryüzini cümle yürür Òāf ùaáına gāh gāh varur
'Ulvīde süflīde yürür òıláıl 'ināyet ben òula

Yürür hevāda Õıàr Õān İlyās deñizlerde revān
Óā'il degül kevn ü mekān òıláıl 'ināyet ben òula

Maárib-zemīñün yolları deryā kenārı illeri
Áāyet 'acebdür dilleri òıláıl 'ināyet ben òula

Maáribde hem çoòdur velī Şeyõi Ebū Medyen ulı
Kim Afriòayadur yolı òıláıl 'ināyet ben òula

---

* Beyān-ı Ba'àı Aõlāò-ı Õıàır Nebī 'Aleyhi's-selām Rabbü'l-'Ālemīn ve Beyān-ı Seyr-i Diyār-ı Maárib-Zemīn S.
322a dāim : dayim Ü.
324 - S.
325b süflīde : siflīde Ü.
326b óā'il : óāyil : Ü.
328a ulı : ulu S.

Girdüm gemiye ol zamān deryā-yı Maáribden geçüp
Hem bir cezīre var ‘aceb òıláıl ‘ināyet ben òula

330 Bir ùaá var anda key bülend vardum hem anda bir makām
İlyās Nebī anda ùurur òıláıl ‘ināyet ben òula

Ü13b Òamu diyār-ı Maáribi seyr eylemişem ser-te-ser
Bizi erenler hep bilür òıláıl ‘ināyet ben òula

S10a Gördüm gelür ùaádan kimüñ áaybīlere efrād biñ
Bildürdi sulùān big biñ òıláıl ‘ināyet ben òula

Muóyi’d-dīn ol Õıàrı bilür òanda olur ise görür
Emr itdügin söyler yürür òıláıl ‘ināyet ben òula

BEYĀN-I SEYR-İ SEMĀVĀT-I ‘ULĀ VE ‘ĀLEM-İ MELĀ-İ A‘LĀ *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Felekler merkezine irdi göñül
Melekler menziline irdi göñül
Çü heftüm āsumāndan geçdi göñül
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

335 Semāvāt yollarını gördi göñül
Bu seyrān yolların ögrendi göñül
Mu‘allaò baóre çün uáradı göñül
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Gezerken çün beni óabs eylediler
Ol ilde hem beni õoş úaòladılar
Melekler anda bana söylediler
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

332a kimüñ : giyeñ Ü. / ü : - Ü.
* Beyān-ı Seyrān-ı Semāvāt-ı A‘Lā ve ‘Ālem-i Melā-i A‘lā S.
336a gezerken : gezer Ü.
336c anda baña : baña anda Ü.

Niçe müddet ben anda şöyle òaldum
Melā’ik maófilini seyr òıldum
‘Aceb heybetlü úūretleri gördüm
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Murādu’llāh olan yirler görindi
Ki lāhūt ‘ālemi òamu görindi
Óaòuñ emriyle pes ‘avdet olındı
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Seóer vaòtinde alup girdi yola
Atı öñince ùayy itdüm çü bile
Rumūz-ı Õıàra ‘aòlum òaçan ire
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

340 Eli vardur cihān içre her işde
Yürür óükmi òurıda daõı yaşda
Görinür uyanıòda gāh düşde
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Kamu diller aña ma‘lūm olupdur
Çü milletler aña maókūm olupdur
Ledünn ‘ilmi [i]le mevsūm olupdur
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Naëar òılsa bir ednāya cihānda
Olur ol mu‘teber her dü cihānda
Ü14a Sözi úınmaz olur Óaò Óaàretinde
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Anı atı ile gördüm hevāda
Yüzümi ùopraáa sürdüm orada
Hemān sā‘at irişdüm ben murāda
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

337c úūuretleri : úūretler S.
338a göründi : görüldi S.
338c emriyle : emri ile Ü. / pes : - Ü.
340c uyanıòda : uyayıòda Ü.
341 - Ü.
343c sā‘at : sā‘atde Ü. / ben : - Ü.

Kemāline anuñ yoò óadd ü áāyet
Daõı iósānına yoòdur nihāyet
Ben eksikli òulına itdi himmet
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

S10b 345 ‘Iyān oldı yine gördüm Õıàır Õān
İrişdürdi baña hem niçe iósān
Ëuhūr itdi yine bir ism-i Sübóān
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Bu Muóyi’d-dīn durur ‘āciz kemīne
Õıàır Peyáam-berüñ irdi demine
Õıàır Õānı gören òaçsın yerine
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

BEYĀN-I MUÚĀÓİB-İ GÜRŪH-I EVLİYĀ’ VE RŪÓĀNİYYET-İ İMĀM ÓÜSEYİN VE ‘ALĪ MURTAÀĀ *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Görüben niçe óāletler dil ü cān Õıàrı ārzūlar
‘Aceb òıldum seyāóatler dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Çü fevòı taótı hep gezdüm bu ‘ışò dīvānını yazdum
Yıòıò göñülleri düzdüm dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Õıàır Õāndan sebaò alup ledünn ‘ilmini hep bilüp
Yedu’llāh maëharı olup dil ü cān Õıàrı ārzūlar

344a anuñ : anuñ anuñ Ü.
346b irdi : ol irdi S.
346c òaçsın : òaçan Ü.
* Beyān-ı Āmeden-i Õünkār Óācı Bekdāş Be-Kūh-ı Buláar Cem‘ Şuden-i ‘Asker-i Ricāl-ı Áayb ve Feristāden-i Iláar Ü.
347a ü : - Ü. / Õıàrı : Õıàır S.
347b Õıàrı : Õıàır S.
348a fevòı taótı : fevò u taht S.
348b Õıàrı : Õıàır S.
349b Õıàrı : Õıàır S.

Velīler zümresin gördüm çü Óille Baúraya vardum
Óüseyn ile ‘Alī gördüm dil ü cān Õıàrı ārzūlar

‘Ali ‘arşda ider seyrān Óüseyn ile Óasan cevlān
Görüp kaldum aña õayrān dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Yediler üçler ü beşler erenler baña yoldaşlar
Ki òuùba òul yazılmışlar dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Niçeler Mekkede òılur müdām beş vaòt namāzını
Medīneye varur kimi dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Ü14b Bu işi ehl-i ùayy bilür bu ism ile gezer yürür
Görür görmez gibi ùurur dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Naúīb itdi Õudā buldum Õıàır Õān himmetin aldum
Ki ismin iên ile bildüm dil ü cān Õıàrı ārzūlar

Bu Muóyi’d-dīn olur ùayyār dilinde ism-i a‘ëam var
Õıàır òapusına züvvār dil ü cān Õıàrı ārzūlar

BEYĀN-I ĀMEDEN-İ ÕÜNKĀR ÓĀCI BEKDAŞ ÒŪH-I BULÁAR VE CEM‘ ŞUDEN-İ ‘ASKER-İ ÁAYB *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Õünkār Óācım Bekdaş gelür ben òulına himmet òılur
Leşker óisābın kim bilür Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Buláar ùaáı ki uludur gör boz erenler yiridür
Ùolu Õıàır Õān òulıdur Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Buláara çünkim vardılar òırklar u üçler yediler
Òuùb ile efrād irdiler Õünkār Óācım Bekdaş gelür

350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360b Õıàrı : Õıàır S.
254a ismile : isim ile S.
* Beyān-ı Ameden-i Õünkār Óacı Bekdaş Be-Kūh-ı Buláar ve Cem‘-i Şuden-i ‘Asker-Ricāl-i Áayb ve Feristāden-i Iláar Ü.
3622 - S.
363a ü : - S.

Boz oálanı hem gördiler Boz ùaádan ıláar seçdiler
Pīrān Õorāsān geldiler Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Buláarda vardur bir kemer ùolu erenler dir meger
Õünkāra òuldur ser-te-ser Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Gördüm geyikleri gelür Õünkār öniñde yüz urur
Hep áaybīler úaf úaf ùurur Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Seyyid Áāzī gördüm gelür öñce Melik Áāzī gelür
Sulùān Şücā‘ bile gelür Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Çekildi aò sancaòları geldi erenler leşkeri
Sürildi úoóbet demleri Õünkār Óācım Bekdaş gelür

S11a Õünkār ile vardum bile bir demde irdüm Buláara
Ùoldı erenler Buláara Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Buláara varandur velī ‘arşa irer anuñ eli
Õıàr ile İlyāsuñ òulı Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Bunlar yedidür beş durur üçler ùoòuzlar eş durur
Õıàr anlara çün baş durur Õünkār Óācım Bekdaş gelür

İpsāõurūşdan uçdılar Şām iline irişdiler
Girdi Dımışòa hem bular Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Seyyid Áāzīyle gitdiler Veyse’l-Òarāna yetdiler
Peyáam-berüñ êeylin ùutup Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Ü15a Her cum‘a varuban bular òılur namāzı Mekkede
Sürüp Medīneye yüzi Õünkār Óācım Bekdaş gelür

359b ve 360b S nüshasında yer değiştirmiş.
365a Õünkār ile : Õünkārile Ü.
367a üçler ùoòuzlar eş durur : Õıàr anlara çün eş durur Ü.
367b Õıàr anda çün baş durur : üçler ùoòuzlar eş durur Ü.

İpsāõurūşdan uçdılar Ừūr ùaáına irişdiler
Mūsā ile buluşdılar Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Her óāc varurlar Mekkeye hem bile ùurup vaòfeye
Daõı Úafāya Merveye Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Buláar ùaáından uçdılar irdi Medīneye bular
Hep raómete áarò oldılar Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Dirler òabūl itdük seni pes ùurma seyrān eylegil
Gördüklerüñi söylegil Õünkār Óācım Bekdaş gelür

375 Ben bir faòīrem Ừolıyam Õıàruñ ezelden òulıyam
Himmetleriyle ùolıyam Õünkār Óācım Bekdaş gelür

Muóyi'd-dīn ider çün zārı hep şunları gördi Bārī
Õıàruñdur eldeki varı Õünkār Óācım Bekdaş gelür

BEYĀN-I AÚL-I NĪL VE ŞERÓ-İ ŞEHR-İ FURĀT VE SEYRĀN-I KŪH-I ÒĀF VE BAÓR-I MUÓĪÙ Ü 'ACĀYİBĀT *

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Deryā-yı Nīlüñ aúlını seyr itmişem iy yār men
Òandan gelür òanda gider seyr itmişem bunları ben

Bu didügüm Òāf ùaáıdur hem Õıàr Õānuñ yolıdur
Òullarını alup varur seyr itmişem bunları ben

Nīlüñ başın gördüm 'ıyān çıòar bir òubbeden revān
Áāyet mu'aëëam òubbedür seyr itmişem bunları ben

380 'Ālemleri ùutdı ùuman ëulmet olup cümle cihān
Yoldaş Õıàır baña hemān seyr itmişem bunları ben

374b gördüklerüni : gördüklerini S.
* Beyān-ı Seyrān-ı Óīn-i Arà ve Ziyāret-i Arāàī Muòaddes ve Ừavāf-ı Beytu'llāh.
377b bunları ben : iy yār-ı men Ü.
379a başın : başını Ü. / òubbeden revān : alùun òubbeden S.

İki òapu vardur yüce birisi Nīl biri Furāt
Biñ biñ melek óāàır ùurur seyr itmişem bunları ben

Bunca ‘acāyib görmişem óayrān oluban ùurmışam
Õıàr ile bile varmışam seyr itmişem bunları ben

Deryāda bir şehre irer ùuzlu deñizde adadur
Ol şehre Nīl olmış muóīù seyr itmişem bunları ben

Baórüñ adı Ümmü’l-Buóūr hiç oynamaz dā’im ùurur
Ùayy-i mekān ehli görür seyr itmişem bunları ben

Ü15b Mir’ātdır ol şehrüñ adı Õayrü’l-Beşer õalòuñ adı
Ùā‘at durur hep işleri seyr itmişem bunları ben

Altun gümişdür yapusı on iki biñdür òapusı
Cümle melekdür òamusı seyr itmişem bunları ben

S11b Bir òapudan bir òapuya úordum óisābını anuñ
Òırk günde varılur tamām seyr itmişem bunları ben

Her òapuda biñ biñ melek virdi selām aldı ‘aleyk
Kāmillere óāúıl dilek seyr itmişem bunları ben

Ni‘metlerin òudretlerin bu ‘aòl u cān şeró idemez
Leyse’l-õaber miålü’l-‘ıyān seyr itmişem bunları ben

Bir òaúr gördüm key ulı yaşıl zümürrüdden velī
Ol memleket nūrdan ùolı seyr itmişem bunları ben

Esmā oòıtdılar baña dön yönüñi bizden yaña
Biz daõı varavuz saña seyr itmişem bunları ben

381a Furāt : Furad S.
383b şehre : şehri S. / ben : - S.
384a dā’im : dāyim Ü.
386a on : - Ü. / biñdür : biñ - durur Ü.
390a zümürrüdden : zümürrüddür S.
391a dön . döndir S.
391b varavuz : varuruz S.

Úūretde insāndur velī ma‘nā melekdür iy hümām
Kāmillere oláıl áulām seyr itmişem bunları ben

Cümle cihān seyrānıdur Ùolı Õıàır óayrānıdur
Hep áayb erenler yārıdır seyr itmişem bunları ben

BEYĀN-I SEYRĀN-I ÕAYR-I ARÀU’LLĀH VE ZİYĀRET-İ ARĀÀĪ-İ MUÒADDESE VE ÙAVĀF-I BEYTU’LLĀH

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ūlün

‘Arab ilini seyr itdüm tamāmı
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm
Daõı Òuds-i mübārek birle Şāmı
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

395 Geçüp andan Õalīlu’llāha vardum
Hem İbrāhīm Nebīye yüzüm urdum
Niçe dürlü murāda anda irdüm
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Pes andan yolumuz oldı beriyye
Gerekden geçüben irdük ‘ulāya
‘Ulādan hem Medīne Muútafāya
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

İrişdüm Mekke şehrine hemān dem
Òubeys ùaáı Óirā ùaáı mükerrem
Ü16a Görindi gözüme ol nūr-ı a‘ëam
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Óirā ùaáında sulùān õalvetini
Görüben bildüm anuñ óürmetini
Yüzüm sürdüm çü buldum vuúlatını
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

393a Õıàır óayrānıdır : Õıàır Õān òulıdur S.
395b yüzüm urdum : yüzümi sürdüm Ü.
397a hemān-dem : hemān dem S.
397c nūr-ı : nūrı S.
398c sürdüm : òodum Ü.

İcāzet oldı çün indüm Óirādan
Óicābler ref‘ olup gitdi aradan
Niçe kez ‘umre itdüm ol aradan
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

400 Gelüp Bābü’s-selāma çünki irdüm
Günahkār yüzümi ùopraáa sürdüm
Ùurup andan Óarem içine girdüm
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Görindi Òa‘be hem Rükn-i Yemānī
Maòām-ı mültezem zemzem tamāmı
Daõı Rükn-i ‘Irāòı Rükn-i Şamı
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

S12a Õıàır Õānuñ mekānı vardur anda
Daõı İlyās Nebī óāàırdur anda
Nebīler cānlarını gördüm anda
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Óacer Esved öñinde çünki ùurdum
Bu òara yüzümi ben aña sürdüm
O óāl içinde çoò aóvāl[i] gördüm
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Ùavāfa başladum andan yüridüm
Günāhlu yüzümi yire süridüm
Gözüm yaşı ile yiri yüridüm
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

405 Óacer evvel be-áāyet ebyaà idi
Àiyāsı kevkeb-i dürrī gibiydi
Anı yüzler òarası Esved itdi
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

400a çünki : çünkim S.
400b günahkār : günehkār Ü.
400c andan : - Ü.
401c,d - S.
404b süridüm : sürüdüm Ü.
404c yaşı ile yiri yüridüm : deryāsiyle yiri yudum Ü.
405b kevkeb-i : kevkebī S.

Ü16b Pes andan altun oluáa irişdüm
Erenler anda cem‘ olmış çü gördüm
Óuàūrlarında ol sā‘at yüz urdum
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Òapusı Òa‘benün yüksekdür iy cān
İçinde üç direk var cümle yeksān
Adı Óannān ü Mennān biri Deyyān
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Erenler cem‘ olup ider ùavāfı
Òamu aòùāb u efrād cümle varı
Daõı áavå u ricāl-i áayb tamāmı
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Ùavāfdan soñra vardum zemzeme ben
Girüben áusl idüp hem içdüm andan
Maòām-ı Cebre’īle vardum andan
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

410 Úafā vü Merveye çünkim irişdüm
Ki mīlin arasında sa‘y òıldum
Ben anda varlıáum şükrāne virdüm
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Òamu òuşlar ùavāf idüp uçarlar
Ki Ka‘be üstine hiç uáramazlar
Gelüben iki yanından geçerler
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

‘Arafāt ùaáı ùaálardan ulıdur
Õudā òatında òadri key ‘alīdür
Minā bazārı hem anuñ yolıdur
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

407c ü : - S.
408b u : - S.
408c ricāl-i : ricāli S.
409c maòām-ı : maòāmı S.
411a uçarlar : uçar S.
411b ki : çü S.

Melekler cinn ü insān hep var idi
Baş açıò yalın ayaò çün dirildi
S12b Ki cümle vaòfeye òā’im ùurıldı
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Semāvāt òapuları pes açıldı
Òamu ‘ālemlere raómet úaçıldı
Ü17a Ki mevòıf ehli úuçından giçildi
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Òabūl oldı du‘ālar pes dönildi
Ki beyne’l-‘alemeyne yürinildi
Gelüben Müzdelīfeye òonuldı
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Günāhlaruma tevbe òıldum anda
Òılup óācet namāzın mescidinde
Daõı hem cemre ùaşın dirdim anda
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Minādа çün cimārı remy itdüm
Óakuñ emrini yirine iletdüm
Vedā‘ içün ùavāf-ı Òa‘be itdüm
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Óaòuñ òulları her yıl óacc iderler
‘Adedde altı yüz biñ nefs olurlar
Òamu maòbūl u hem maáfūr olurlar
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

413a varidi : varıldı Ü.
413b çün : çün çün S.
413c ki : çü S / òā’im : òāyim Ü.
414a pes : hep S.
414c ki : çü S.
416a günāhlaruma : günehlerüme Ü.
416c ùaşın : ùaşı S.
417b emrini : emrin S.
417c itdüm : òıldum S.
418b ‘adedden : ‘adede S.
418c u : - S.

Óicāzuñ māverāsında bir il var
Óicāziyyedür anuñ adı iy yār
Aòar úu bāá u bāáçe òolu gülzār
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Eger gördüklerüm taòrīr idersem
Vefā itmez ‘ömür taórīr idersem
Dinilmez biñde biri söyler isem
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

Bu Muóyi’d-dīn Õıàır Õānuñ yolında
Anuñ emr itdügi esmā dilinde
Óicāz iòlīmi hep anuñ elinde
Óarem iòlīmini seyr eyleyelüm

BEYĀN-I REFTEN BE-MEDĪNE-İ MUÙAHHARA BĀ-RİCĀL-İ ÁAYB VE MÜLĀÒĀT-I ÓAÀRET-İ RİSĀLET *

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ūlün

Bu ‘ışòuñ yolları áāyet ulıdur
Medīne şehrini seyr eyleyelüm
Ü17b Dil ü cān òuùbu’l-aòùābuñ òulıdur
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Erenler gitmege çünkim ùanışdı
Kimisi ùayy idüp kimisi uçdı
Medīne şehrine varup yetişdi
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Õudādan bize çünkim oldı destūr
Görindi berò uruban òarşudan nūr
S13a Didüm göñlüme zinhār olma maárūr
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

419c u : - S.
* Beyān-ı Reften Be-Medīne-i Muùahhara Bā-Ricāl-i Áayb ve Mülākāt-ı Óaàret-Penāh Úalla’llāhu ‘Aleyhi ve Sellem Ü.
424a bize çünkim : çünki bize Ü.

425 Medīne şehrine irdi erenler
Ki naõlistān içine òondı bunlar
Melekler leşkeri òarşuladılar
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Óarem òapusına çün varup irdüm
Günāhkār yüzüm işigine sürdüm
Murādum her ne ise anda buldum
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Resūlüñ mescidine çünki girdüm
Nebīler cānlarını anda gördüm
Ùavāf ider melekler öñce gördüm
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Meleklerle òamu ervāó tamāmet
İderler cümle sulùānı ziyāret
Ferişteхler ider ùavāf be-nevbet
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Tecellī idüben berò urdı çün nūr
İki şaòò olup iki yaña yürür
Birisi Óamzanuñ òabrine varur
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

430 Biri varur ‘Aliyyü’l-Murtaàāya
Varur ba‘àı Óüseyn-i Kerbelāya
Bunı gören bulışur Muúùafāya
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Ü18a Çü bir üftādeyem yoòdur yaraáum
Õıàır Õān manëarıdur hem ùuraáum
Bir oldı çün yakınumla ıraáum
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

426b işigine : işige S.
427a çünki : çünkim S.
428c ùavāf : ùavfı Ü.
430b Óüseyn-i : Hüseynī S.

Ùırabuzan demürdendür müşebbek
Hemān aña degin varılur ancaò
Günāhkār yüzümi sürdüm varıcaò
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Bu yüzümüñ òarası bī-nihāyet
Günāhlaruma õod yoò óadd ü áāyet
Baña òıl yā Óabību'llāh 'ināyet
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Resūlüñ ravàası çünkim görindi
Muòaddes meròadi aùlas bürindi
Hemān sā'at Cihān Faõri görindi
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

435 Bi-óamdi'llāh murāduma irişdüm
Resūlu'llāh ile anda buluşdum
Anuñ 'ışòı ile yanup ùutuşdum
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

S13b Hemān dem oldı ben òula beşāret
Ki sulùān òıldı òabrinden işāret
Fütūhāt oldı anda bī-nihāyet
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Niçeler vāòıf olmadı bu sırra
'Iyān görüp irişmedi bu òadre
Şükür kim bize úunıldı bu behre
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

432a Ùırabuzan : Ùırabuzan kesim S.
432c yüzümi : yüzümi yüzümi S.
433a õod : - S.
434b aùlas : er ùalas Ü.
435b Resūlu'llāh ile : Resūlu'llāhile Ü.
435c 'ışòı ile : 'ışòıyla S.
436a hemān dem : hemān-dem S.
436b ki : çü S.

Bu dervīş eydür anda çoò varurdum
Ki cum‘a gicesinde hem görürdüm
Óabību’llāhı anda çün bulurdum
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Daõı her cum‘a gicesinde ol Óaò
Tecellī òılur anda bil ki muùlaò
Ü18b Resūlüñ ravàasında hem muóaòòaò
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

440 Medīne şehrinüñ òadri ulıdur
Erenler ol maòāmuñ hep òulıdur
Aña ùayy ehli pes bir demde varur
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Naúīb itdi baña Óaò görmesini
Varup dergāhına yüz sürmesini
Dil ü cān her dem ister görmesini
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Bu sırrı bi’t-tamām keşf itmek olmaz
Bu óāli ehl-i ëāhir hīç bilmez
Ricālü’l-áayb ammā gizlü olmaz
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

Gel ey Muóyi’d-dīn olduñ çünki maòbūl
Yazılduñ çün bu dem Peyáam-bere òul
Õıàır Õāndan açıldı saña bu yol
Medīne şehrini seyr eyleyelüm

438a varurdum : vardum S.
438b görürdüm : gördüm S.
438c Óabību’llāhı : Óabību’llāh : S / anda çün : çün anda S / bulurdum : buluram S.
439a ol Óaò : muóaòòaò S:
439b,c,d - S.
440c aña : añı S.
442c ricālü’l-áayb : ricāl-i gayb S / gizlü : gizli S.

BEYĀN-I SEYR-İ DIMIŞÒ VE’L-ÒUDDÜS VE ÒUBBETÜ’Ú-ÚAÕRĀTÜ’L-AÒSĀ VE DİYĀR-I CEBEL-İ ÒĀF VE’L-‘ACĀYİBĀTİ’LLETĪ LĀ-TAÓÚĀ *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Erenler menziline irdi göñül
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām
Erenler sırrını hep bildi göñül
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

445 Dımışò şehrine ùayy idüp çü vardum
Deñizüñ Cāmi‘ine anda girdüm
Úalāt-ı úubóı çünkim anda òıldum
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Daõı vardım Ümeyye Cāmi‘ine
Niçe dürlü murāda irdüm anda
Nebīler nūrını hem gördüm anda
Dil ü cān seyr ider her úubóile şām

Ü19a Mezār-ı Şeyõ Muóyi’d-dīne vardum
Türābına anuñ yüzümi sürdüm
S14a Murādum her ne ise anda buldum
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

O sulùān himmet itdi çün varıldı
Anuñ adı ile seyrān olındı
Óaòuñ emri olan yirler görildi
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Dımışòdan gidüben Òudse irişdüm
Hemān dem Mescid-i Aòúāya girdüm
Hem andan Òubbetü’ú-Úaõrāya vardum
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

---

* Beyān-ı Seyr-i Dımışò Ve’l-Muòaddese Òubbetü’s-Úaõratü’l-Aòúā ve Diyār-ı Cebel Ve’l-‘Acāyibāt S.
445c úalāt-ı : úalātı S / úubóı : úubó S.
447a mezār-ı : mezārı S.
448b görüldi : göründi S.
449b mescid-i : mescidi S.

450 Resūlüñ izine yüzümi sürdüm
Daõı cennet òapusın anda gördüm
Daõı cānlar maáarasına irdüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Pes andan ùayy idüp bir demde vardum
Õalīlu'llāhı varup anda gördüm
'Acāyib mu'cizātlar anda gördüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Yine andan daõı çün 'azm òıldum
Diyār-ı Kūh-ı Òāfa pes yetişdüm
Bir a'lā menzile ben anda irdüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Ol ilüñ ùopraáın jengārı dirler
Hem altundan aáaçlar var dirler
Òamu hep lāciverd ùaálar dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Yeşil òuşlar aáaçlarda ùururlar
Kimisi uçuban kimi yürürler
Gör anı Õıàruñ ednā òulı dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

455 Bir ulı baór gördüm anda aòar
Melekler çevre òuşadup ùururlar
Ü19b Görenler anı hep óayrān òalurlar
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Kenārı la'l ü yāòūt ile ùolı
Melekler úaf ùutup gelür ùamāmı
Murādına irişdi anda Ùolı
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

450a yüzümi : yüzüm S.
451b Õalīlu'llāhı : Õalīlu'llāh S.
453a jengārı : jengār S.
453b var : vardur S.
455a ulı : ulu Ü.
456a ü : - S.

Bu Muóyi'd-dīn Õıàrı gördi dirler
Anuñ himmetleriyle irdi dirler
Ne kim ister ise Óaò virdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

BEYĀN-I RESĪDEN-İ MENZİL-İ RŪÓĀNĪ VE SEYR-İ 'AVĀLİM-İ CİBĀL-I NŪRĀNĪ VE ÚOÓBET-İ EFRĀD U ÁAVÅ U FERİŞTEGĀN VE ÓUÚŪL-İ TECELLĪ-İ SÜBÓĀNĪ CELLE CELĀLÜHÜ 'ÜMMİRE-İ NEVĀLEHŪ *

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

Göñül dōst illerine gitdi dirler
Vücūdı varlıáın yoò itdi dirler
S14b Hezārān dürlü maõlūò gördi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Mekānı ùayy idüp bir demde gitdüm
Uçar òuşdan geçüp bir yire yitdüm
Bi-óamdi'llāh ki maòúūda irişdüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Şu áurbet illerine çünki vardum
Ki cem' olmış ricālu'llāhı gördüm
Olaruñ himmetini anda aldum
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Bir ulu menzile irişdüm andan
Ol iòlīmi seyir òıldum pes andan
O mülküñ ùaáları hep cümle nūrdan
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

457c ister ise : istedise Ü.
* Beyān-ı Resīden Be-Menzil-i Rūóānī ve Be-'Ālem Cibāl-i Nūrānī ve Muóabbet-i Efrād u Áavå u Feriştegān ve Óad Óaòò-ı Sübóānī S.
459b varlıáın : varlıáını Ü / yoò : yoá Ü.
460b ricālu'llāhı : ricālu'llāh S.
460c olaruñ : oların S.
461a,b andan : anda S.

O yirüñ õalòı hep ervāóı gördüm
Güêer òılup o yirden çünki gitdüm
Daõı bir nūr-ı ebyaà ùaáa irdüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Ü20a Yeşil nūrdan melekler ùopùoludur
Orada birisi áāyet uludur
Òalanı hep anuñ emrinde olur
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Ricāl-i áayb ile efrād geldi
Hem aòùāb ile áavå anda irişdi
Melekler anlara yüzler sürindi
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

465 Daõı Õıàr ile İlyās geldi anda
Niçe esrār keşf oldı orada
Du'ālar müstecāb oldı hem anda
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Pes andan bir yeşil deryāya vardum
Kenārında feriştehleri gördüm
Deñiz mevcinden anda hū işitdüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Orada çoò tecellī vāòi' oldı
Hezārān müşkilāt hem óall oldı
Óayāt-ı cāvidānī óāúıl oldı
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Bu Muóyi'd-dīn gör kim n'itdi dirler
Õıàır Peyáam-ber ile gitdi dirler
Bu yolda kendüyi õāk itdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

462a ervāóı : ervāó S.
462a,b,c S nüshasında yer değiştirmiş.
463b ulıdur : uludur Ü.
464a áaybile : áayb ile S.
464c anlara : aña hep S.
467c óayāt-ı : óayatī S.
468b Peyáam-ber ile : Peyáam-berile Ü.
468c yolda : bābda S.

BEYĀN-I SEYR-İ KŪH-I ÒĀF VE ÒAL‘A-İ KŪH-I SERENDİL VE DĪDE-İ EÅER-İ ĀDEM ÚAFĪYYU’LLĀHUM VE MÜSTAÁRAÒ ŞUDEN-İ CĀN U DİL *

Mefā‘īlün Mefā‘ilün Fe‘ūlün

Göñül ‘ışò illerine düşdi dirler
Ùolınuñ ‘ışòı başdan aşdı dirler
S15a Erenler leşkerini göçdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

470 Ùolı bu gice anda gitdi dirler
Varup Òâf illerine yitdi dirler
Çü Õıàruñ ayaáına düşdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Ü20b Şu áurbet mülkine çoò vardı dirler
Ser-ā-ser vech-i aràı gördi dirler
Niçe vīrān göñüller düzdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Serendīl ùaáına ol çıòdı dirler
Serendil òullesinde ùurdı dirler
Hem Ādem izine yüz sürdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Şol İskender yolında vardı dirler
İnüp ‘ummān kenārın gezdi dirler
Girüp ‘ummān içinde yüzdi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Varup Rūm şād iline irdi dirler
Bir ulu murá-ı zāra irdi dirler
Teferrüc idüp anda ùurdı dirler

---

* Beyān-ı Seyr-i Kūh-ı Òāf ve Õoten-i Serendil ve Dīden-i Eåer-i Ādem Úafī ve Müsteáraò Şuden-i Cān u Dil Ü.
469b Ùolınuñ ‘ışòı başından aşdı dirler : Dil ü cān seyr ider her úubóile şām S.
472b òullesinde : òalesinde S.
472c yüz : söz Ü.
474b irdi : girdi S.

Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām
Anuñ hep leşkerini gördi dirler
Yayası yoò òamusı atlu dirler
O Cimsāh şehrini hem gördi dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Õıùāy iòlīmini hep cümle gördüm
Õoten Ùaálarını hem seyr òıldum
O ùaáda çoò ‘acāyib seyr òıldum
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Hem anda bir ulu ırmaáa irdüm
Kenārı murázārdur aña vardum
Daõı misk anda olur cümle gördüm
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

Bu Muóyi’d-dīn yine mest oldı dirler
Õıàır Õānı görüp mest oldı dirler
Anuñ seyrāngehi dōst oldı dirler
Dil ü cān seyr ider her úubó ile şām

BEYĀN-I SEYR-İ KŪH-I BİLLŪR VE ‘ACĀYİBĀT-I MUÕTELİFETİ’Ù-ÙŪR VE FERİŞTEGĀN-I MEHĪB *

Mefā‘īlün Mefā‘ilün Fe‘ūlün

Ü21a Bu ‘āşūrāda bir õoş óālet oldı
Göñül seyrān ider dōst illerini
Bu óālet baña áālib ‘ādet oldı
Göñül seyrān ider dōst illerini

Düşüben giderem çün bir kenāra
İrişdüm bir ulu Billūr ùaáa
S15b Iraòdan şu‘le virür āşikāra

477a ulu : ulı S.
478b Õānı : Õān S / mest : hest S.
* Beyān-ı Seyr-i Billūr ve ‘Acāyibātı’l-Muõtelifeti’t-Ùūr ve Feriştegān-ı Mehībetü’l-Eşkel ve ‘Acībü’ù-Ùūr ve’l-Temāil ü Temāşā-yı Òudretu’llāh Ü.

Göñül seyrān ider dōst illerini
O ùaáun òullesine çünki vardum
Temāşā idüp anı seyr òıldum
Óaòuñ óikmetlerini anda gördüm
Göñül seyrān ider dōst illerini

Çü yoòdur anda cinn ü ins [ü] eşbāó
Melekler ùopùoludur daõı ervāó
Òamu ebvābı hem fetó itdi Fettāó
Göñül seyrān ider dōst illerini

Geçüp andan bir ulu baóre irdüm
Ki oynamaz yeşil deryāya vardum
O yirde çoò ʿacāyib seyr òıldum
Göñül seyrān ider dōst illerini

O deryānuñ yüzini seyr òıldum
Yidi insān yürürler anda gördüm
Bularuñ dilini sırrını bildüm
Göñül seyrān ider dōst illerini

485 Kimi yaşıl kimi aò niçe òuşlar
O deryānuñ içinde hep gezerler
Kimisi uçuban kimi yüzerler
Göñül seyrān ider dōst illerini

Seóer vaòtinde òuşlar cemʿ olurlar
Cemīʿi hū diyüp gül-bang ururlar
Yine yirlü yirine ùaáılurlar
Göñül seyrān ider dōst illerini

Bir ulu òubbe var yāòūt-ı aómer
Ki nūrı berò urup āfāòa irer
Ü21b Öñinde bir ulu òuş ùurur aõàar
Göñül seyrān ider dōst illerini

Görürdüm ol òuşı gāh secde òılur
Gehī yüz sürüyüp gāh na‘ra urur
Dem-ā-dem Allāh Allāh dir çıáırur
Göñül seyrān ider dōst illerini

Melekler çevre òuşadup ùururlar
Òamusı ol òuşa õiêmet òılurlar
Melekler hep bile na‘ra ururlar
Göñül seyrān ider dōst illerini

490 Velīkin òubbeye yaòīn varılmaz
Anuñ hīç kimseye sırrı dinilmez
Ki nūrından tamām göze görinmez
Göñül seyrān ider dōst illerini

Öñünde òubbenüñ bir ırmaò aòar
Ki òanda uárasa od gibi yaòar
Görenler mest oluban aña baòar
Göñül seyrān ider dōst illerini

S16a Ol ırmaò hem aòup bir baóre irer
O baóri daõı áāyet òara dirler
Bir ulu balıò ol baór içre gezer
Göñül seyrān ider dōst illerini

İşitdüm kim o balıò didi Allāh
Muóammeddir Óabību’llāh diyüp gāh
Balıòlar çıárışup hep dirler Allāh
Göñül seyrān ider dōst illerini

O deryānuñ kenārında gezerler
Boz atlara binübeni yürürler
Òamusı ellerinde óarbe ùutar

488b gehī : gāgı S / sürüyüp : sür yüz sürüp Ü.
489a çevre : çün Ü / òuşadup : òuşaduben Ü.
491a ırmaò : ırmaá Ü.
492c ulu : ulı S / ol : o Ü.
493a işitdüm kim : işitdümki Ü.
494b boz atlara : bozatlara Ü.
494c ùutar : ùutarlar S.

Göñül seyrān ider dōst illerini

495 Bunlardan ilerü bir yire vardum
Bir ulu ùā'ife var anda gördüm
Óavāriyyūn imiş anları bildüm
Göñül seyrān ider dōst illerini

Ü22a Pes andan bir 'aceb úaórāya vardum
Cevāhirle bezenmiş anı gördüm
O úaórāyı ser-ā-ser seyr òıldum
Göñül seyrān ider dōst illerini

O úaórānuñ òamu eùrāfı ùaálar
Òızıl altun durur hep cümle ùaálar
Hem aò úüdden çıòup bır ırmaò aòar
Göñül seyrān ider dōst illerini

Çün ol nehr-i lebenden içdüm anda
Niçe dürlü murāda irdim anda
Anıñ sırrını hep bildi bu bende
Göñül seyrān ider dōst illerini

Ol ırmaò bir deñiz gibi çoá aòar
Bir altun ùaáa varup cümle batar
Aña óükm ider anda bir melek var
Göñül seyrān ider dōst illerini

500 Pes andan bir mübārek yire vardum
Velīler el götürmiş anda gördüm
Du'ālar müstecāb oldı çü bildüm
Göñül seyrān ider dōst illerini

Niçe zevraòlar anda seyr iderler
O deryā içini õoş devr iderler
İçi insān ùolu hep seyr iderler

497a eùrāfı : eùrāf S.
497c çıòup bir ırmaò : bir ırmaò çıòup Ü.
498 ve 499 S nüshasında yok.

Göñül seyrān ider dōst illerini
Ne kübye çekilür ne yelkeni var
Òızıl altun durur zevraò ne kim var
Óisāb olmaz aña yoò óadd ü miòdār
Göñül seyrān ider dōst illerini

Kenārında o deryānuñ gezerken
Bir aáaç gördüm anda ben ùururken
Göz irmez yuòarusına baòarken
Göñül seyrān ider dōst illerini

Anuñ yapraòları hem özdegi aò
Yazılmış her varaòda ism-i Õallāò
Ü22b Anuñ daõı yazusı aò u berrāò
Göñül seyrān ider dōst illerini

505 Ol aáaçdan çıòup bir ırmaò aòar
Gören óayrān oluban aña baòar
S16b Úanasın kim anı gün nūrı aòar
Göñül seyrān ider dōst illerini

Yeşil òuşlar ol aáaçda gezerler
İnüp gāh gāh o deryāda yüzerler
Çü êikru'llāh idüp āvāz düzerler
Göñül seyrān ider dōst illerini

Ùolı bunları gördi oldı óayrān
Óaòuñ emrine 'ālem cümle fermān
Baña ol ism-i a'ëamdur nigeh-bān
Göñül seyrān ider dōst illerini

Nigāhın zelzele oldı görildi
Úanasıñ yir ile göklere dürildi
Yaõod úandum cihāna od urıldı

502a kübye : lübye Ü.
502b altun durur : altun durur S.
502c óadd : 'add S.
504c aò u : aòu Ü.
505a ırmaò : ırmaá Ü.
505c úanasın kim : úanasınkim S / gün nūrı : görüp nūr S.
507a bunları : bunlar S.

Göñül seyrān ider dōst illerini
Bir ulı nūr berò urdı hemān dem
Münevver oldı ʻālem cümle ol dem
Õıàır Õān himmetidür baña hem dem
Göñül seyrān ider dōst illerini

510 Bu Muóyi'd-dīn diler kim gine vara
Õıàır Õān izine yüzini süre
Girü Òāf illerini seyr òıla
Göñül seyrān ider dōst illerini

BEYĀN-I SEFĪD ŞUDEN-İ CİHĀN VE ËUHŪR-I NŪR-I SÜBÓĀN VE BUZŪÁ-I ŞÜMŪS-I SIRRU'LLĀH VE BURŪZ-I LEVÓ Kİ NÜVİŞTE-İ BİSMİ'LLĀH *

Mefāʻilün Mefāʻilün Feʻūlün

Bu gice yine bir õoş óālet oldı
Göñül seyrān ider dost illerini
Çü êillet gidüben hep ʻizzet oldı
Göñül seyrān ider dōst illerini

Cihān hep aòlıò oldı uçdan uca
Bu yiryüzi gümiş oldı bu gice
Ü23a Úanasın cümlesi berrāò gülice
Göñül seyrān ider dōst illerini

Gümişden daõı aò bir baóre irdüm
Ki mevc uruban oynar anı gördüm
Hezārān biñ ʻacāyib seyr òıldum
Göñül seyrān ider dōst illerini

Kenārında gezüp seyrān iderken
Bu deryā emrini hem fikr iderken
Yolum bir õalòa uárar êikr iderken
Göñül seyrān ider dōst illerini

510b yüzini : yüzin S.
* Beyān-ı Sefīd Şuden-i Cihān ve Ëuhūr-ı Nūr-ı Suboān ve Buzūá-ı Şems Nūr-ı Server-i Seyr-i Levó S.
511a óālet : óāl Ü.

515 Velī bundan ‘aceb bir emr-i āõir
Zümürrüdden yapılmış òaúr-ı aõàar
Anuñ eùrāfı andan hep münevver
Göñül seyrān ider dōst illerini

Melekler bī-óisāb anda yürürler
O òaúrı òuşaduban devr iderler
S17a Kimi el òavşurup òarşu ùururlar
Göñül seyrān ider dōst illerini

Bir ulu levói gördüm kim aúılmış
Ki ol yāòūt-ı aómerden düzilmiş
Anūñ üstine Bismi’llāh yazılmış
Göñül seyrān ider dōst illerini

Hem anda Besmeleden áayrı yoò õaù
Anūñ daõı yazusın gördüm esved
Melekler óāàır olmış anda bī-‘add
Göñül seyrān ider dōst illerini

Hemān dem gök yüzin envār büridi
Òara bulut olubanı yürüdi
İşitdüm yir ü gök ol dem hū didi
Göñül seyrān ider dōst illerini

520 Biraz müddet cihān ëulmetler oldı
Úoñ ucı ‘ālem ıldız ile ùoldı
Görürem çoò güneşler ëāhir oldı
Göñül seyrān ider dōst illerini

Ü23b Bulardan úoñra bir şems oldı çün fāş
Çü bildüm òalanına olmış ol baş
Ki nūrı andan alur cümle õuffāş

515c eùrāfı : eùrāf S.
517a ulu : ulı S / levói : levó S / gördüm kim : gördüm kim Ü.
519. dörtlüğün son iki dizesi S nüshasında eksiktir.
520b ıldız ile : yılduzlar ile S.
521b òalanına : òalına S.

Göñül seyrān ider dōst illerini
Varuraò cümlesini ol büridi
Tamāmet ‘ālemi ùutdı yüridi
Gögüñ yüzini hep cümle büridi
Göñül seyrān ider dōst illerini

Erenler sırrı hergiz keşf olınmaz
Õıàırdan himmet almazsa bilinmez
Dil ile sırları taòrīr olınmaz
Göñül seyrān ider dōst illerini

Bu Muóyi’d-dīn sülūkı ‘ışò elinde
Ki úādıò òulıdur Õıàruñ yolında
Anuñ emr itdügi esmā dilinde
Göñül seyrān ider dōst illerini

BEYĀN-I SEYR-İ MAÙLA‘U’Ş-ŞEMS VE NEHR-İ MENBA‘U’L-ÓAYĀT VE ŞECERETİ’L-‘ÖMR Ü MENĀRĀT VE CEBEL-İ ÒĀF VESĀYİR ‘ACĀYİBĀT *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

525 Bu cān u ten cevlān ider seyr itmege seyyāó-var
Arà u semā leyl ü nehār seyr eyledüm ol õān ile

Bir baóre vardum cümle nūr bir aùa ma‘mūr görinür
Bir òaúr-ı aõàar var ùurur seyr eyledüm ol õān ile

Óaòdan hidāyet yitişür bize ‘ināyet irişür
Çün ceëbetu’llāh irişür seyr eyledüm ol õān ile

Gördüm deñizde çoò gemi ùolı õalāyıò yoò áamı

522c yüzini : yüzin S.
523. dörtlüğün son dizesi S nüshasında eksiktir.
524b ki : çü S / Õıàruñ : Õıàır S.
524c emr itdügi : buyurduáı Ü.
* Beyān-ı Seyr-i Maùla‘u’ş-Şems ve Mehr-i Menba‘u’l-Óayāt ve Şecereti’l-‘Ömr ü Menār Cebel-i Òāf S.
525a u : - S.
525b semā : esmā S.
528a çoò : çün Ü.

Altun gümişdür her yanı seyr eyledüm ol õān ile
Maşrıòda var bir yüce ùaá anda ne baõçe var ne bāá
Sündüzdür ol ùaáuñ adı seyr eyledüm ol õān ile

530 Gāh ëulmet olur gāhī nūr altun òapular var ùurur
Ki maùla'u'ş-şems ol durur seyr eyledüm ol õān ile

Zīrā güneş andan çıòar bu 'āleme andan baòar
Gören göñül aña aòar seyr eyledüm ol õān ile

S17b Ol òapunuñ òanatları göge ber-ā-ber bil anı
Òamu cevāhir dört yanı seyr eyledüm ol õān ile

Ü24a Hem anda ùurur bir melek õıdmet òılur biñ biñ melek
Görenlere óāúıl dilek seyr eyledüm ol õān ile

Ol òapunun içerüsin cinn ile ins bilmez nesin
Gören unıdur kendüsin seyr eyledüm ol õān ile

535 Çünki olur anda úabāó bī-'add 'aëīm leşker gelür
Òamu melekdür bī-óisāb seyr eyledüm ol õān ile

Úordum o leşker óālini bildüm nidür aóvālini
Ögredüben yollarını seyr eyledüm ol õān ile

Ol ile óākim bir melek Òāsım adı dili 'Arab
Ol memleketde çoò 'aceb seyr eyledüm ol õān ile

Açup òapuyı girdiler varuban anda òaldılar

529a baõçe : baáçe S / baá : ùaá S.
529b Sündüzdür : Süpdüzdür Ü.
530a gāhı : gāh S / ùurur : durur S.
530b ki : kim Ü.
531a andan : anda S.
532a kanatları : kanadları S.
532b cevāhir dört : cevāóir dür S.
534b kendüsin : kendözin S.
535a çünki : çünkim S / 'add : óadd S.
536b ögredüben : öğrenüben S.
537 - S.

Ol òapudan çıòar güneş seyr eyledüm ol õān ile
Andan çıòar andan girer bu şems-i Óaò ile òılur
Bunca menāzil òaù‘ ider seyr eyledüm ol õān ile

Ol yirde vardır bir ‘aceb irmedi ‘aòl itdüm ùaleb
Òamu nidür bilmez sebeb seyr eyledüm ol õān ile

Bir ùaá var anda ki ‘aëīm hem adı Úadrınmış anıñ
Bilinmez altun ya gümiş seyr eyledüm ol õān ile

Çıòar o ùaádan bir nehir ervāó melek òılur naëar
Dirler aña menba‘ óayāt seyr eyledüm ol õān ile

Òuşları çoòdur bī-‘aded tesbīó u temcīd bī-‘aded
Ben daõı didüm yā Eóad seyr eyledüm ol õān ile

Irmaáa óākim bir melek adıdur İsmā‘īl anuñ
Virdüm selām aldı ‘aleyk seyr eyledüm ol õān ile

Úordum bu úunuñ óālini bildüm nedür aóvālini
Ögrenüben yollarını seyr eyledüm ol õān ile

Irmaáuñ içilmez úuyı geçmez hem andan hīç gemi
Bilmezler anuñ sırrını seyr eyledüm ol õān ile

Bir aáaca vardı yolum minutes yapraòları yelken gibi
Cümle òızıldur yapraáı seyr eyledüm ol õān ile

Yapraòdaki õaù òaradır kimi düşer kimi ùurur
Ol bir ‘aceb óikmet durur seyr eyledüm ol õān ile

Üstinde ādem adları hep yazılur úūretleri
Cümle yaşıldur özdegi seyr eyledüm ol õān ile

541a Úadrınmış : Úadramsūs S.
543a u : - S / bī-‘aded : bī-‘add Ü.
545a nedür : ol il Ü.
548a yapraòdaki : yapraòdaáı Ü.
548b óikmet durur : óikmet-durur S.
549a yazılur : yazulur Ü.

Ü24b Ol aáacuñ sırrı budurYapraò düşer ādem ölür
Dirler aña ʻömr aáacı seyr eyledüm ol õān ile

Göñlüme düşdi áuláule benden kemīne kim ola
Yine giderem ol ile seyr eyledüm ol õān ile

Hem üç menāre görürem áāyet ʻaēīmdür mürtefiʻ
Miålini gözler görmedi seyr eyledüm ol õān ile

Altun gümişdür yapusı yoòdur anuñ hīç òapusı
Bilinmez anuñ òamusı seyr eyledüm ol õān ile

Ervāó melek ùopùolıdur hem ol maòām Òāf ilidür
Òamu Õudānuñ òulıdur seyr eyledüm ol õān ile

Giñligini úordum ʻıyān vardur birer ayluò tamām
Tevóīd ile temcīd imām seyr eyledüm ol õān ile

S18a Deryāda balıòlar gezer kimisi òuş gibi uçar
Çoòluáınuñ hīç óaddi yoò seyr eyledüm ol õān ile

Her gice pes anlar uçar gündüz gibidür giceler
Gün ùoáıcaò hep maóv olur seyr eyledüm ol õān ile

Gördüm yine áāyet ʻaceb bir memleket ùurmaz yanar
Maõlūò imiş içi ùolı seyr eyledüm ol õān ile

Yaluñları göge çıòar gündüz gice [ùurmaz] yanar
ʻİfrīte beñzer ser-te-ser seyr eyledüm ol õān ile

Anlara varılmaz yaòin hīç kimse bilmez yanduáın
Ordan bular çıòmaz hemīn seyr eyledüm ol õān ile

549b yaşıldur : yaşıl S.
550b dirler : dir S.
552a görürem : gördüm S / ʻaēīmdür : ʻarīà u S.
556b óaddi : óadd S.
557b ùoáıcaò : ùoáucak Ü.
558b, 559a - Ü.
560a bilmez : bilemez Ü.
560b bular : bunlar S.

Daõı ‘acāyib görmişem dehşet alup õavf itmişem
Ol Õıàr Õān itdi meded seyr eyledüm ol õān ile

Muóyi’d-dīn olmış kemterīn òuldur Õıàır Õāna kemīn
Hecdeh hezār ‘ālemlerin seyr eyledüm ol õān ile

BEYĀN-I SEYR-İ CEBEL-İ ÒĀF VE KŪH-I ELBÜRZ VE ZİRİH-KİRĀN VE SEDD-İ YE’CŪC VE BAÓR-İ MUÓĪÙ VE MAÒĀM-I CĀN İBN-İ CĀN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Òāf ùaáını ben kemterīn seyr eylemiş bī-çāreyem
Anda Óaòuñ óikmetlerin seyr eylemiş bī-çāreyem

Vardum çün Elbürz ùaáına gördüm Zirih-kirānı hem
Çoò evliyālar görüben seyr eylemiş bī-çāreyem

Bunlara birdür yaz u güz ‘ālem òamu bunlara dūz
Ùutdı erenler bize yüz seyr eylemiş bī-çāreyem

Çün vardı Derbende yolum sedd-i ‘ıyān gördi gözüm
Ye’cūcüñ işitdüm sözin seyr eylemiş bī-çāreyem

Ü25a Tunç u baòırdur yapusı òurşun demürdür òamusı
Áāyet ‘arīà u mürtefi‘ seyr eylemiş bī-çāreyem

Òarañu òapudur nişān Çīnī pūlāddur ol hümām
Cān ibn-i Cānuñ ol mekān seyr eylemiş bī-çāreyem

Bir òara baóre irdi yol almış cihānı ol muóīù

562a Õāna : Õān S.
* Beyān-ı Seyr-i Cebel-i Òāf ve Kūh-ı Elbürz Kerrāt u Sedd-i Ye’cūc ve Baór-i Muóīt ve Maòām-ı Cān S.
564a hem : - S.
566a sedd-i : seddī Ü.
568a hümām : hümān Ü.

Ëulmet durur göz añlamaz seyr eylemiş bī-çāreyem
Òamu yeşildür òuşları tesbīó oòumaò işleri
Yoò kimseden teşvīşleri seyr eylemiş bī-çāreyem

Ben ol deñizden òoròmışam kendüligümden geçmişem
Òoròunç melekler görmişem seyr eylemiş bī-çāreyem

Ben ol kenārda bir menāre görürem göge yaòīn
Òur'ān oòınur ëāhirā seyr eylemiş bī-çāreyem

Òılduò úalāt-ı úubóı çün gördüm ùulū'-ı şemsi hem
Bunca 'acāyibler görüp seyr eylemiş bī-çāreyem

Hem bir melek òā'im ùurur ùutup elinde şöyle ùob
Ol melek ùob rūşen òılur seyr eylemiş bī-çāreyem

Õūbdur anuñ õulòı 'aēīm gitmez göñülden 'ışòı hīç
Ol memleket aálar òamu seyr eylemiş bī-çāreyem

Döner bir altundan dolāb bilinmez ol òandan gelür
Yāõod aòup òanda gider seyr eylemiş bī-çāreyem

Her òoáıya óākim durur bir ulu heybetlü melek
Virdüm selām aldı 'aleyk seyr eylemiş bī-çāreyem

S18b Bu bir 'aceb seyrān durur ol Õıàr Õān bile varur
Biñ biñ 'acāyib gösterür seyr eylemiş bī-çāreyem

Muóyi'd-dīn eydür çünki ùayy òabl irtidādı't-ùarf ilā
Áayb u şehādet fī-lede seyr eylemiş bī-çāreyem

571a geçmişem : varmuşam S.
572a görürem : gördüm S.
572b ëāhirā : zāhir S.
573a òılduk : òıldı Ü / úubóı : úubó S.
574a hem : her S / òā'im : òāyim Ü / ùutup : tob S.
576a dolāb : ùolāb Ü.
578a seyrān durur : seyrān-durur S.
578b gösterür : görinür S.
579a eydür : - S.

BEYĀN-I ‘UYŪN BAÓR-I ÒULZÜM VE SEYR-İ ‘ACEMİSTĀN VE MÜLĀÒĀT-I EVLİYĀ-YI ĀN DİYĀR VE BA‘ÀI ‘ARABİSTĀN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Deryā-yı ‘aşò emvācını seyr eylemiş āvāreyem
Òamu ‘Acem iòlīmini seyr eylemiş āvāreyem

Çünkim sefer òıldım Óamīd ilinden ol iòlīme ben
Pes Şeyõ İbrāhīmi sever seyr eylemiş āvāreyem

Deryā-yı òulzümden geçüp Veysel Òarāniyle ùurup
Gürbüz erenleri görüp seyr eylemiş āvāreyem

Ü25b Elbürz ùaáı áāyet ulı andan gider õānuñ yolı
Áāzī òomak òamu velī seyr eylemiş āvāreyem

Hem künbet-i Nūóa varup gördüm aõī çūbānı ben
Òıldım ziyāret anları seyr eylemiş āvāreyem

Gördüm çü ‘Abdü’l-òādiri kim ol Geylānī serveri
Vardur nişānı hem anuñ seyr eylemiş āvāreyem

Gördüm Ebū İsóāò Fīrūz-ābādī ol girçek eri
Oldı baña himmetleri seyr eylemiş āvāreyem

Şīrïza vardı çün yolum gördüm on iki biñ velī
Òılup ziyïret anları seyr eylemiş ïvïreyem

Yezd şehrini gördüm tamïm seyyidleri çoòdur kirïm

---

* Beyān-ı Buóūr-ı Baór-i Òulzüm Seyr-i ‘Acemistān ve Mülākāt-ı Evliyān-ı Deryā ve Ba‘àı ‘Arabistān S.
582b gürbüz : gürz S.
583a gider : giden Ü / õānuñ : Òafıñ S.
583b òomak : ko S.
584a künbet-i : künbeti S.
585a ol : - S.
586a ol : - Ü.
587a on iki biñ velī : on iki S.

Seyyid Muóammeddür hümïm seyr eylemiş ïvïreyem
Vardum Hemedïn şehrine ‘Aynü’l-Kuàïtı görmişem
Himmet du‘ïsın almışam seyr eylemiş ïvïreyem

İrdi sefer çün Berda‘a varduk pes Aómed Áāzīye
Hem Pīr ‘Ömer anda bile seyr eylemiş ïvïreyem

İrdüm çü Baádïd şehrine gördüm İmïm-ı A‘ëamı
Öpdüm mübïrek ellerin seyr eylemiş ïvïreyem

Çün Şeyõ ‘Abbïsa varup Şeyõ Úūcī[yi] anda görūp
Êü’n-nūn-ı Mıúrīye irüp seyr eylemiş ïvïreyem

Vardum diyïr-ı Mıúra çün gördüm hem Aómed Bedevī
Anda İmïm-ı Şïfi‘i seyr eylemiş ïvïreyem

Gördüm çü Şeyõ-i Ekberi Muóyi’d-dīn ol girçek eri
Oldı bize himmetleri seyr eylemiş ïvïreyem

Muóyi’d-dīn olmış kemterīn dï’im görür Õıàruñ demin
Òuùb ile üçler maòdemin seyr eylemiş ïvïreyem

BEYÏN-I FÜRÏT VE BİLÏD-I DEŞT VE ŞEHR-İ HEŞT DER ÕÏN HÏRŪT U MÏRŪT VE SEMERÒAND *

Müstef‘ilün   Müstef‘ilün   Müstef‘ilün   Müstef‘ilün

Nehr-i Furït çölden çıòar seyr itmişem bunları ben
Aña Óavïriyyūn baòar seyr itmişem bunları ben

Deryï-yı òulzüm yolların Şīrvïn Şemïõī illerin
Òamu Gilānuñ dillerin seyr itmişem bunları ben

589a vardum : varup Ü. / Hemedïn : Hemïn S./ Òuàâtı : Òudānı Ü.
590b ‘Ömer : ‘ömrinde S.
592a Úūcī : Gerõī Ü.
592b Êü’n-nūn-ı : Êünūn-ı S.
595a dï’im: dïyim Ü.
* Beyïn-ı Aúl-ı Furït ve Bilïd ve Heşt Der Õïn ve Hïrūt u Mïrūt ve Semeròandı ve Mekïn-ı Mehdī Ü.
597a Şemïõī : Şemātī Ü.

Deştüñ çün ırmaòları çoò úaórïlarınuñ óaddi yoò
Milletlerün õod ‘addi yoò seyr itmişem bunları ben

Ü26a Òıbçaò Rus ili Pirsporatıl ırmaáı hem görinür
S19a Áïyet mu‘aëëam úu durur seyr itmişem bunları ben

Çün Çerkezi Legzi Òırım şehri sarïyına varup
Ol Úavlecïnı kim Óüseyn seyr itmişem bunları ben

Gitdüm hem andan irişüp ol şehr-i heşt der-õïna çün
Úadr-ı cihïna yüz urup seyr itmişem bunları ben

Yolum benüm oldı iki gider Semeròanda biri
Gider Beyïbïna biri seyr itmişem bunları ben

Yolı ‘aëīm úular durur hem ili kūhistïn durur
Õalòı Müselmïnlar durur seyr itmişem bunları ben

Gördüm Hirī şehrin ‘ıyïn Şeyõ Zeyn-i Õïfī pïk-cïn
Òuluz aña ëïhir nihïn seyr itmişem bunları ben

Geçdüm ‘Amū úuyını çün girdüm Semeròand óaddine
Şeyõ Yūnus ile bulışup seyr itmişem bunları ben

Vardum Bedaõşïna ‘ıyïn kim andadur Òuùb-ı Cihïn
Destindedür kevn ü mekïn seyr itmişem bunları ben

Çoòdur Bedaõşïnda velī dï‘im keremdür işleri

598a óaddi : óadd S.
598b ‘addi : ‘add S.
599a ili : - Ü.
600b Úalvecïnı kim : Úalvecïnı-kim Ü.
601a ol : o Ü.
601b úadr-ı : úadrı S.
602a Semeròanda : gidersem òande S.
603a ili : il S.
604a Zeyn-i Õāfi: Zeynü’d-dīn Õāfī Ü.
604b nihïn : zamïn S.
605a suyını : suyın S. 12a, b : – Ü.

Oldı bize baõşişleri seyr itmişem bunları ben
İrdi sefer çün Tirmide anda Muóammed Meóde hem
Oldur vilïyet õïtemi seyr itmişem bunları ben

Göñlüme gelmez hīç melïl dünyïda gördüm bir cemïl
Òıldı beni hem-çün hilïl seyr itmişem bunları ben

Geçdüm Õıùïy-ı Çīnīden çün Sinde gider yolumuz
Ol selòiyï iòlīmini seyr itmişem bunları ben

Ol ùaáda var çün bir òuyı feryïd ile içi ùolı
Olmaz beyïn zïrılıáı seyr itmişem bunları ben

Ol taáuñ Azraòdur adı Hïrūt u Mïrūt andadur
Baórinde bir zevraò döner seyr itmişem bunları ben

Bir òubbe gördüm key ʻaëīm ol baór içinde iy Óakīm
Òapusuz itmiş ol Kerīm seyr itmişem bunları ben

Ùï-Hā vü Yï-Sīn oòınur getürdi çün bïd-ı nesīm
Gören göñül olur selīm seyr itmişem bunları ben

Gördüm ʻacïyibler delim kim ʻaòl u dil şeró idemez
Bu kïʻinïtı ser-te-ser seyr itmişem bunları ben

Muóyi'd-dīn ol dīvïnedür dōst şemʻine pervïnedür
Ol Õıër Õïna bendedür seyr itmişem bunları ben

607a,b: - Ü.
611 – S.
612a Azraòdūr : Arzaòdur S / u: - S.
612b êevraò döner : êevraò anda ùur S.
613a Óakīm : Óalīm S.
613b itmiş : imiş S.
615a dilem : dinlemez S.
615b kïʻinïtı : kïyinïtı Ü.

Ü26b **BEYÏN-I SEYRÏN DERŪN-I BAÓR-İ ‘ACÏYİBHÏ VE MUSÏÓABET-İ MAÕLŪÒÏT Kİ DER-ÒA‘R-I DERYA***

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Geldi erenler cem‘ ile gösterdiler uçdan uca
Ùabdıò Úaru Úaltıò bile gösterdi hep uçdan uca

Hem Yūnus Emrem geldiler çün bir yere iletdiler
Bir aò deñize atdılar gösterdi hep uçdan uca

Gördüm deñiz mïlikleri úaf úaf olup ùurur öri
Geldi görişdi her biri gösterdi hep uçdan uca

Ol õalò òamusı êikr ider gïh hū diyüp gül-bang çeker
Gïh cümlesi Òur’ïn oòur gösterdi hep uçdan uca

Aralarında bir kişi benzer ‘amūda ol kişi
Yï-Sīn oòumaòdur işi gösterdi hep uçdan uca

S19b Aómed Bedevī gör n’ider deryï dibine óükm ider
Ol õalò anuñ virdin sürer gösterdi hep uçdan uca

Bir ùï‘ife yeksïn durur kim başları insïn durur
Úūretleri óayvïn durur gösterdi hep uçdan uca

Ben niçe kez didüm belī feryïd idüp didüm ‘Alī
Õıàruñ benem ednï òulı gösterdi hep uçdan uca

Ben çaáırup ïh eyledüm Õıàır Nebīye söyledüm

---

* Beyïn-ı Seyrïn Derūn-ı Baór-i ‘Acïbetha ve Muúïóabet-i Maõlūkït-Ki Der-Òa‘r-ı Deryï S.
617b bile : ile S.
621a bir kişi : birisi Ü.
624b gösterdi : gösterdiler Ü.
625a Nebīye : Nebī Ü.

Yüz süriyüben aáladum gösterdi hep uçdan uca
Gördüklerüm gelmez dile kim biñde biri dīn ile
Õıàır Nebī İlyïs ile gösterdi hep uçdan uca

Muóyi'd-dīn ol dōst illerin seyr itdi berr ü baórini
Ol Õıàır Õïn aldı elüm gösterdi hep uçdan uca

BEYÏN-I CEM'İYYET-İ KÜBRÏ VE ÚOÓBET-İ HEME EVLİYÏ *

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Geldi erenler cem' ile bir gine görsem yüzlerin
Òamu ricïl-i áayb ile bir gine görsem yüzlerin

Emr oldı Óaòdan iy cüvïn kim ola bu meclis 'ıyïn
Òılam bu esrïrı beyïn bir gine görsem yüzlerin

Gel bu sözümi añlaáıl cïn u dil ile diñlegil
Bu remzi key fehm eylegil bir gine görsem yüzlerin

Çün úoóbet-i kübrï giçer cem'iyyet-i 'uëmï göçer
'Işò odı pes cïna giçer bir gine görsem yüzlerin

Ü27a Baúdı çü úubó-ı nev òadem aldum elüme pes òalem
Taórīr idüp çekdüm raòam bir gine görsem yüzlerin

Şol ala gözlü didügi dir bekle Sivas yolların
Aláıl erenler leşkerin bir gine görsem yüzlerin

Ol Óïcı Bekdaş-ı güzīn bekler bu 'Oåmïn illerin

625b gösterdi : gösterdiler Ü.
626b İlyïs ile : İlyïsile Ü. / gösterdi : gösterdiler Ü.
627a baórini : baórin S.
627b elim gösterdi hep ucdan uca : elim seyr eyledüm gösterdi hep ucdan uca S.
* Beyïn-ı Cem'iyyet-i Kübrï ve Úoóbet-i Heme-yi Evliyï S.
628b ricïl-i : ricïli S.
629b esrïrı : esrïr-ı Ü.
631a úoóbet-i : úoóbeti S / cem'iyyet-i : cem'iyyeti S.
633a gözlü : gözli S / didügi : didigi S.
634a bekler : gözler S.

Öpdüm mübïrek ellerin bir gine görsem yüzlerin

Maómūd-ı Óayrïn pür-kerem arslan yürür öñince hem
Óayrïnlar aña hep õadem bir gine görsem yüzlerin

Çün Monlā Õünkïrdur yaòın Úadre'd-dīn olmış şeyõ-i dīn
Sulùïn Veled óïzır hemīn bir gine görsem yüzlerin

Pīri Esed Şeyõ Úadaòa geldi Faòīh Aómed bile
Hem Seyyidī Hïrūn bile bir gine görsem yüzlerin

Çün Şems-i Tebrīzī gelür ol Şeyõ Resūl bile gelür
Êerkūb Baba bile gelür bir gine görsem yüzlerin

Ol Seydī Gïzīdür ulı áïzīler hep anuñ òulı
Gïzī Ùavïbil lālesi bir gine görsem yüzlerin

Sulùïn Şücï'dur kim beni her isteyen sende bulur
Öñince dervīşler yürür bir gine görsem yüzlerin

Gördüm Melik Áïzī gelür öñince mecêūbler yürür
Hem yüzī nūrı berò urur bir gine görsem yüzlerin

Geldi Yegen Áïzī daõı anda Ïõī Evran ile
Hem Seyd-i Mecêūbda bile bir gine görse yüzlerin

Geldi Úamūt Abdïl ile óïàır Õıàır Abdïl bile
Çeltük Dedem geldi bile bir gine görsem yüzlerin

S20a Mişker Baba Úïdıò Baba geldi Geyiklü Baba hem
Òamu ricïl áaybī ile bir gine görsem yüzlerin

635a öniñce : öniñde S.
637b Seyyidi Hïrūn : Seyyid Hïrūnda S.
638a ol Şeyõ : ol aò Şeyh Ü.
639a gazīler heb anuñ : áïzīler anuñ heb S.
640b öñince dervīşler : oñca dervīşleri Ü.
641a öñince mecêūblar : oñca mecêubları Ü.
642a áïzī : òïàı Ü.
644a Geyiklü : Geyikli S.

Elhen Pāşā Abdi̇̄l Baba geldi Deli Baba bile
Ervïó-ı cümle evliyï bir gine görsem yüzlerin

Rūm ilinüñ áïzī şehīd ol Úarı Úaltuòdur sa'īd
Varùarda Baba Bïyezīd bir gine görsem yüzlerin

Hem Áïzī Õünkïrum gelür bile Emīr Seyyid gelür
'Abdü'l-laùīf óïàır ùurur bir gine görsem yüzlerin

'Ïşıò Pāşā Ùabduò Pāşā geldi Òılıç Abdïl bile
Hem Yūnus Emrem de bile bir gine görsem yüzlerin

Ü27b Ol Òaraca Aómed gelür hem Fïùıma Bacı gelür
Ùurgul Baba Turõal Baba bir gine görsem yüzlerin

Abdïl Ata Seydī Murïd Abdïl Çiçek tevekkelī
Sīnïbdaáı Seydī Velī bir gine görsem yüzlerin

Niksïrdaki Áïzī Melik Dïnışmeni gördüm gelür
Öñince gïzīler yürür bir gine görsem yüzlerin

Ol bir òılıç anuñ durur gïhī òınından ol yürür
Õalò uáraşı andan bilür bir gine görsem yüzlerin

Hem geldi Şeyõ İslïm bile var óükmi yüz biñ leşkere
Òıldı naëarın kemtere bir gine görsem yüzlerin

Pīrī Õalīfe çün gelür öñince sancaòlar yürür
Leşker óisïbın kim bilür bir gine görsem yüzlerin

644b ve 645b S nüshasında yer değiştirmiştir.
644b ricïl áaybī : ricïli áaybile S.
645a bile : ile Ü.
646a sa'īd : - Ü.
648a geldi Òılıç Abdïl bile : hem geldi Abdïlda bile Ü.
648b Yūnus Emrem de : Yūnus Emre de Ü.
649b Ùurgūl Baba : Ùañulbaba S.
650a Seydī : Seyyid S.
650b Sīnïbdaáı : Sīnïbudaáı Ü.
652a anuñ durur : anıñ dırır S / òınından : òandan S.
653a óükmi : óükm S.
654a sancïòlar : sancïòlar Ü.

Şeyõ Evõad ile Şeyõ Murïd Úūrtī Baba Òara Dede
Geldi Palïs Abdïl bile bir gine görsem yüzlerin
Geldi ‘Işıò Aómed daõı Òulául Baba Zeynel Baba
Gök Seyd ile Burhïn Baba bir gine görsem yüzlerin

Barla öñinde şol yazı anda yatur Mihter Áïzī
Seyyīd Áïzīyledür sözi bir gine görsem yüzlerin

Vardur [hem] iki yoldaşı Pīrī Peyik Áïzī durur
Biri Çırïò Áïzī durur bir gine görsem yüzlerin

Barla öñinde bunlaruñ yanar çerïáı her gice
Esmï Burïòı bunlaruñ bir gine görsem yüzlerin

Süfyïn Ece gördüm gelür yolında gürbüz er ùurur
Geldi Manaváaddan ‘Alī bir gine görsem yüzlerin

Hem Nūra Úūfī de gelür hep leşkeriyle görinür
Hep aña òarşu varılur bir gine görsem yüzlerin

Òara Ùoáan Baba gelür deryïlara óükmi yürür
Bir aùa içinde olur bir gine görsem yüzlerin

Ol Menteşe ili hemïn yanındadur bil ol mekïn
Aòça bulutdur hem nişïn bir gine görsem yüzlerin

Òamu õalïyıò hep varur neêr eyleyüp yüzler sürür
Óïcetleri óïúıl olur bir gine görsem yüzlerin

Óïcı Dedem Baúrī Dedem geldi Óabīb Õˇāce bile
‘Azbī ‘Işıò geldi bile bir gine görsem yüzlerin

655b bile : ile S.
656b Seyd ile : Seydī ile S.
657a Barla : Yayla S.
658a Áïzī durur : Áïzī durur S.
659a – b bunlaruñ : bunların S.
660a ùurur : durur S.
663a ol o Ü.
664a eyleyüp : iledüp Ü.
665a Baúrī Dedem : Baúrī Dede S.

Ü28a Geldi Emīr Aómed ‘Ömer Seydī ‘Işıò Menteş bile
‘Oåmïn Baba geldi bile bir gine görsem yüzlerin
S20b Geldi Óasan Baba ile anda ‘Alī Seydī bile
Abdïl Mūsï geldi bile bir gine görsem yüzlerin

Geldi ‘Alī Şer Baba çün irdi Êekeriyyï Baba hem
Geldi Õalīl Seydī bile bir gine görsem yüzlerin

Hem õalfe Sulùïn Úavtıáan geldi şeker úıyan ‘ıyïn
Ol Úabri Áïzī nev cüvïn bir gine görsem yüzlerin

Òartal Baba anda bile geldi çü Devlet Áïzī pes
Ol Teslīm Abdïl hem Ecem bir gine görsem yüzlerin

Ol eyne Áuvlī Baba hem ‘Uryïn Óüseyn ile gelür
Hem Şïh Òulı Abdïl gelür bir gine görsem yüzlerin

Gördüm ki mecêūblar gelür ol cïn can abdïlı bulur
Òamu ricïlu‘llïh gelür bir gine görsem yüzilerin

Tïrīõ-i hicret kim sekiz yüz seksene irmiş idi
Êi’l-òa‘de ayında bu óïl bir gine görsem yüzlerin

Her cum‘a gicesinde bu cem‘iyyet-i kübrï olup
Hep evliyïlar cem‘ olup bir gine görsem yüzlerin

Òarşu varuban ùurdılar birbirine yüz urdılar
İ‘zïz u ikrïm òıldılar bir gine görsem yüzlerin

666a Emīr Aómed : Ïbız Aómedī Ü.
667a ile : bile Ü / Seydī bile : Seyyidiyle S.
668b Seydī bile : Seyyidiyle S.
669a Õalfe : Õalīfe S.
670a Áïzī : Áazi S.
671a ‘uryïn : ‘uryï İÜ.
672a gördüm ki : gördüm ki Ü / cïn cïn : cïn can İÜ.
673a hicret kim : hicretkim Ü.
674a her : hem Ü.
675b u : - S.

Barla öñinde oldı dem deryïya baúdılar òadem
Yandı çarıòlar ol òadem bir gine görsem yüzlerin
Bezm-i diyïra geldiler bunda mezïrda ùurdılar
Görmedügüm gösterdiler bir gine görsem yüzlerin

Uluò ùaáına çıòdılar nūrdan çerïálar yaòdılar
Rūóïnī úoóbet sürdiler bir gine görsem yüzlerin

Biñ bir yoluñ hep áayb erenler geldiler aòùïb ile
Õıàır Nebī İlyïs ile bir gine görsem yüzlerin

Çün óalòa oldılar bular meclis ùutup òuşatdılar
Gökden melekler indiler bir gine görsem yüzlerin

Hem anda gördüm bir ʻaceb mecêūbı óayrïn var ùurur
Kim bī-miåil maóbūb durur bir gine görsem yüzlerin

Bir mest-i müstaáraò cüvïn maóbūb idinmiş Müsteʻïn
ʻÏşıò olur gören hemïn bir gine görsem yüzlerin

Ü28b Òıldı tecellī fetó-i bïb keşf itdi çün yüzden cióït
Refʻ oldı pes òamu óicïb bir gine görsem yüzlerin

Ben niçe meclis görmişem bu vech ile görmemişem
Kim cümle ehluʻllïh gelüp bir gine görsem yüzlerin

Ben ne kemīne kemterem ol meclisi varup görem
Noòúïnumı her dem bilem bir gine görsem yüzlerin

Bildüm ki şimdi der-cihïn kim benden ednï yoò ʻıyïn
Ïh vïh iderem her zamïn bir gine görsem yüzlerin

Áïyet ulu meclisdi ol Õıàır Nebīden oldı yol
Buldum murïduma vuúūl bir gine görsem yüzlerin

681a mecêūbı : mecêūb S.
683a cióït : niòïb S.
686a bildim-ki : bildim kim S.
687a ulı : ulu S / yol : ol Ü

Õıàruñ bu Muóyi’d-dīn òulı didi erenlere belī
Pes himmet itdi her biri bir gine görsem yüzlerin

BEYĬN-I ‘ASKER ŞUDEN BE-CÜNDİ‘LLĬHİ’L-ÁĬLİB VE SEFER kERDEN BE-DİYĬR-I ‘ACEM VE ÒAT‘-I MERĬTİB VE DEF‘ GERDEN EZ-DİYĬR-I ‘OÅMĬNİYĬN MAÀARRAT-I KİRĬR VE SERVER-İ ŞARÒİYĬN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

S21a Õünkĭr Óĭcım Bekdaş gelür şĭd oldı dīvĭne göñül
‘Uryĭn Şucĭ‘īler yürür şĭd oldı dīvĭne göñül

Ùaá ùaş erenler ùoldılar atlu yayanlar irdiler
Õünkĭr ile hep geldiler şĭd oldı dīvĭne göñül

Geldi hem İbrĭhīm Edhem bir niçe biñ ‘asker ile
Òamu ricĭl-i áayb ile şĭd oldı dīvĭne göñül

Sulùĭn iken olmışdı òul anuñla buldı dōsta yol
Terk itdi tĭc u taótı ol şĭd dīvĭne göñül

Çün Óĭcı Bekdaşım gelür ben òulına ol görinür
Çaáırduáumda bulınur şĭd oldı dīvĭne göñül

Bir boz ata binmiş gelür on biñ bile sancaò yürür
Òamusı aò sancaò durur şĭd oldı dīvĭne göñül

Hep cümlesi bizi bilür úaf úaf olur leşker ùurur
Õünkĭr bizi alup varur şĭd oldı dīvĭne göñül

Ben ùolı yüzler süridüm atı öñince yüridüm

---

* Beyĭn-ı Seyr-i ‘Asker Şuden Be-Cündi‘llĭh Iláar ve Sefer Kerden Be-Diyĭr-ı ‘Acem Òaù‘-ı Merĭtib ve Def‘ Kerden Vilĭyet-i ‘Osmĭn Kirĭr Vesme Şaròistĭn S.
690a yayanlar : yaranlar Ü.
690b Õünkĭr ile : Õünkĭrile Ü.
691a bir : - Ü / ‘asker ile : ‘asker ile hem Ü.
691b áayb ile : áaybile S.
693b çaáırdıáumda : çaáırdıáımda Ü.
694b Òamusı aò sancĭk durur : Õünkĭr bizi alup varur Ü.
695 – Ü.
696a ùolı : ùolu Ü.

Bindürdi atına beni şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Bindürdi õünki̇r atına hem virdi leşker òatuma
Var yaáıyı dönder didi şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Var bekle şaròuñ yolların hem gözle ʻOåmi̇n illerin
Sen õod bilürsin yolların şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Ü29a Òırmaáa iken òıymaáıl yad ile leşker yaymaáıl
Hem degme söze uymaáıl şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Oòı bu ismi daõı ur düşmi̇n òamusı ola kūr
Gözle ʻAcem yolını ùur şi̇d oldı dīvane göñül

Dir on biñ er òoşdum saña daõı gerekse di baña
Biñ biñ daõı virem saña şi̇d oldı dīvane göñül

Bu leşkeri ıúmarladı çün bize himmet eyledi
Úaldı bir ulı õiêmete şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Kendü sili̇óın òuşadup kendü atına bindürüp
Himmet duʻi̇ yoldaş òılup şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Miskīn Ùolı aldı izin ùutdı çü Şaròisti̇n yolın
Bir úarb işe baálar bilin şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Cemʻ oldı leşker cümlesi hep Òonya meydi̇nında çün
Aõşam nami̇zın òıldılar şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Emr eyleyüp dir yüri var görgil sen Erzingi̇na tiz
Anda úali̇t-ı úubóı òıl şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Girdik çün Erzingi̇na biz òılduò orada hem nami̇z

697b dönder didi : dördürdi S.
698a gözle : bekle Ü.
699a yad ile : yadıyla S.
700b ùur : ùurur S.
702 – Ü.
704a izın : erin S.
706b úali̇t-ı úubóı : úali̇tı subh S.

Geçdük ‘Acem yolın ùutup şi̇d oldı dīvi̇ne göñül
Ser-óadde varduò çün ‘ıyi̇n yanumda leşker bī-giri̇n
Dilümde Õıàr ismi revi̇n şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Emr olınan oldı edi̇ def‘ oluban òamu ‘adi̇
İrdi Õudi̇dan çoò ‘aùi̇ şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Oldı ici̇zet döndiler yirlü yirine vardılar
Tañrı rıài̇sın buldılar şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

Muóyi’d-dīn olmuşdur Ùolı ci̇ndan Õıàır Õi̇nuñ òulı
Vardur her işlerde eli şi̇d oldı dīvi̇ne göñül

S21b

BEYİ̇N-I ÏÂİ̇R-I CEÊEBİ̇T-I TECELLİYİ̇T VE NETİ̇YİC-İ TAÚARRUFİ̇T DER-‘AVİ̇LİM-İ MÜKEVVİNİ̇T

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Bu Ùolınuñ ci̇n u dili ‘ışò baórine düşmiş gider
Úandalları ‘ışò bahrine ùurmayuban aşmiş gider

Bu Ùolınuñ ci̇n u teni ùurmaz gezer irte gice
Aldı elini Óaò yine ‘ışò baórine düşmiş gider

Alçaò durur göñlüñ senüñ ‘ışò sözidür di̇‘im sözüñ
Çekgil ikilikden özüñ ‘ışò baórine düşmiş gider

Bir yaşıl otaò ùutılup yatıldı anda yatıya
Òapıldı gerçekler òamu ‘ışò baórine düşmiş gider

Ü29b İh vi̇h ider her dem Ùolı seyri̇nı her dem ‘ışò ili
Õıàruñ odur edni̇ òulı ‘ışò baórine düşmiş gider

707a orada : Furi̇dda S.
709a ‘ıdi̇ : ‘adi̇ S.
712a u : - S.
714a di̇‘im : di̇yim Ü.
715- S.
716a seyri̇nī : seyri̇n S / ‘ışò : ‘arş Ü.

Gördüm erenler ùayy ider uçar òuşa irer yiter
Nūr oluban nūra batar ‘ışò baórine düşmiş gider
Esmï oòuyuban atar atılmış oòları ùutar
Yil gibi dünyïyı gezer ‘ışò baórine düşmiş gider

Deryïlar üstinde gezer kimin bozup kimin düzer
Her kim meded dirse irer ‘ışò baórine düşmiş gider

720 Dilden diyenleri bilür aña meded òılmaz yürür
Göñülden isterse varur ‘ışò baórine düşmiş gider

Deryïda áarò olsa gemi úıdò ile ger çaáırsalar
Òurtarup ilter òurıya ‘ışò baórine düşmiş gider

Òullarda var õïúúu’l-õavïú maóbūsları ider õalïú
İder meded ba‘de’l-ıyïs ‘ışò baórine düşmiş gider

Bu işler anuñ işidür kim Õıàr Õïn anuñ eşidür
Áaybīlerüñ yoldaşıdur ‘ışò baórine düşmiş gider

Bu işde çoòdur òulları kim ùayy iderler ‘ïlemi
Òurıda yaşda her biri ‘ışò baórine düşmiş gider

725 Dünyïyı òılursan ùaleb gözedüben Mıúr u Óaleb
Kim rūz u şeb çeküp ta‘ab ‘ışò baórine düşmiş gider

Cïnlar virürsin dünyïya òaçan varursın Mekkeye
Nice irersin raómete ‘ışò baórine düşmiş gider

Óaò yolına girişmedük gerçeklere bulışmaduk

719a üstinde : üstine Ü.
720. beyit S nüshasında iki defa yazılmış.
722a õavïs : õavïà Ü.
723a Õïn onuñ : Õïnuñ Ü.
724a òullar S / iderler : ider S / ‘ïlemi : ‘ïlemleri S.
725a òılursan : òılurisen Ü / göëedüben : gezdürüben Ü.
725b u : - S.
726a dünyïya : dünyaya Ü.

Allïh ile bilişmedük ‘ışò baórine düşmiş gider

Bu õalòdan iy miskīn Ùolı çekgil elüñi dilüñi
Terk eyle kendü bilüñi ‘ışò baórine düşmiş gider

Dögüp sögenüñ òulıyuz feyà-i Õudï muótïcıyuz
Er himmetiyle ùolıyuz ‘ışò baórine düşmiş gider

Õıàır Nebī pes uludur áaybīler anuñ òulıdur
Adı cihïnda ùolıdur ‘ışò baórine düşmiş gider

Nïëırdır ol deryïlara óïàır olur her yirlere
Yüzi münevver nūr ile ‘ışò baórine düşmiş gider

Muóyi’d-dīn imdi bī-niyïz emr ile seyr it òış u yaz
Emr oldı çün keşf oldı rïz ‘ışò baórine düşmiş gider

Ü30a

BEYÏN-I ÙABAÒÏT-I CÜNDİ’LLÏH VE
TAÚARRUFÏT-I ZÜMRE-İ ÓİZBU‘LLÏH *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

S22a
Dil ü cïn muntaëır olup bu göñül Õıàrı ārzūlar
Şu òuùbuñ yüzini görüp dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Gider ‘ışò iline Ùolı diler kim anda biline
Yürür mestïne yolına dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Çü şevkuñ ùaşı söyletdi bu ‘ışòuñ göñül aálatdı
Aña ùoárı yol ögretdi dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Beni çün òıldılar óayrïn erenleri idüp seyrïn

728a elüñi dilüñi : elüñi diliñi S.
728b bilüñi : biliñi S.
730a uludur : ulıdur S.
732a u : - S.
* Beyïn-ı Ùabaòït-ı Cündi‘llïh ve Taúarrufït-ı Remz-i Óizbu‘llïh S.
733b yüzüni : yüzini S.
735b ùoáru : ùoárı S.

Ùolı işigi Õıàra ùan dil ü cïn Õıàrı ārzūlar
Yidiler dörtler ü üçler ki eşdür bunlara beşler
Çü yoldaş bunlara òıròlar dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Óavïriyyūn ile varur óicïba nücebï dïyim
Gezerler şarò ile áarbı dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Yemen iòlīmine varur nüòabï ile ümenï
Gezer Hind ü ‘Aden ilin dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

On ikidür daõı ùoòuz hem altmışdur daõı üç yüz
Bulardan áayri yidi yüz dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Ümenïlar key uludur bu efrïd özge yolıdur
Ki òuùbuñ cümle òulıdur dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Bular òulluk ider òuùba ki her birisi õizmetde
Òamusı òuùbuñ emrinde dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Bulardur òuùba hem leşker òapusında olup òullar
Cihïna ùopùolu bunlar dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Biri birin bular bilür göz açınca varur bulur
Ki òandan dilese gelür dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Gelür her biri bir milkden bulurlar her úabïó òuùbı
Ki õïúúü’l-õïú durur bunlar dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Cihïnı hep gezer bunlar bozılmış iş düzer bunlar
Óaòuñ òudret eli bunlar dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Velī efrïd òarışmazlar bular her dem bulışmazlar

736b işiñi : işüñi S.
740b Õıàrı : - S.
741a uludur : ulıdur S.
741b Õıàrı : òuùbı
745b bunlar : bunlara Ü.
746a iş düzer bunlar : işi düzerler S.
747a velī : dili S.

Dirişüp hem ilişmezler dil ü cïn Õıàrı ārzūlar
Bi-óamdi’llïh ki ben vardum ricïl-i áaybı hep gördüm
Çü òuùbuñ ayaáın öpdüm dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Ü30b Bu Muóyi’d-dīn diler yïrı òul oldum òuùba çün Bïrī
Naúīb it baña dīdārı dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

BEYÏN-I CEM‘İYYET-İ GÜRŪH-I EHLU’LLÏH U ÁAYBİYÏN VE ÚOÓBET-İ ‘ÏŞIÒ PĀŞĀ PERVERDE-İ ÕIÀIR ÕÏN

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Yine ‘ışò güneşi ùoádı òoyuban Õıàr öñinde baş
Deñizler òuşıdur İlyïs dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Ùulū‘ itdi çü devlet şemsi pervïz urdı cïn òuşı
Úular yolı gözüm yaşı dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Anuñ õūb yüzini gören sa‘ïdet mülkine iren
Varın şükrïneye viren dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Sürildi úoóbet ü demler çü cem‘ oldı şu áaybīler
Cemïl-i Õıàrı görenler dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Daõı ıúlïó iden nefsi Óaòa ùoárı varan yolı
Õıàr Peyáam-berüñ òulı dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Odur pervesi Õıàruñ òulı hem õalfesi onuñ
Pāşāmdur ‘ïşıòı Õıàruñ dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Ki ‘Ïşıò Pāşā bu õïndur bu yolda key ‘ïlī şïndur
O òuldur Õıàr õïn sultïn dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

‘Aceb óïl oldı kim baór-i muóīù oldı ‘ıyïn ol dem

748a áaybı : áayb S.
751a şemsi : şem S.
752b şükrïneye : şükrïne S.
753a úoóbet ü : úoóbeti S / çü : ki S.
756a ki : çü S / õïndur : kïndur S.
756b Õïn : - S
757a óïl oldı : ne oldı S.

Ki ‘Ïşıò Pāşām irişdi dil ü cïn Õıàrı ārzūlar
S22b Benüm göñlüm gelür cūşa paşam dā‘im gelür bunda
Õaber virür Õıàır Õïndan dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Òanı seyyïó-ı ‘ışò olan ki nūr ùaálarını gören
Ki Õıàra òul olup òalan dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Şu Rūm abdïlları kim var Óamīd Aydında olurlar
Ki her mülke varur bunlar dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Bir ïvïz irdi hïtifden ki irdi derdüñe dermïn
Çü gördüm geldi Õıàır Õïn dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Bu Ùolınuñ ne derdi var Óıàır gibi penïhı var
Kim ol õïn gibi kimüñ var dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

RUMŪZ-I ÚOÓBET-İ EVLİYÏ VE BĪ‘AT-İ SERVER-İ ENBİYÏ ÚALLA’LLÏHU ‘ALEYHİ VE SELLEM *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Göñül bunda karïr itmez dil ü cïn Õıàrı arzular
Õıàır õïnı arar ùurmaz dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Ü31a Çü ‘ïşıòlar ıraò olmaz ki ma‘şūò anı unıtmaz
Bu Ùolı himmete ùoymaz dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Velī cehd it bulışı gör ki dünyïda bilişi gör
İrişüben girişi gör dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

Õıàır Õïn òulıyam ben de öterem ‘ışòı bïáında

758a dï‘im : dïyim Ü.
758b dil ü : dili S.
760a kim : ki S.
760b bunlar : bunların S.
* Rumūz-ı Úoóbet-i Evliyï ve Bī‘at-i Server-i Enbiyï S.
763a Õıàrı : Õıàır S.
764a ırak : ırag Ü.
765a bulışı gör : bulışıgör S / bilişi gör : bilişigör S.
765b irişüben : irişiben Ü.

Yürürem Õıàr yolında dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar
Kimi gözler deñizde ol ki Hindistı̄nı gözler ol
Óaòuñ emriyle söyler ol dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Görindi Óı̄cı Bekdaşum ayaáına yüzüm sürdüm
Receb ayında çün gördüm dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Erenler meclisi ‘ı̄lī derūnı nūr ile ùolı
Òamu Peyáam-berüñ òulı dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Çü Seyyid Áı̄zīyi gördüm ki Molla Õünkı̄rı buldum
Daõı Õˇı̄ce Faòı gördüm dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Erenler cümle uçdılar varuban Òudse düşdiler
Nebīlerle buluşdılar dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Göründi Mescid-i Aòsı̄ daõı ol òubbe-i úaórı̄
Õalīlu’llı̄h ile Mūsı̄ dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Pes andan cümle göçdiler göz açınca irişdiler
Medīne şehrine bunlar dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Resūlu’llı̄ha vardılar òamu yüz yire urdılar
Çü tekrı̄r bī‘at itdiler dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Yitişdi ceêbe-i Raómı̄n tecellī cilve vü cevlı̄n
Ki nūrın feyà idüp Sübóı̄n dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Òapılup cümle mest oldı erenler küllī hest oldı
Temı̄şı̄gı̄h-ı dōst oldı dil ü cı̄n Õıàrı ārzūlar

Bu Ùolı bı̄rgı̄h òurdı bu dem Õıàruñ yüzin gördi

767a deñizde : deñizlerde S / Hindistı̄nı : Hindistaı̄n S / gözler : görürler S.
767b emriyle : emri ile S.
769a nūr ile : nūrile Ü.
770a Molla : Monla Ü.
772b Õalīlu’llı̄h ile : Õalīlu’llı̄hile Ü
775a vü : - S.

Ayaáına yüzin sürdi dil ü cïn Õıàrı ārzūlar

BEYÏN-I ÙAYY KERDEN BÏ-ÕIÀIR ÕÏN VE SEYR-İ ŞEHR-İ NĪL Ü MAÕLŪÒÏT-I BAÓR-I ‘UMMÏN *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Cihïnı seyr ider Ùolı olup cïn u dili óayrïn
Düzer ‘ışò yolların Ùolı olup cïn u dili óayrïn

S23a Çü himmet òıldı sulùïnum göñülden gitdi teşvīşüm
Oñardı Óaò benim işüm olup cïn u dili óayrïn

Ü31b Düter cïnda anuñ ‘ışòı kim ola bile bu remzi
Uçar òuşa yiter Ùolı olup cïn u dili óayrïn

Ùolı bu nïmeyi yazdı ki bendi kendüden çözdi
İşini kendüsi düzdi Ùolı oldı yine óayrïn

Ùolı Nīl úuyına düşdi ki áaváā başına üşdi
Hemïn dem Õıàra bulışdı olup cïn u dili óayrïn

Alup at ardına vardı deñizler içine girdi
‘Acïyibler seyir òıldı Ùolı [oldı] yine óayrïn

Deñiz õalòı òamu úaf úaf gelüp öñinde yüz urur
Õıàır Õïna ùapu òılur Ùolı oldı yine óayrïn

Õıàır Peyáam-beri gördüm yürür Òāfdan Òāfa óükmi
Ki her millet aña mahkūm Ùolı oldı yine óayrïn

Gelür gördüm Õıàır Õïnı yürür öñince bir Hīndī
‘Arab iline ol Hindī òılur óükmi ider fermïn

---

[*] Beyïn-ı Ùayy Kerden Bï-Õıàır ü Nehr-i Nīl ve Maõlūkït-ı Baór-i ‘Ummïn S.
779b oñardı Óaòò benüm işüm : düzer ‘ışò yolların Ùolı S.
780a düter : tüter S.
780b olup cïn u dili óayrïn : çün oldı ol yine óayrïn S.
781a Ùolı : dili Ü.
783 – S.
784b Ùolı : Tolu Ü.

Eyï Õıàrı gören gözler anuñ ile olan sözler
Göñül dï'im anı özler Ùolı oldı yine óayrïn

Görürem anı òuş gibi Ùolınuñ vaòti õoş gibi
Ki her dem aña ùuş gibi Ùolı oldı yine óayrïn

Ùolı çün bunda ālidür Õuda òatında uludur
Çü Õıàruñ ùoárı òulıdur Ùolı oldı yine óayrïn

790 Oòı bu ismi ol yoldaş olup áaybīlere óïldaş
Erenler didilerse baş Ùolı oldı yine óayrïn

Òanad urınur ol nūrdan ki òanda dilese varur
Çü bir demde varur gelür Ùolı oldı yine óayrïn

Çerïáın Õıàr yandurmış şarïb-ı 'ışòa òandurmış
Ki himmet atına binmiş Ùolı oldı yine óayrïn

Beòï iline ol varmış rıàï iòlīmine girmiş
Tecellī milkini görmüş Ùolı oldı yine óayrïn

Bu Muóyi'd-dīn olur mihmïn Õıàır òapusına dermïn
Bi-óamdi'llïh irüp dermïn Ùolı oldı yine óayrïn

BEYÏN-I SEYR-İ DERYÏ-YI 'UMMÏN VE ĀMEDEN-İ RİCÏLU'L-ÁAYB VE ÕIÀIR ÕÏN *

Mefï'īlün Mefï'īlün Mefï'īlün Mefï'īlün

795 Bu dem cūş eyleyüp deryï görindi bize ol sulùïn
Yüz urup òarşu varıldı görindi gözüme ol õïn

787a onuñ ile onuñile Ü.
787b dï'im : dïyim Ü.
788a görürem : görelüm S / vaòti : vaòt S.
789a uludur : ulıdur S.
792a Õıàr : Õıàruñ S.
793b milkini görmüş : milkine irmiş Ü.
* Beyïn-ı Seyr-i Deryï-yı 'Ummïn ve Āmeden Ricïl-i Áayb ve Õıàır Õïn S.

Ü32a Sözümi söyledüm ol dem ser-encïmumı ‘arà itdüm
Ne emr iderse ben ùutdum görindi gözüme ol õïn

O deryïya irişenler ki ser-õoş oldılar anlar
Õıàır Õïna virüp cïnlar görindi gözüme ol õïn

Çü deryï üzre yürürdi cihïnı nūrı bürürdi
Ki niçe mürde dirildi görindi gözüme ol õïn

Yedildi yidiler üçler hemïn ‘ummïna yürindi
Õıàır òulları bilindi görindi gözüme ol õïn

Úeherde geldi irişdi götürüp el du‘ï òıldı
Hemïn dem úoóbet irişdi görindi gözüme ol õïn

S23b Şarïb-ı ‘ışòı çün içdüm kanïd açubanı uçdum
Heveslerden òamu geçdüm görindi gözüme ol õïn

Hevïda seyr ider ol õïn görüp òaldum anı óayrïn
Bize feyà eyledi iósïn görindi gözüme ol õïn

Hevïdan indi yüridi yir ü gök cümle nūr oldı
Dil ü cïn pür-sürūr oldı göründi gözüme ol õïn

Niçe yıllar òılup zïyī ki buldum ‘ışò ilen anı
Daõı girçek erenleri görindi gözüme ol õïn

Bu Muóyi’d-dīn irüp gine yetişdi baór-i ‘ummïna
İrişdi ol Õıàır Õïna görindi gözüme ol õïn

796a sözümi : sözimi S.
798a yürürdi : yüridi S / bürürdi : büridi S.
799b òulları : òullar S / bilindi : bileydi Ü.
801a şarïb : firïò S / ‘ışòı : ‘ışò S.
801b òanïd : òanat Ü / açubanı : açuban Ü.
803a yir ü gök : yiri gökle S.
804a ‘ışò ilen : ‘ışk ile Ü.

BEYĬN-I SEYR-İ KŪH-I SERENDĪL VE İÒLĪM-İ CİNNİYĬN VE DİYĬR-I ÇĪN Ü ÕITĬY VE BA‘ÀI EKĬLĪM-İ CİHĬN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Bir şevò görindi gözüme derdüme bu dermĭn yiter
Pertev ùoòındı yüzüme derdime bu dermĭn yiter

Yolum uzaò úanma yaòın iş başa düşdi key úaòın
Himmet yaraáın gel ùaòın derdüme bu dermĭn yiter

Çıòdum Serendīl ùaáına hem óarbe aldum elüme
Girdüm o cinnī iline derdüme bu dermĭn yiter

Òāf ùaáına vardum yaòın iş başuma düşdi yaòın
Óïúıl olup ‘ayne’l-yaòīn derdüme bu dermĭn yiter

Òara deñizler geçmişem bunca ‘acĭyib görmişem
Esmĭ ilin ùayy itmişem derdüme bu dermĭn yiter

Çīn iline girdüm hemīn oldı Õıtĭyda çün aòın
Ser-bĭz olup oldum güzīn derdüme bu dermĭn yiter

İrdüm beden seyrĭnına çıòdum erenler taõtına
Baòdum bu ‘ışò dīvĭnına derdüme bu dermĭn yiter

Ü32b Òamu cihĭnda bilinür Òāfdan Òāfa hep söylenür
Òanda dilerse bulınur derdüme bu dermĭn yiter

Ùolı yine çün mest olur ol Õıàr Õĭn himmet òılur
Derdüne hem dermĭn bulur derdüme bu dermĭn yiter

---

* Beyĭn-ı Seyr-i Kūh-ı Serendīl ve İòlīm-i Cinniyĭn-ı Cihĭn ü Deryĭ-yı Çīn ve Õıtĭy Ba‘àı Ekĭlīm S.
809 – Ü.
810a òara : òar Ü.
811a ilin : ile S / çün : çok S.
814a Ùolı : Ùolu Ü.

BEYÏN-I MÜLÏÒÏT-I ÙABAÒÏT ÁAYBİYYÏN VE SEYR-İ ‘AFÏRĪT VE PERİYYÏN *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Ùolı dir kim feraõ düşdüm çün irdi derdüme dermān
Ki áaybīlerle bulışdum yitişdi derdüme dermïn

Ùolı Õıàruñ yolın ùutar uçar òuşa irer yiter
Atılmış oòları ùutar yitişdi derdüme dermān

Gezer ol cümle deryïyı ùoluban ol bozar gïhī
Dilinde Õıàr esmïsı yetişdi derdüme dermïn

Ùolı çün irüben yiter kimi çün áarò ola ùutar
Anı áaròdan õalïú ider yitişdi derdüme dermïn

Ùolı Òāf ùaáına girdi daõı ifrītlere vardı
Òamu perīleri gördi yitişdi derdüme dermïn

Ùolı yüzin yire sürdi ki secdesinde sır gördi
Erenler òanda dirildi yitişdi derdüme dermïn

Ùolı dï’im olur òonuò Ùolu maòbūldur er ùanıò
Ùolınuñ göñlüdür úınuò yitişdi derdüme dermān

Õudïdan emr ile budur ledün ‘ilmini ol bilür
Mekïn-ı Õıàrı ol bulur yitişdi derdüme dermïn

Ùolı dir Õıàrı çün gördüm ki bir yol üzre pes ùurdum
Boz atlar hem yaşıl tïclu yitişdi derdüme dermïn

Acı ùatlu durur sözüm erenlere türïb yüzüm
Naëar áayba òılur gözüm yitişdi derdüme dermïn

Bu Muóyi’d-dīn bulur yolın düzer ‘ïşıòlaruñ gülin

---

* Başlık ve devamındaki on bir beyit S nüshasında yoktur.
820a dï’im : dïyim Ü.

Yazar buyruòların Õıàır yitişdi derdüme dermïn

BEYÏN-I ŞEREF-İ VAÒT-İ SEÓER VE MÜLÏÒÏT-I ÕIÀIR NEBĪ VE ÓUÚŪL-İ TECELLĪ İLÏHĪ *

Mefï'ilün Mefï'īlün Fe'ūlün

Beni gözle seóer vaòtinde didi
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler
Atum izin bilürsen izle didi
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Ü33a Seóerde itdi baña ol işïret
O sï'atde irişdi çoò hidïyet
Baña çün söyleyüp òıldı beşïret
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Seóer vaòtinde oldı çoò kerïmet
Yıòılmışlarum hep oldı 'imïret
M10a Yetişdi ceêbetu'llïh bī-nihïyet
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Tecellī eyledi göñlüme dil-dïr
Òanı 'ïlemde bir yïr-ı vefï-dïr
Õıàır Õïn sevgisüdür göñlüme yïr
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

830 Niçeler geldi geçdi görmediler
Tecellī nūrına hīç irmediler
Õıàır Õïnı arayup bulmadılar
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Naúīb itdi baña Óaò görmesini
Ki her òanda olursa bilmesini
Elin alup ebed òul olmasını

---

* Beyïn-ı Şeref-i Vaòt-i Seóer ve Mülïòït-ı Õıàır Nebī Dost ve Óuúūlī Tecelli İlïhī Lï-Yezïl S.
827 – S.
828a çoò : çün Ü.
828b oldı : - S.
828c 166 a'dan buraya kadar M nüshası eksiktir.
829b yïr-ı : yïrı S.
830a niçeler : niçe S.

Cemı̈lin ‘arà ider ol dōst didiler
Bu Muóyi’d-dīn şükür òılur Õudı̈’ya
Ki úaldı nūr-ı Óaòò üstine sı̈ye
Dem-ı̈-dem ceêbe irdi bī-nihı̈ye
Cemı̈lin ‘arà ider ol dōst didiler

BEYÏN-I AÓVÏL-İ ÙABAKÏT VE MEŞREB-İ ÙABAÒA-İ EFRÏD

Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ūlün Fe‘ul

S24a ‘Aceb òan durur evliyı̈ iy cüvı̈n
Bilür sırlarını Õudı̈-yı cihı̈n
Erenler durur óükm iden der-cihı̈n
Bilür sırlarını Õūdı̈-yı cihı̈n

Kimi ùayy ider kimisi oturur
Kimi otururken cemī‘in görür
Gezer ba‘àısı ‘ı̈lemi hep bilür
Bilür sırlarını Õūdı̈-yı cihı̈n

Ü33b 835 Olur ba‘àı mecêūb u sı̈lik kimi
Daõı ba‘àı maóbūb u ‘ı̈şıò kimi
Çü yolında úı̈dıò durur her biri
Bilür sırlarını Õūdı̈-yı cihı̈n

Niçeler çü mürşiddür irşı̈d ider
Ki ùı̈lib olanlara imdı̈d ider
M10b Çü keşf-i İlı̈hīye i‘dı̈d ider
Bilür sırlarını Õūdı̈-yı cihı̈n

Kimi mest ü óayrı̈n u óı̈êıò durur
Kimi emr-i Óaòòa muvı̈fıò durur
Erenler çü dergı̈ha lı̈yıò durur

833c der : - S
834a oturur : - M.
834b kimi : - M / otururken : oturur iken S.
834c bilür : görür M.
837a ü – M. S / óı̈êıò durur :úı̈dıò-durur S.
837c lı̈yık durur : lı̈yık-durur S. Ü.

Bilür sırlarını Õūdī-yı cihān
Nicesini ʻālemde sulùān òılur
Óaòuñ òullarına çü fermān òılur
Kimi ehl-i ùaydur ki pinhān yürür
Bilür sırlarını Õūdī-yı cihān

Erenlerde vardur çü bir ùā'ife
Virürler vaëīfe cihān õalòına
Hem olur õalīfe cihān mülkine
Bilür sırlarını Õūdī-yı cihān

840 Õudā emri ile yürürler bular
Iraáa yaòına eli hep irer
Niçe işi ʻālemde bozup düzer
Bilür sırlarını Õūdī-yı cihān

Her işler ki ʻālemde hem işlenür
O áavåuñ òamu óükmi altındadur
Ki hem ol yed-i òudretu'llāhdadur
Bilür sırlarını Õūdī-yı cihān

Bu áavåuñ işine çün ʻaòl iremez
Bile olsa yüz biñ kişi bilemez
Õudā anı göstermese göremez
Bilür sırlarını Õūdī-yı cihān

Çün biñ biñ ùılısmat elinde durur
Hem ol ism-i aʻëam dilinde durur
Ü34a Erenler òamu anuñ emrindedür

840b eli hep : hep eli M.
840c bozup düzer : bozup hem düzer S.
840d sırlarını : sırrını S.
841b óükmi : óükm M / altındadur : altında durur M.
841c yed-i : yedi M / òudretu'llāhdadur : òudretu'llāhdur S ; òudretu'llāh durur M.
841d sırların'ı : sırrını S.
842b olsa : olursa S / bilemez : - S.
842d sırlarını : sırrını S.
843a ùılısmāt : ùılısmāt M ; ëulumāt S.
843b durur : - S.
843c emrindedür : emrinde durur M.

Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn
Diyelüm işit imdi efrïd sözin
Erenler içinde bulardur güzīn
Müyesser òıla Óaò yine görmesin
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

M11a 845 Bular baóre beñzer ki ol bī-kenïr
Çü bir gizlü ïyet ki bunlarda var
Ki ʻilm-i ledündür bularda şiʻïr
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Ne óüzn ü ne şïdī ne õavf ü melïl
Ne semʻ u ne görmek ne áaflet kelïl
Beòïya irüp oldılar ber-kemïl
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Taúarruf ilinden bular geçdiler
Rıàï mülkine varup irişdiler
Õaòuñ pertevine çü ùutuşdılar
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Çü yoòluò iline yüridi bular
Ki òudret şarïbına òandı bular
Geçüp dü cihïn leêêetinden bular
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Gehi tïbiʻ gāh matbūʻ olur
Kimi gizlü kimisi meşhūr olur
Çü dïʼim bular óüzn içinde olur

844a imdi : - S.
844c Óaòò : - S.
845b gizlü : gizli İÜ.
845c şiʻïr : eşʻïr S.
846a óüzn ü : óüzn M / Ü : - S, M.
846b semʻ u : şems S; semʻine M / ne áaflet kelïl : var S.
847b mülkine : milkine M.
848b òandı bular : - S.
849a u : - S / gehi : gïh M. Ü.
849b olur : - S.
849c çü : ki Ü / dïʼim : dïyim M, Ü.

Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

850 Bular gïh ‘avïm ile hem-dem olur
Görür görmedük gibi úorar ùurur
Kemïhī her eşyïyı ammï bilür
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Bular úūretï gerçi insïn durur
Velī ma‘nīde genc-i pinhïn durur
Bular zīrï vaódetde yeksïn durur
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Ü34b Bularda kerïmet iñen çoò durur
Velīkin ‘avïmïne cünbiş òılur
Hem ehl-i sa‘ïdet muòarreb durur
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Bular mïsivïdan çün oldı õalïú
Ki óaàretde olup eõaúúı õavïú
M11b Silerler göñülden bular reng ü pïs
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

Õıàır Õïn bu esrïrı yaõşı bilür
Ki bir kez gören aña ‘ïşıò olur
Ebed òul olup òapusında òalur
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

855 Bu Muóyi’d-dīn anuñ yolında ùurur
Õıàır ismi dï’im dilinde durur
Dil ü cïnı anuñla zinde durur
Bilür sırlarını Õūdï-yı cihïn

850b görür : göz S / gibi : - S.
851b ma‘nide : ma‘nid S / durur : - S.
851c vaódetde : vaódet S / yeksïn durur : yiksïn durur M, S.
852b cünbiş òılur : - S.
853a bular : bula S / oldı : - S / õalïú : õalïsı S.
853b óaàretde : óaàretinde S / eõaúúı : eõaúúü M / eõaúúı õavïú : - S.
853c reng ü : jeng-i S / ü : - S.
854b ki : key S.
854c ebed : ider S / òapusında : òapısında M.
855a durur : ùurur İÜ
855b da’im : dïyim M / dilinde durur : dilindedür S.
855c cïnı : cïn S, M / anuñla : anuñile M; ile S / zinde durur : zindedür S.

S24b **BEYÏN-I İŞÏRET KERDEN-İ ÓAÀRET-İ MUÚÙAFÏ VE MURTAÀÏ VE REMZ-İ BEŞÏRET-İ CÜLŪS BER-MESNED-İ ÁAVÅİYYET-İ KÜBRÏ ***

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Oturur áavå taõtında erenler cümle òatında
Erenler himmetinde hem o taõta oturam bende

Dil ü cïn cümle ol ilde egerçi söylenür dilde
Erenler cümle úïdıòdur Õudïnuñ ùoárı yolında

Rıàï gözler hemïn bunlar gerekmez cennet ü gülzïr
Rıàï-yı ber-devïm dīdïr dimişdür Tañrı va‘dinde

Bu sırruñ incedür yolı Süleymïndur bilen bunı
Muóammed Muúùafï ‘Alī beşïret òıldı bu demde

860 Ùolı var imdi fïriá ol ki virme áayra sen göñül
Çün oldun Õıàr Õïna òul yirüñ var Tañrı òatında

BEYÏN-I BA‘ÀI ‘ACÏYİBÏT-I KEVN Ü MEKÏN Kİ VÏÒİ‘ ŞUD DER-MÏH-I RAMAÀÏN *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

Ramaàïn āõirinde bir ‘aceb seyr oldı bir õoş óïl
M12a Görüp ‘ayne’l-yaòīn anda ëuhūr itdi nice aóvïl

Meger ol gice Òadr oldı beni ‘ışò odı yandurdı
Bu nefsüm illerin yaòūp beni hem-çün fener òıldı

855d sırlarını : sırrımuzı M.
* Beyïn-ı İşïret Kerden Óaàret-i Muúùafï ve Murtaàï ve Ziyïret-i Cülūs Resīd Áavå-ı Kübrï S.
858a ü : - S.
858b Tañrı : Tengri Ü.
860b yirün var Tañrı òatında : yirü erenler òatında S.
* Beyān-ı Ba‘àı ‘Acāyibāt Kevn Mekān Ki Vāòi‘ Şüd Der-Māh-ı Şehr-i Ramaàān Ü.
861a Ramaàān : Bu Ramaàān M, S / bir : - S.
862b fener : feyà M.

Ü35a Çü gördüm ‘ışòı deryïsın anuñ yoòdur pïyïnı
Hem ol baór içre ùurmayup yanar odlar olup sūzïn

O baórüñ òuşları çoòdur gezerler ùurmayup kimi
Kimi yanup kül olurlar kimi uçup òonar kimi

S25a Ki dürlü dürlü úūretler deñiz içinde gezerler
Kimi òuş gibi uçarlar kimi ādem gibi söyler

Deñizde gördüm ādemler meleklerle gezer bunlar
Uçuban seyr ider kimi gelüben kimisi gider

Ol ilde ùaá u ùaş yoòdur ki dübdüz cümle úaórālar
Çü yāòūt incü la‘l ile ùolıdur cümle úaórālar

Kenārında çoò aáaçlar ùolıdur dürlü yemişler
Kimi gelüp kimi gider óisābsuz çoò yaşıl òuşlar

O òuşlar her biri bir ism oòur ùurmaz ider seyrān
Varanlar işidüp anı òalurlar cümlesi óayrān

M12b O deryānuñ kenārında velī bir nesne var ùurur
Ki bir ùaá gibi aómer nūr ùuruban anda berò urur

Òızıl nūr berò urıcaò pes òamusın şu‘lesi baúar
Odı maóv eyleyüp cümle òamusın kendüsi ider

Velī bundan ‘aceb bir nesne var kim ùurmayup oynar
Aña ‘aòl u fikir irmez bilinmez aña óad miòdār

863a deryāsına : deryāsın Ü / yoòdur : yoò durur S, Ü / pāyānı : pāyān M.
864a çoòdur : çoò-durur S.
867a u : - S, M / dübdüz : düpdüz Ü.
867b incü : inci S / ùolıdur : ùoludur M, Ü.
868a çoò aáaçlar : aáaçlar çok S / ùolıdur : ùoludur M, Ü..
868b gelüp : gelür S / óisābsuz : óisābsız M, Ü.
869b varanlar : görenler M.
870a ùurur : ùurmaz S.
871a berò : aò S.
872b aña : aña hīç Ü / u : - S.

Hemān kim berò urur ol nūr ùolar cümle cihān andan
Çü berò ura iner çıòar semāvāta bu yirlerden

Niçeler anda varuban òalurlarmış ebed óayrān
Niçesi gine gelürler kimi yanar olur giryān

Gelür ol nūr içinden bir úadā ammā ki fehm olmaz
Eger fehm itse bir kimse òalur anda ebed gelmez

Çıòar anuñ içinden bir güneş òurúına beñzer nūr
Anuñ hīç yoò durur rengi erenler neydügin bilür

O deryānuñ kenārında çü gördüm bir aáaç bitmiş
M13a ‘Aceb yapraòları vardur başı hem göge irişmiş

Òızıl altundur evrāòı gümişdür özdegi anuñ
Yemişi hep yaşıldur hem budaòları siyāó anuñ

Ü35b Dibinde bir yeşil döşek döşenmiş anda çün ùurur
Daõı úaf baálayup leşker óisābsuz òuşadup ùurur

Biñ ādem gölgelenür bir varaò gölgesine dirler
Ol iòlīme varan kişi bulur Õıàruñ demin dirler

Ol aáacuñ dibinden hem çoò ırmaòlar çıòup aòar
O deryāya òarışurlar hem andandur deñiz dirler

Ol aáacuñ dibinde hem melek insān ùurur óayrān
Óisābsuz atlu hem yaya gelür gider ider seyrān

873a hemān kim : hemān-kim M, İÜ / urur : ura M, Ü.
873b berò : ber Ü.
874a niçeler : niçe Ü.
874b gine : yine S / giryān : kirān S.
875a nū : nūruñ İÜ / úadā : bir úadā Ü.
878b hep : hem Ü.
879b óisābsuz : óisābsız M.
880b Õıàruñ : Õıàrıñ M.
881a çoò : - S.
881b andandur : anda durur Ü.

Ùavāf ider melekler ol aáacı êikr ile cümle
Ne úayılur ne bilinür óisābını Õudā bile

O nūruñ niçe biñ insān öniñden hep geçer gelür
‘Alemler ùutup ellerinde yüz urup kimi ùurur

Kimi la‘l ü kimi yāòūt kimi altun kimi gümiş
‘Acebdür dilleri áāyet Õudā çün böyle õalò itmiş

M13b Ki var her fıròaya bir baş òalanı hep aña tābi‘
Yüz ururlar gelüp bile òamusı emrine sāmi‘

S25b Varanlara naúīb virilür anda óāllü óālince
Ki òalmaz hīç biri maórūm irişür feyài yolınca

Gel iy Muóyi’d-dīn imdi sen cihānda ‘ārif ol yüri
Naúībüñ Õıàr Õāndandur ayaáına yüzüñ süri

BEYĀN-I ÚOÓBET-İ MELĀ’İKE-İ ĀSUMĀN VE BA‘ÀI RŪÓĀNİYĀN VE ÓUÚŪL-İ TECELLĪ VE ISTAÁRĀÒ-I CİSM Ü CĀN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Leyl ü nehār efáān u zār oldı benüm óālüm yine
İçdüm şarāb-ı ‘ışòı çün mest ü õumār oldum yine

Seyr ü sülūk ider iken nefsüm òodı yolda beni
Bunca zamān küydüm aña aldar imiş gördüm yine

882b óisābsuz : óisābsız M.
883a deñizler : deñizle M, Ü.
884b kimi : - İÜ; kimisi S.
885a ü : - M, S.
886a fıròaya : õıròaya Ü.
887a anda : kim anda M.
888b Õāndandur : Õān-durur S.
* Beyān-ı Úohbet-i Bā-Melā’ike-i Āsumān ve Ba‘àı Rūóāniyān ve Óuúūl-i Tecellī ve Istaárāò-ı Cism Cān M; Beyān-ı Úohbet-i Bā-Melā’ike-i Āsumān ve Ba‘àı Rūóāniyān ve Óuúūl-i Tecellī ve Istaárāò S.
889a ü : - M / u : - M, S.
889b şarāb-ı ‘ışòı : şarābı ‘ışò M, S / ü : - M, S.
890a ider iken : ideriken M.
890b aña : yine Ü.

Terk eyledüm bunları ben ‘ışò ehline gitdüm yine
Yoldaş baña ol Õıàr Õān açdı yolum bu dem yine

‘Uşşāòına ider naëar òıl bī-vefādan sen óaêer
Çīn iline òıldum sefer emr itdi Allāhum yine

Anda Õıàır Õānı bulup fermān ne ise işledüm
Şimden girü baña ne áam ‘ayne’l-yaòīn gördüm yine

M14a Ben giderek oldum yaòın òoròusı çoòdur key úaòın
Maòbūl isen olma óazīn cāndan õaber bildüm yine

Ü36a Terk eyledüm ikiligi geldi melekler bölügi
Hem anda Manúūr içdügi õāú cur‘adan içdüm yine

Kāmiller anda bī-‘aded sāòīlere yoò óadd ü ‘add
Feryād idüp didüm meded çün mest olup ùoldum yine

Behlūl ü İbrāhīm Cüneyd anda Óasan Baúrī bile
Veyse’l-Òarānī hem bile úoóbetde çün gördüm yine

Besùāmdaki ol Bāyezīd bū’l-õayr olan Sulùān Sa‘īd
Òıldı Bilāl himmet mezīd kirtü mürīd oldum yine

Anda erenler içdiler ser-mest oluban düşdiler
Òuşlar oluban uçdılar anlar ile uçdum yine

Oldı tecellī ol zamān müstaáraò oldı cism ü cān

892b emr : - S.
893a ise : işe M.
894a òoròusı : òorõusı Ü.
894b maòbūl isen : maòbūlisen M, S / cāndan : õāndan M, S / bildüm : aldım S.
895a bölügi : böligi M, S.
895b õāú : õāúa M.
896b meded : - M / çün : - S / olup : oluben S.
897b çün gördüm : gördüm çün M.
898b ger : gir M.
899b anlar ile : anlarile M, S.
900a ü : - M, S.

Òılup yolına cān feşān varum fidā òıldum yine
Ùolı çü sen dīvānesin dōst şem‘ine pervānesin
Ol şem‘e gerek yanasın ol perteve yandum yine

M14b **BEYĀN-I REFTEN BE-ËULÜMĀT VE DĪDEN-İ ĀB-I ÓAYĀT***

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Ben oldum nā-gehān õasta ki olmazam melūl aúlā
Göñül seyrān ider dōsta ki olmazam melūl aúlā

O gice kim maraà artdı çü dert üstine derd òatdı
Bu rūóum itdi cevlānı ki olmazam melūl aúlā

Görürem cümle bu dünyā ser-ā-ser oldı bir deryā
Hem anda meclis-i a‘lā ki olmazam melūl aúlā

905 Erenler cümle cem‘ oldı Õıàır Õān hem gelüp irdi
Çü áaybīler òamu geldi ki olmazam melūl aúlā

Çü zerrīn õayme òurıldı tecellī milki görildi
Bu ‘ulvī cümle seyr oldı ki olmazam melūl aúlā

Kimi atlu kimi yaya melekler söyledi baña
Görüben òalmışam ùaña ki olmazam melūl aúlā

Çü ëulmāta varur yolum elüm aldı Õıàır benüm
Õudā bilür benüm óālüm ki olmazam melūl aúlā

S26a Aòar āb-ı óayāt anda aòar úankim güneş nūrı
Aña baòar göñül gözi ki olmazam melūl aúlā

900b fidā : fedā Ü.
* Beyān-ı Be-ëulümāt ve Dīden-i Āb-ı Óayāt S.
905b çü : ki Ü.
906a mülki : mülke M, S.
906b seyr : ser M.
908a elüm aldı Õıàır benüm : aldı Õıàır benüm elüm M.

Anı içen kişi ölmez kimesne sırrını bilmez
M15a Cihānda kimse õod òalmaz ki olmazam melūl aúlā
Ü36b Aña İskender irmedi murādın vardı bulmadı
Naúīb olmadı görmedi ki olmazam melūl aúlā

Bu ‘ālemde niçe bende varurlar ùayy ilen anda
Gezerler şaròda ü áarbda ki olmazam melūl aúlā

Gel imdi sen de kāmil ol Õıàır Õān òandadur var bul
Açıla tā saña bu yol ki olmazam melūl aúlā

Bir ulu menzile vardum erenler ùopùolı gördüm
Çü himmet itdiler irdüm ki olmazam melūl aúlā

Ne yire istese varur nişānı var bilen bilür
Anı kāmil olan görür ki olmazam melūl aúlā

Gel iy Ùolı yiter söyle bu òāl u òīli terk eyle
Õıàır Õān sırrını bekle ki olmazam melūl aúlā

BEYĀN-I NÜZŪL KERDEN-İ MELEK-İ SEMĀVĀTĪ VE HİMMET KERDEN-İ ÓAÀRET-İ SEYYİD ÁĀZĪ *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Bu rāh-ı ‘ışòuñ sırrını gösterdi hep bu dem baña
Bu ehl-i ‘ışò erkānını gösterdi hep bu dem baña

Niçe şem‘idānlar yaòup bunca úúúamış òandurup
M15b Bir ism ile ‘ālemleri gösterdi hep bu dem baña

‘Işòuñ yolına döşenüp bu gice şāme òuşanup

912a ùayy ilen : ùayyilen S, sırrile M.
915a bilen : beni Ü.
916a òīli : òīl M, S.
* Beyān-ı Nüzūl Kerden Melek Semāvī ve Himmet Kerden-i Óaàret-i Seyyid Áāzī M; Beyān-ı Nüzūl Kerden Melek Semā Velī ve Himmet Kerden-i Óaàret-i Seyyid Áāzī S.
918b bir : bu S.

Hem õil‘at-i a‘lā naúīb úunıldı hep bu dem baña

Zerrīn sini gevher ùabaò oldı àiyāfet baña baò
Maòbūllerüñdür güder yüzi aò gösterdi hep bu dem baña

Gökden melek indi revān müşkillerüm òıldı beyān
Oldı niçe menzil ‘ıyān gösterdi hep bu dem baña

Baña seni gerek didüm didi Õıàır òayduñ yidüm
Virdi murādum Óaò benüm gösterdi hep bu dem baña

Seyyid Áāzī alup gider bir demde pes himmet ider
Hep varlıáın iósān ider gösterdi hep bu dem baña

Bizi erenler hep bilür her dem keremleri gelür
Her birisi himmet òılur gösterdi hep bu dem baña

Ùolı müdām õiêmet ider Õıàruñ yolın ùutup gider
‘Ālemleri seyrān ider gösterdi hep bu dem baña

BEYĀN-I TEVECCÜH KERDEN-İ EVLİYĀ VE ËUHŪR KERDEN-İ ESMĀ *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Erenler bize yüz ùutdı elif kim ādeme geldi
M16a Bu esmā õāmeye geldi erenler bize yüz ùutdı

Selāma geldi ‘āşıòlar kelāma geldi ‘ārifler
Ùolup nūr ile göñüller erenler bize yüz ùutdı

919b õil‘at: õilòat S, õil‘atü M / úunıldı : úundı S.
921a beyān : ‘ayān S.
921b ‘ıyān : ‘ayān M.
922a seni gerek didüm : seni gerek seni didüm M.
* Beyān Teveccüh Kerden Evliyā ve Ëuhūr Kerden Esmā M.
926. beyitten 948 c’ye kadar Ü nüshası eksiktir.

Ëuhūra geldi òudretler ‘ayān oldı çü óikmetler
Anı hep bildi kāmiller erenler bize yüz ùutdı

Erenler bildiler işi òıluban yüklerin yeyni
Òamu terk itdi dünyāyı erenler bize yüz ùutdı

S26b Bu Muóyi’d-dīne çün nā-gāh ‘ināyet eyledi Allāh
Õıàır òıldı anı āgāh erenler bize yüz ùutdı

BEYĀN-I SEYR-İ ‘ĀLEM-İ MİÅĀL VE REMZ-İ ‘ARÀ-I CEMĀL *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Göñül ‘ışòuñla hem-dem oldı dirler
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler
Õayāli vehmi nefsi bozdı dirler
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Erenler áavåa ‘āşıò oldı dirler
Ne ‘āşıò cümlesi òul oldı dirler
Cihānda óükmi cārī oldı dirler
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

‘Avāyıòdan bu Ùolı geçdi dirler
Miåāl iòlīmini seyr itdi dirler
Anı bu menzile Õıàr iltdi dirler
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Ezelden baña dirler lā’übālī
Niçeler per açup pervāz urdı
M16b Niçeler yüzini ùobraáa sürdi
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Niçeler anda ‘izzet buldı dirler
Niçeler daõı êillet buldı dirler

---

* Beyān Seyr ‘Ālem Miåāl ve Remz ‘Ivaà-ı Cemāl M.
934b urdı : - S.

Melekler anda óayrān oldı dirler
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler
Varup ‘ilme’l-yaòīni çünki bildüm
Geçüp ‘ayne’l-yaòīni anda gördüm
Tamām Óaòòa’l-yaòīni daõı buldum
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

Cihānı cān-ı Ùolı seyr òıldı
Òamu ‘ālemleri ‘ummānı gördi
Õıàır Peyáam-bere çün òul yazıldı
Cemālin ‘arà ider ol dōst didiler

BEYĀN-I ÁALEBE-İ PERTEV-İ SÜBÓĀN VE İÓĀÙA-İ CİHĀN U CĀN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Cān u göñül bu hicr elinden çoò şikāyet eyledi
Bu ‘ışò ilinde gördügin bir bir óikāyet eyledi

Sevdi göñül çün bir güzel itmiş güzel anı ezel
Olur Kerīm ü “lem-yezel” faàl u ‘ināyet eyledi

940 Bunca sefer òıldum bile seyr eyledüm òıldan òıla
Óaàretde bizi de dile çünkim hidāyet eyledi

Deryāda bir atlu ùurur baùmaz ayaáı ol yürür
Úaórā gibi seyrān òılur bize óimāyet eyledi

Mişkāt-ı ‘ışòdan şa‘şa‘a cān mülkini oldı muóīù

935d dost didiler : - S.
936b anda gördüm : - S.
936d dost didiler : - S.
937a cānı : cān S.
937b ‘ālemleri : ‘ālemlere S / ‘ummānı : ‘ummān S.
937c yazıldı : yazdı S.
937d dost didiler : - S.
* Beyān-ı Áalebe-i Pertev-i Sübóānī ve İóāùa Cihān-ı Cān S.
938a çoò : çoò çoò M.
939b ü : - S / u : - S.
941a baùmaz : batmaz M.

M17a Hem nūr u miúbāó-ı cihān sırra sirāyet eyledi

Ol pertevi cezb-ī Õudā ùutmış òıluban evliyā
İşrāò idüp virür àiyā rūóa iàā’et eyledi

Ger evliyānuñ sırrını ùuymaò dilerseñ remzini
Artur göñülde óubbını böyle işāret eyledi

Óaò bunları òıldı òabūl dergāhına bulup vuúūl
Úınmaz sözi bulur óuúūl bize beşāret eyledi

Ùolı bu dem fikr eyledi Õıàr ismini êikr eyledi
Allāha çoò şükr eyledi çün Óaò ri‘āyet eyledi

BEYĀN-I İŞĀRET-İ MAÓV U FENĀ VE TERK-İ ÕUÙÛŪÙ-I ‘ĀCİLE VE HEMEHĀ *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Görelden yüzini ol Õıàr Õānuñ
Òodum leêêetlerin işbu cihānuñ
Òılup cānı fidā yolına anuñ
Òodum leêêetlerin işbu cihānuñ

Ferāàat menziline buluban yol
Dil ü cāndan saña ben olmışam òul
Ü37a Õayālüñle ùolıdur işbu göñül
Òodum leêêetlerin işbu cihānuñ

Zülāl-i vaúluñ oldı āb-ı óayvān
Şarāb-ı lā-yezālī oldı pinhān

942b u : - S.
943a ùolmış : ùutmış M.
* Beyān İşāret-i Maóv ü Åenā ve Terk Õuùûù ‘Ācile ve Heme Åenā M.
948a buluben yol : yol buluben S.
948c õayālünle : õayālüñe S / 926. beyitten buraya kadar olan kısım Ü nüshasında eksiktir.
948d işbu cihānuñ : - S.
949a zülāl-i : zülālī M, S.
949b şarāb-ı : şarābı M, S / lā-yezālī : lā-yezāl S / pinhān : - S.

Dilerseñ kim olasın milke sulùān
Òoáıl leêêetlerin cān u cihānuñ
S27a 950 Hümānuñ ëıllını görmek dilerseñ
Ki ‘Anòā iline varmaò dilerseñ
M17b Vücūduñ mahv-ender-maóv idersen
Òoáıl leêêetlerin cān u cihānuñ

Çü ‘ışòuñ cānuma bünyād urupdur
Cemālüñ nūrı ile şād olupdur
Yoluña cism ü cān Ferhād olupdur
Òodum leêêetlerin işbu cihānuñ

O nūr ùaálarını ben seyr idelden
Daõı ‘ayne’l-óayātı ben görelden
Õayālüñ her nefes cāna ùolaldan
Òodum leêêetlerin işbu cihānuñ

Bu sözler geldi çünkim cān ilinden
Bu Muóyi’d-dīn dem urur dōst yolından
İçüpdür ol şarābı Õıàr elinden
Òoáıl leêêetlerin cān u cihānuñ

BEYĀN-I ĀMEDEN-İ LİVĀ-YI MUÓAMMED MUÚÙAFĀ VE TECELLĪ KERDEN-İ HÜVİYYET VE ‘ĀLEMÜ’S-SIRR U ÕAFĪ *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

949d cān u cihānuñ : - S.
950b varmaò dilerseñ : - S.
950c vücūduñ : vücūd S / maóv-ı maóv M, S / idersen : eyle M.
950d cān u : - S.
951a cānuma : - S.
951b nūrı ile : nūru yile M / nūrilen S.
951c ü : - M, S / ferhād : feryād S.
951d òodum : òoáıl S.
952a idelden : iderken Ü, S.
952d òodum : òoáıl S.
953b dem urur dost yolından : - S / yolından : ilinden Ü.
953d òoáıl : òodı M, Ü / cān u : işbu S.
* Beyān Āmeden Livā-yı Muóammed Muúùafā ve Tecellī Kerden Hüviyyet-i ‘Ālemü’s-Sırr u Aõfī M; Beyān-ı Ameden Livā-ı Muóammed Muúùafā ve Tecellī Kerden-i Hüviyyet ‘Ālemü’s-Sırr S.

Peyáam-berüñ ol sancağı geldi görindi gözüme
Berò urdı nūrı yüzüme geldi görindi gözüme

Peyáam-ber-i āõır zamān ‘āşıò aña òamu cihān
Oldur Óabību’llāh hemān geldi görindi gözüme

Kāmiller anda cem‘ olup hem Õıàr Õān sāòī olup
Yaşıl mu‘aëëam ol ‘alem geldi görindi gözüme

Nūr berò urur tā ber-felek óāúıl olur yirde dilek
Óayrān durur ins ü melek geldi görindi gözüme

Nā-gāh tecellī eyledi anda hüviyyet bī-‘aded
M18a Òıldı ‘ināyet ol Eóad geldi görindi gözüme

Ü37b Açdı göñül āyīnesin feyà itdi ‘ışò ser-māyesin
Úaldı çü devlet sāyesin geldi görindi gözüme

Muóyi’d-dīn olmışdur Ùolı Õıàruñ ezeldendür òulı
İbn-i Velī sırr-ı ‘Alī geldi göründi gözüme

BEYĀN-I RUMŪZ-I MAÓABBET VE KÜNŪZ-I VAÓDET

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Fe‘ūlün

Virelden göñlümi şol Õıàr Õāna
Geçürmedüm bu ‘ömrümi yabane
Beni aldamadı işbu zamāne
Virelden göñlümi şol Õıàr Õāna

Çü söyler sözüni cānān ilinden
Õaber-dārdur göñül Óaòdan Nebīden

955a Peyáam-ber-i : Peyáam-beri M.
957a óāúıl olur : óāúıldur ol M, Ü.
957b óayrān durur : óayrān ùurur S / ü : - S.
959a āyinesin : āyinesi S / ser-māyesin : ser-māyesi S.
960b sırr-ı : sırrı Ü.
962a ilinden : elinden M.

Ferāáat menziline yol buluban
Virüpdür göñlini şol Õıàr Õāna

Eli baálu òuluñ ‘ālem ùolıdur
Keremler sen şehüñ dā’im yolıdur
Saña õiêmet òılan áāyet ulıdur
Virelden göñlüni sen Õıàr Õāna

Bu dem şāhum esirger ben òulını
Bilür sulùān áarīb òullar óālini
Alur düşmişlerüñ dā’im elini
Virüpdür göñli çün sen bī-nişāna

965 Baña dünyāda şol yiter ki dirler
Ùolı Õıàruñ òulıdur hep bilürler
Anıñçün himmet iderler erenler
Virelden göñlümi şol Õıàr Õāna

Cihānı ùayy ile çün seyr iderem
Sarāy-ı ‘ışòda gör kim ben niderem
M18b Cemālī pertevine dem ururam
Virelden göñlümi şol Õıàr Õāna

Bu ‘ışòuñ baórine dil zevraò oldı
Aña hem ceêbe nūrı revnaò oldı
Anı bu ceêbeye Óaò lāyıò itdi
Virelden göñlüni şol Õıàr Õāna

Ü38a Kilīd-i genc-i maõfī çün bulındı
Ùılısm-ı ism-i a‘ëam rāst bilindi

962c buluban : oluban S.
963b şehüñ : şāhuñ M, S / dā’im : dāyim Ü.
963d - S.
964c dā’im : dāyim M, Ü.
964d göñli : göñlini S / çü sen bī-nişān : Õıàr Õāna
966a cihānı : cānı S / ùayy ile : tayyile M, S.
966b sarāy-ı : sarāyı M / ben : - Ü.
966d göñlümi : göñlüni S.
968a çün : - S.
968b ùılısm-ı : ùılsımı S.

Rıàā ıòlīmi pes ëāhir görindi
Virelden göñlümi şol Õıàr Õāna

S27b Bu Muóyi'd-dīni gör kim nitdi dirler
Õıàır Õān himmetiyle yitdi dirler
Ùarīò-ı Óaòòı tekmīl itdi dirler
Virelden göñlini şol Õıàr Õāna

BEYĀN-I SŪZ U FİRĀÒ EZ-ĀN BĪ-GĀNE-İ ĀFĀÒ*

Mefā'īlün Mefā'īlün Fe'ūlün

970 Firāòuñdan dūn u gūn bī-òarāram
Virelden göñlümi sen bī-nişāne
Şehüm 'ışòuñla her dem áam-güsāram
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

Senüñ şevòuñla zindedür dil ü cān
Olalıdan sevüñ göñlüme mihmān
Göñül āşüftedür ciger ùolı òan
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

Göñül zaõmına vaúluñdur çü merhem
Ki varup õūb cemālüñ yine görem
Ezelden şöyle düşmişdür sitārem
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

Göñül mülkini sevgüñ òıldı áāret
Getürelden şehüm saña irādet

968d Õāna : Õān S.
969a Muóyi'd-dīni : Muóyi'd-dīn M.
969c ùarīò-i : ùarīki M / Óaòòı : Óaò S.
* Beyān-ı Sūz Firāò Ez-ān Bī-gāne Āfāò S.
970a dün u : dünü M.
970c şehüm : şāhum M; şāóum S.
971b senüñ : sevüñ Ü.
971c ùolı : ùolu M, Ü.
973a mülkini : mülkin S.
973b şehüm : şāhum S, M.

Velī cān milketi oldı ‘imāret
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

Õayālüñ cān u dilde ùutdı evùān
Bilür òulları óālin çünki sulùān
M19a Yürürem uşda ser-gerdān u óayrān
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

975 Yaòup ‘ışòuñ odı çün geçdi cāne
Aòup òanlu yaşum oldı revāne
Nidelüm böyle gösterdi zamāne
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

Ü38b Bu derd ü āh u nāle niçe niçe
Bu sevdālar uzaòdur vara giçe
Õıàır Õān yine bize bir yol açal
Virüpdür göñlini sen bī-nişāne

Òaçan ola òuluñı yād idesin
Kelāmuñla anı hem şād idesin
Bu vīrān göñlümi ābād idesin
Virüpdür göñlini sen bī-nişāne

Yine sevdāya úalduñ ben áarībi
Benüm dertlerümüñ sensin ùabībi
Budur ‘āşıòlaruñ a‘lā naúībi
Virelden göñlümi sen bī-nişāne

Bu derd-i hicri tā rūz-ı òıyāmet
Eger söyler isem bulmaz nihāyet

973d virelden : virildi S / göñlümi : göñlüni S / bī-nişāne : - S.
974c u : S, M.
974d virelden : virildüm S / göñlümi : göñli S / bī-nişāne : - S.
975b yaşum : yaşlarım S.
975c gösterdi : getürdi M, Ü.
975d bī-nişāne : - S.
976a derd : derde M / ü : - M / u : - M, S.
976c yine : niçe S.
976d göñlini : göñlümi S / bī-nişāne : - S.
977c bu : - S.
977d virüpdür : virelden S / göñlini : göñlümi S / bī-nişāne : - S.
978d virelden : virildi S / göñlümi : göñlini M / bī-nişāne : - S.
979a derd-i : derdi M / hicr-i : hicrete M / rūz-ı : rūzı M.

Òabūl it ben òuluñı eyle himmet
Virüpdür göñlini sen bī-nişāne

980 Bu Muóyi’d-dīni sözinden bilesin
Õıàır Õān himmetindendür göresin
O sulùānı göricek yüz süresin
Virüpdür göñlini ol bī-nişāne

BEYĀN-I NŪŞĪDEN-İ ŞARĀB-I ‘IŞÒ-I MĀL-Ā-MĀL VE MÜMTELĪ RÜ’YET-İ CEMĀL-İ MÜMTELĪ VE MÜSTAÁRAÒ ŞUDEN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

‘Işòuñ şarābın içmişem n’olsa gerek şimden girü
Òamu hevesten geçmişem n’olsa gerek şimden girü

‘Işòuñ meyinden bādeler içen olur dīvāneler
M19b Şem‘iñde çoò pervāneler yansa gerek şimden girü

Óurrem durur sulùān ili anda erenler ùopùolı
Hem şeyõümüñ óükmi ulı olsa gerek şimden girü

Şāhuñ cemāli şu‘lesi ùoldı cihān uçdan uca
Nūrın görenler pür-àiyā olsa gerek şimden girü

985 Seyrānda gördüm bir cemāl yaámaladı cān u dili
Derde bıraòdı cānumı nolsa gerek şimden girü

Õünkāruñ iline varan Õıàruñ cemālini gören
Hem òapılup anda òalan òalsa gerek şimden girü

979b bulmaz : bulman M.
979c òabūl : òul S.
979d viripdür göñlini : virildi göñlümi S / bī-nişāne S.
980c göricek : göricegü S.
980d virüpdür göñlüni : virildi göñlümi S / ol bī-nişāne : - S.
* Beyān-ı Tevbetden Şarāb-ı ‘Işò-ı Māl-ā-māl ve Muónelī ve Müstaáraò Şuden ve Rūb-ı Cemāl S.
981b nolsa : nosa S / girü : giri S.
982b girü : giri S.
983a óurrem durur : óurrem durur Ü / ili : iki S / ùopùolı : ùobùolu S.
983b girü : giri S.
984a cemālī : cemāl-ı M.
9844, 985, 986b girü : giri S.

Ü39a İçmiş bu Muóyi'd-dīn şarāb-ı ‘ışòı çün bezm-i elest
Pes tā ebed mest ü õumār olsa gerek şimden girü

BEYĀN-I BA‘ÀI ‘ACĀYİBĀT ‘ĀLEM-İ MÜLK Ü MELEKŪT VE ÁARĀYİBĀT-I LEYLE-İ ÒADR VE ËUHŪR-I ESRĀR-I CEBERŪT *

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Ramaàān āõirinde bir ‘aceb óālet ëuhūr itdi
Cihān hep nūr ilen ùoldı göñül gör kim neye irdi

S28a Óüseyn-i Murtaàā geldi bize çün himmet eyledi
Hem ol gice çü òadr oldı göñül gör kim neye irdi

Daõı ol cum‘a gicesi ki ‘ālem cümle dil oldı
M20a Òamusı Óaòòı êikr itdi göñül gör kim neye irdi

Hem anda bir maòām gördüm tamāmet nūra müstaáraò
Döşenmiş hem bir aò döşek göñül gör kim neye irdi

Döşek öñinde var bir levó ki ol yāòūt-ı aómerden
Melekler çün kuşatmışlar göñül gör kim neye irdi

Olur Óaò yazusı altun yazılmış anda her meknūn
Gören kişi olur meftūn göñül gör kim neye irdi

Õıàır anda ùurur óāàır bu levóa olmış ol nāëır
Kimin yazar kimin òazır göñül gör kim neye irdi

987a şarāb-ı ‘ışòı : şarābı ‘ışò S / çün : der M, S / bezm-i : bezmi S.
9877b ü : - M, S / girü : giri S.
* Beyān Ba‘àı ‘Acāyibāt ‘Ālem Mülke ü Melekūt ve Áarāyibāt-ı Leyle-i Òadr Ëuhūr-ı Esrār-ı Ceberūt M; Beyān-ı ‘Acāyibāt ‘Ālem-i Mülk ü Melekūt ve ‘Avāyibān Leyle-i Òadr ve Ëuhūr-ı Esrār-ı Vaódet S.
988a óālet : óāl Ü.
988b nūr ilen : nūr ile M, Ü.
989a Óüseyn-i : Hüseyin S.
989b çü : - M, S.
990a dil : rāz S.
990b Óaòòı : Óaò S.
992a yāòūt-ı : yāòūtu M.
992 - S.
992b çün òuşatmışlar : çevre òuşamış M.
993 - Ü.
994a óāàır : óāëır Ü.

Direkler bī-óisāb nūrdan urılmış göklere yirden
Geçüp nūr-ı semāvātdan göñül gör kim neye irdi.

Naëar òıldum göge yire melekler bī-óisāb anda
Giderüm gine ol ile göñül gör kim neye irdi

Baña şeyõüm naëar òıldı ki levói anda gösterdi
Baña esmālar ögretdi dil ü cān gör neye irdi

Daõı gördüm ki bir aò nūr cihāna şu'lesi ùolmış
Erenler áavåa òul olmış dil ü cān gör neye irdi

M20b Daõı var bir yaşıl deryā ki ùaálar gibi mevci var
Cihānı şu'lesi bürür göñül gör kim neye irdi

Daõı bir aò deñiz mevc urmayup epsem ùurur gördüm
Ki nūrından òamaşur göz göñül gör kim neye irdi

Daõı bir ulu ùaá gibi görinür òarşudan bir nūr
Yire göge àiyā virür dil ü cān gör neye irdi

Çü berò urup yürür ol nūr òılur rūşen cihānı hep
Anuñ sırrın Õudā bilür dil ü cān gör neye irdi

Çü gördüm bir òara bulut ki yüz biñ ay güneş òurúı
Gibi var ola içinde dil ü cān gör neye irdi

Ü39b Bir ulu nūrdur ol geldi ki ëulmet 'ālemi ùutdı
Cihānda òopdı gürledi dil ü cān gör neye irdi

994b òazır : òaëır Ü.
995a yirden : nūrdan Ü.
996a anda : bile S, M.
997a ki : çü S, M.
998a nūr : deñiz S.
999a mevci : mevc S.
1000 - S.
1000a epsem : - Ü.
1002a urup : urur S / cihānı : cihān S.

1005 Biri birini maóv itdi dil ü cān hem õaber aldı
Bu işüñ aúlını bildi göñül gör kim neye irdi.

Gelüp şeyõüm beni gördi ki ben òulını irgürdi
Niçe esrār bildürdi göñül gör kim neye irdi
Melek insān ile ervāó ùurur óayrān òamu eşbāó
M21a Ricālu'llāh olup seyyāó dil ü cān gör neye irdi

Òamu şems ile yıldızlar òamusı yire inmişler
Semāyı bir güneş ùutmış dil ü cān gör neye irdi

Òurı yaş ùaá u ùaş soñra çü gördüm düpdüz oldı hep
Melekler bī-óisāb gördüm dil ü cān gör neye irdi

1010 İki güneş biri gökde biri yirde virür şu'le
Yaòındur biri birine dil ü cān gör neye irdi

Görürem bir òara nūrı ki ëāhir oldı 'ālemde
Cihānı şu'lesi baúdı dil ü cān gör neye irdi

Cihān hep êerre êerre çaárışup òıldı fiāān anda
Cemādāt söyledi òamu dil ü cān gör neye irdi

Gelüp şeyõüm baña yine görmedügüm gösterdi çün
Óaòa çoò óamd u şükr olsun dil ü cān gör neye irdi

'Acāyib nesneler gördüm ki ta'bīr idemez bu dil
Çü budur 'ālem-i òudret dil ü cān gör neye irdi

S28b 1015 'Aòıl derk idemez anı çü bilmez 'ışò yolını
Buluban ceêbe yolını dil ü cān gör neye irdi

1009a òurı : kuru Ü / taá u ùaş : ùaş aáaç M; u : - S / düpdüz : dübdüz S.
1010 - S.
1013a yine : - S / çün : çün yine S.
1013b óamd u şükr : şükr óamd M.
1014b 'ālem-i : 'ālemi S.

Bu Muóyi'd-dīn çün olmışdur 'avālim milk-i seyyāóı
M21b Õıàır Õān açdı bu rāhı dil ü cān gör neye irdi

BEYĀN-I MÜLĀÒĀT-I ÕIÀR U İLYĀS VE ÒUÙB-I CİHĀN VE SEYR-İ SİDRETÜ'L-MÜNTEHĀ VE MELĀ-İ A'LĀ VE 'ĀLEM-İ LĀ-MEKĀN *

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Óaòòa şükür kim ben bugün Õıàır Nebīye uáradum
Ser-mest ü óayrānum bugün áavå-ı úafāya uáradum

Göñlüm baña úorar õaber kim Sidreye irdi neden
İlyās Nebī āmın didi ben şol du'āya uáradum

Arà u semā kürsiyle 'arş levó u òalem her ne ki var
Òamu anuñ óükmindedür bu dem o õāna uáradum

İÜ40a İşbu beden mülkinde ben ùayy ile çoò seyrān idüp
İòlīm-i cān u dilde pes òuùb-ı hümāya uáradum

Áavåuñ durur óükmi revān andan zemīn u āsumān
Deryā kenārında 'ıyān Õıàır Nebīye uáradum

Cān u dili òıldum feşān ben õāk-i pāyine revān
Çünkim seherde nā-gehān ol bī-nişāne uáradum

Baúdı bu yola çün òadem çekdi bu Muóyi'd-dīn raòam
M22a Aña görinür dem-be-dem ol Õıàr Õāna uáradum

MEDÓ-İ MAÓBŪB-I RŪÓĀNĪ VE ÓAMD-İ MAÙLŪB-I SÜBÓĀNĪ *

1016b rāhı : rāóı M.
* Beyān-ı Mülakāt Õıàr u İlyās ve Òuùb-ı Cihān S.
1017b ü : - M, S / áavå-ı : áavåı M, S.
1019a levó : - Ü / ne ki : neki Ü.
1021a áavåun durur : áavåun-durur S / ü : - S, M.
1022b ol : ulı S.
* Medó-i Maóbūbu Rūóānī ve Óamd Maùlūb-ı Sübóānī M.

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

Gel iy cān milk-i sulùānī göñül iòlīminüñ õānı
Gerekmez sensizin baña cinān u óūr u rıävānı
1025 Lebüñdür āb-ı óayvānī úaçuñdur leyl ü ëulmānī
Yüzüñdür maëhar-ı envār dilüñ mühr-i Süleymānī

Kemend-i zülfünüñ būyı úanasın misk ü 'anberdür
Çü Ùūbā-veş gelür òaddüñ şehā serv-i õırāmānī

Mecālüm òalmadı bi'llāh òılarum rūz u şeb biñ āh
Benüm óālümden ol āgāh ki yandurduñ dil ü cānı

Bu Muóyi'd-dīne 'avn irdi Õıàır Õāndan bu dem yine
Òabūl eyle anuñ emrin ne kim olduysa fermānı

RUMŪZ-I AÓVĀL-I ÒURB-I NEVĀFİL VE ĀÅĀR-I TAÚARRUFĀT-I İNSĀN-I KĀMİL VE NÜMŪ-DĀR-I ÕIÀR ÕĀN EZ-PERTEV-İ LĀ-MEKĀN*

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Ol õān bize bir söyledi sırrıyla õoş nāz eyledi
Giryān olan 'āşıòları luùfı ilen õoş ùoyladı

1030 Virdi viúāli şerbetin gösterdi bu dil rif'atin
Ùatdurdı vuúlat leêêetin vaúlına çün ùuş eyledi

M22b Ol lā-mekānuñ pertevin gösterdi bize Õıàr Õān
Pes oldı nūrı mün'akis deryā-yı dil õoş eyledi

Hem ol şarāb-ı lā-yezālīden çü ùatmaz degme kes

1024a gel : - Ü.
1024b cinān u : cinānı M, S / u : - S, M / rıävānı : rıävān S.
1026a zülfünüñ : zülfinüñ M / misk ü : misk i M, S.
1028b ne kim : nikim M / olduysa : olurise S / fermānı : ferman S.
* Rumūz-ı Aóvāl-i Òurb-ı Nevāfil ve Āåār-ı Taúarrufāt-ı İnsān-ı Kāmil ve Nümūdar-ı Õıàr Õān Ez-Pertev-i Lā-Mekān Ü; Rumūz-ı Aóvāl-i Òurb Nevāfil ve Liòā Taúarrufatu İnsān-ı Kāmil ve Nümūdan Õıàr Õān Ān Pertev-i Lā-Mekān M.
1029a nāz : nār M.
1029b ilen : ile M, Ü.

Her kim anı içdi ise ser-mest ü ser-õõş eyledi

‘Ārif olan meyl itmedi ol māsivāya bir nefes
İren rıàā ıòlīmine áayrı ferāmūş eyledi

S29a Her kim sarāy-ı ‘ışòda mihmān oldısa óākim olur
Kevneyne óükm eyler velī kendüyi õāmūş eyledi

Ü40b Òabàındadur òamu taúarruf hep kerāmetler anuñ
‘Ālem eli altındadur ammā palās pūş eyledi

Óaò didi “bī yubúirū bī-yanùıòu” ve “yebùış” aña
Òılsa nidā hep işidür bu varlıáı gūş eyledi

Muóyi’d-dīn ider çün sefer ol “lī-ma‘allāh” iline
Õıàır Nebī sāòī olup cām-ı liòā nūş eyledi

İŞĀRET BE-KÜŞTEN-İ NEFS VE RESTEN EZ-ÒUYŪD U ÓABS *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Dervīşler işidüñ beni bu demde òandA varmışam
‘Āşıòlar ilen ùayy idüp Òāf ilini seyr itmişem

M23a Allāh baña itdi meded gitdi yolumdan cümle sed
Kāmiller anda bī-‘aded derdüme dermān bulmışam

Anda òoyun òurbān ider gördüm õalāyıò ser-te-ser
Bu nefsümi menõarda ben erkānca òurbān òılmışam

‘Işò ile ben yār olmışam Manúūr gibi dār olmışam

1032a şarāb-ı : şarābı M, S / lā-yezālīden : lā-yezāl līden Ü / ùatmaz : ùaùmaz Ü.
1032b içdi ise : içdi yise M / ser-mest ü : ser-mest-i M, S.
1033b iren : eren S / áayrı : áayr S.
1034a sarāy-ı : sarāyı M / oldıysa : ola Ü.
1034b kendüyi : kendi S.
1034. beyit S nüshasında iki kere yazılmış.
1036a “bī-yubúirū bī-yanùıòu” ve “yebtış” : “bī-yubúiru” ve “bī yebùışü” ve bī-yedā Ü.
1037b cām-ı : cāmı M, S.
* İşāret Be-Küşten Nefes ve Resten Ez-Òayūr u Óabs ve Òaù‘-ı Menāzil ve Seyr-i İla‘llāh Ü.
1040b nefsümi : nefsimi Ü / menõarda : menõırda Ü.

Òamu óicāblar ref‘ olup maòúūda anda irmişem

Bil şeb-çerāádur evliyā dergāhda maòbūl aúfiyā
Hem ism-i a‘ëam bunlara keşf oldı ben rāst bilmişem

Hey yol òulı hey yol òulı meydān-ı ‘ışò áāyet ulı
‘Ālemlere ol õān ùolı ben aña òul yazılmışam

Muóyi’d-dīn ol ‘ışò iline var bu remzi tā biline
Õıàrı göreni göricek òanda idügin bilmişem

BEYÏN-I TEMEKKÜN-İ MAÒÏM-I IÙLÏÒ VE RESĪDEN BE-EVC-İ ‘ÏLEM-İ İSTİÁRÏÒ *

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün Mefï‘īlün

1045 Yine mest oldı bu Ùolı yetişdi derdine dermïn
Seçüp ol òāl ile kīli yitişdi derdine dermïn

Bu Ùolınuñ durur devrïn bu meydïnda ider cevlïn
İder ‘ïlemleri seyrïn yetişdi derdine dermïn

M23b Çün günden güne şevò artdı benüm yüküm baña yitdi
Õoş oynadı vü õoş ötdi yetişdi derdüme dermïn

Bu Ùolı vardı bir ile götürdiler el üstine
İrişdi yine dōstına yetişdi derdine dermïn

Bu Ùolı müşkilin ùandı semender-veş oda yandı
Çü òudret ‘ïlemin gördi yetişdi derdine dermïn

1042a şeb-çerāádur : şeb-çıraòdur M.
1042b oldı ben : olıben S.
1043a hey : hem S.
1044a iline : yolına S / remzi : mertebe M.
1044b idügin : idüáın M.
* Beyïn-ı Temkīn-i Maòïm-ı Iùlïmaò ve Resīden Be-Evc-i ‘Ïlem-i Istiárïò S.
1045a seçüp: úaçup İÜ.
1046a Ùolınuñ: Ùolunuñ Ü.
1047b derdüme: derdine Ü, S.
1049a bu Ùolı: bululı Ü.

Ü41a Erenler cümle geldiler yanan yiri süpürdiler
Külüm göge savurdılar yetişdi derdüme dermïn

Alup yil külümi gitdi hemïn ‘ummïna irgürdi
Bu deryï òaynadı ùaşdı yetişdi derdüme dermïn
Deñizde bu külüm söyler balıò altumda çoò oynar
Gelüp hep bir balıò yalar yetişdi derdüme dermïn

‘Aceb vaòt idi ol devrïn ‘aceb óïl idi ol seyrïn
Bu işe olmışam óayrïn yetişdi derdüme dermïn

İşāret enfüs ü ïfïò beşïret ‘ïlem-i ıùlïò
Dil ü cïn buldı istiárïò yetişdi derdüme dermïn

S29b Bu Muóyi’d-dīn bilür sırrı erenler hep bilür remzi
Çü gördüm Õıàr u İlyïsı yetişdi derdüme dermïn

BEYÏN-I SEYR-İ KŪH-I SERENDĪL VE İÒLĪM-İ CUYÏN-I CİHÏN VE DİYÏR-I ÇĪN Ü ÕIÙÏY VE BA‘ÀI EÒÏLĪM

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Bir şevò görindi gözüme derdüme bu dermïn yeter
Pertev ùoòındı gözüme derdüme bu dermïn yeter

Yolum uzaò úanma yaòın iş başına düşdi úaòın
Himmet yaraáın gel ùaòın derdüme bu dermïn yeter

Çıòdum Serendīl ùaáına hem óïrbe aldum elüme
Girdüm o cinnī iline derdüme bu dermïn yeter

1050b derdüme: derdine Ü, S.
1052a altumda: altımda Ü.
1053a vaòt idi: vaòtidi M,S / ol: o Ü / óïl idi: óïlidi M.S.
1054a ü: - S,M / ïlem-i: ‘ïlemi S,M.
1054b derdüme: derdine S.
1054. beyitten sonra 1091. beyite kadar olan kısım M nüshasında eksiktir.
1055b derdüme: derdine S.
1055. beyitten sonra 1076. beyite kadar olan kısım Ü nüshasında eksiktir.

Òïf Ùaáına vardum yaòın iş başına düşdi saòın
Óïúıl olup ayne'l-yaòīn derdüme bu dermïn yeter

Òara deñizler geçmişem bunca 'acïyib görmişem
Esmï ilen ùayy itmişem derdüme bu dermïn yeter

Çīn iline girdüm hemīn oldı Õıùay da çoò yaòın
Ser-bïz olup oldum güzīn derdüme bu dermïn yeter

İrdüm beden seyrïnına çıòdum erenler taõtına
Baòdum bu 'aşò dīvïnına derdüme bu dermïn yeter

Òamu cihïnda bilinür Òāfdan Òāfa hep söylenür
Òande olursa bulınur derdüme bu dermïn yeter

Ùolı yine çün mest olur ol Õıàr Õïn himmet òılur
Derdine hem dermïn bulur derdüme bu dermïn yeter

BEYÏN-I MÜLÏÒÏT-I ÙABAÒÏT-I ÁAYBİYÏN VE SEYR-İ 'AÒÏRİB VE İKLĪM-İ PERİYYÏN

Mefï'īlün Mefï'īlün Mefï'īlün Mefï'īlün

Ùolı dir kim feraó düşdüm çün irdi derdine dermïn
Ki áaybīlerle bulışdum yitişdi derdine dermïn

Ùolı Õıàruñ yolın ùutar uçar òuşa irer yiter
Atılmış oòları ùutar yitişdi derdine dermïn

Gezer ol cümle deryïyı ùaluban ol yüzer gïhī
Dilinde Õıàır esmïsı yitişdi derdine dermïn

Ùolı çün irüben yiter kimi kim áaròola ùutar
Anı áaròdan õalïú ider yitişdi derdine dermïn

Ùolı Òāf Ùaáına girdi daõı 'ifrītlere vardı
Òamu áaybīleri gördi yitişdi derdine dermïn

1070 Ѝolı yüzin yire sürdi ki secdesinde sır gördi
Erenler òandadur bildi yitişdi derdine dermĭn

Ѝolı dĭ'im olur òonuk Ѝolı maòbūldur o ùanuò
Ѝolınuñ göñlidür úınuò yitişdi derdine dermĭn
Õudĭdan her bilen yürür ledün 'ilmini ol bilür
Mekĭn-ı Õıàr[ı] ol bilür yetişdi derdine dermĭn

Ѝolı der Õıàr[ı] çün gördüm ki bir yol üzre pes ùurur
Boz atlu hem yeşil tĭclu yetişdi derdine dermĭn

Acı ùatlu durur sözüm erenlere türĭb yüzüm
Naëar áayba òılur gözüm yetişdi derdine dermĭn

1075 Bu Muóyi'd-dīn bilür yolın düzer 'ĭşıòların göñlin
Yazar buyruòların Õıàruñ yetişdi derdine dermĭn

S30a **BEYĬN-I İMEDEN ÕIÀR U İLYĬS VE HEME-İ ÁAYBİYĬN VE ÒUÙB-I CİHĬN VE ÙAYY KERDEN BE-MEDĪNE-İ MUÙAHHAR[A]**

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün

Hey 'ĭlemüñ gerçek eri baña seni gerek seni
Sen mübtelĭ òılduñ beni baña seni gerek seni

Ben bir gözi yaşlu áarīb cevr ü cefĭ olmış naúīb
Raóm eyle baña ya Óabīb baña seni gerek seni

'Işkuñ yolında ùoárıyam her laóëa fermĭnuñdayam
Sen şĭha cĭndan bendeyem baña seni gerek seni

Göñül gözi görmek diler ĭb-ı óayĭt içmek diler
Ölmezden öñ ölmek diler baña seni gerek seni

1080 İzüñ tozını göreyin gözüme tūtyĭ ideyin

1076a 1055. beyitten buraya kadar olan kısım Ü nüshasında eksiktir.

Òapuñda õiêmet ideyin baña seni gerek seni

İòlīm erenleri gelür bular Õorïsïndan gelür
Òuùb-ı cihïn bizi bilür baña seni gerek seni

Rūmdan erenler irişür hem úohbet ü dem söylenür
Bunca naúībler virilür baña seni gerek seni

Varduáum anda gördiler Manúūr-veş oda urdılar
Yirden külüm úavurdılar baña seni gerek seni

Anda varıcaò ùutdılar Yūsuf gibi óabs itdiler
Virüp mezïda úatdılar baña seni gerek seni

Ü41b Gör biz erenler ùayy idüp vardı Medīne şehrine
Anda úabïóı òıldılar baña seni gerek seni

Çün õayra döndi bu işüm gördi Õıàır Õïnı gözüm
'Afv itdi òamu úuçlarum baña seni gerek seni

Mïl ile òanda bulınur õalò içre anı kim bilür
Vardur nişïnı bilinür baña seni gerek seni

Yüz sürüyüp gitdüm bile dir óïcetün bu dem dile
'Arà eyledüm òıldan òıla baña seni gerek seni

El götürüp itdi du'ï óïcetler[i] oldı revï
Õıàr ile İlyïs hem bile baña seni gerek seni

Ùolı Óamīd ilindedür hem ism-i Óaò dilindedür
Dï'im Õıàır yolındadur baña seni gerek seni

BEYÏN-I AÓVÏL SIRR-I MESTÏN-I MEY-ÕÏNE-İ 'IŞÒ-I İLÏHĪ VE KEMÏL-İ MAÕMŪRÏN ÕUMÕÏNE-İ ŞEVÒ-İ NÏ-MÜTENÏHĪ *

1080b ideyin: ideyin ben S.
1081b òuùb-ı: òuùbı S.
1082a ü: -S.
1088a biledür: bile diyü Ü.
Beyïn-ı Aóvïl-i Mestïne-i 'Işk-ı İlïhī ve Kemïl-i Maómūdïn Óicïb-ı Nï-Mütenïhī S.
1091a 1054. beyitten buraya kadar olan kısım M nüshasında eksiktir.

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Şol sïòīden içdüm şarïb áïyet yüce mey-hïnesi
Ol sïòīden içenlerüñ cïn virmedür şükrïnesi
Ol meclisüñ ser-õoşları İbrïhīm Edhem gibidür
Her köşeler ùolub durur Behlül gibi dīvïnesi

Bu úoóbetüñ ‘āşıòları hū çaárışup gül-bang urur
Yüz biñ ola Manúūr gibi ayılmışdur mestïnesi

Ol dem ki anda sürilür ervïó melek müştïòıdur
Ol şem‘a kim dï’im yanar şems ü òamer pervïnesi

1095 ‘Işò iline varanlaruñ küllī vücūdı nūr olur
Bu yolda cïn viren durur gerçeklerüñ ferzïnesi

Ol sïòīnüñ peymïnesi biñ biñ melek pervïnesi
Kümmel anuñ bī-gïnesi Óaò yolınuñ merdïnesi

Õıàır Nebīnüñ himmeti yïr oldı Muóyi’d-dīne çün
İrdi işïret oldı bu gencīnenüñ vīrïnesi

S30b **BEYÏN-I ÌÓÏÙA-İ CEÊBE-İ RAÓMÏN VE**
‘AYÏN ŞUDEN-İ TECELLĪ-İ SÜBHÏNĪ

Mefï‘īlün Mefï‘īlün Fe‘ūlün

Yitişdi yine Óaòdan nūr-i lïmi‘
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler
Uyandı cïn gözi gūş oldı sïmi‘
Cemïlin ‘arà ider ol dōst didiler

1091a sïòī: sïki M.
1091b sïòī: sïki M / virmedür: virmedir Ü.
1094 - Ü.
1094a müştïòıdur: müştïò durur S.
1094b şem‘i-kim: şem‘ kim S / dï’im: dïyim M. Ü: - S.
1095b ferzïnesi: ferdïnesi Ü.
1097b irdi: oldı Ü.

Ü42a Õudïdan irdi baña gine ceẽbe
M24b Bi-óamdi'llïh getürdi uşda vecde
Göñül miskīn diler kim ire cilve
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

1100 Hemïn sï'atde çün oldı tecellī
Pes irişdi óayït-ı cïvidïnī
Bilindi sırr-ı emr-i "kün fekïn"ı
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Çün iórïò eyledi ol mï-sivïyı
Daõı ifnï idüp her nï-sezïyı
Anuñdur evvel ïõir vech-i bïòī
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Bu 'irfïn yolına kim olsa vara
Õıàır õïndan meger kim himmet ire
Elin alup anı dergïha vara
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Benüm bu derdüme irmedi dermān
Viúïlī 'ıydına cïn ola òurbïn
Yine baña irişdi mevc-i 'ummïn
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

Bu Muóyi'd-dīn yine sevdïya düşdi
Şu 'ışòuñ kürresinden yandı bişdi
Viúïlī nūrı ile òandı uçdı
Cemïlin 'arà ider ol dōst didiler

BEYÏN-I MÜLÏÒÏT HAÀRET-İ ÕIÀR U İLYÏS BER-VECH-İ DERYÏ VE DER HENGÏM-I SEÓER ÓÏÚIL ŞUDEN-İ MAÙLAB-I A'LÏ*

1099a gine: girü Ü.
1100b óayït-ı: óayïlī S; óayïtı M.
1100c -S.
1100c emr-i: emri M.
1102a olsa: ola M, Ü.
1103b viúïlī: visïl-i M. / cïn ola: cïnları M, S.
1104c viúïlī: viúïl-i M / nūr ile: nūr ile Ü, nūrıyla M.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün

Yüri yoluñca sen dervīş òul oláıl aña ölince
Bu gence her el irişmez òul oláıl aña ölince
M25a Erenler yolıdur ince bilinmez degme úorınca
Göñül milkine irince òul olam saña ölince

Gel iy Ùolı bu ‘aòlunı ùaáıtma Õıàrı görince
İrişüp derdüme dermān òul olam aña ölince

Gelicek Õıàr ile İlyās deñizde cem‘ olup bunlar
Gözet bunları görince òul olam saña ölince

Ü42b Gelicek bu iki sulùān iderler ben òula iósān
Seóerde himmet itdi õān òul olam aña ölince

Seóerde itdüm istiáfār òabūl itdi anı Áaffār
Çü bildürdi niçe esrār òul olam aña ölince

Bu Muóyi’d-dīn bulur anı ayaáına sürer yüzi
Sürüp ‘ālemde devrānı òul olam aña ölince

TAVÚĪF-İ YED-İ ÒUDRETU’LLĀH-I ÓAÀRET-İ ÕIÀIR ÕĀN VE TA‘RĪF-İ ÒABŪL-İ ĪN BENDĀN SULÙĀN *

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

İşbu benüm göñlüm alan ol Õıàr Õān sulùān imiş

---

* Beyān-ı Mülāòāt Óaàret-i Õıàr u İlyās Ber Vech-i Deryā Seóer Óāz Der Hengām-ı Óāúıl Şuden-i Maùlab-ı A‘lā Ü.
1105a sen: sen ey S.
1106a degme: digme Ü.
1107a Õıàrı: Õıàır S, M.
1107b derdüme: derdine S.
1109 - M.
1110 - S.
1110b bildürdi: bildirdi Ü.
* Tavúīf-i Yed-i Òudretu’llāh-ı Óaàret-i Õıàır Õān ve Ta‘rīf-i Òabūl-i Īn Bende Rābe Bende-gī Īn Sulùān M; Beyān-ı İóúāa-i Ceêbe-i Raómān ve ‘Ayān Şuden Tecellī Sübóānī Tavúīf-i Yed-i Òudretu’llāh Õıàır Õān Ta‘rīf-i Òabūl Īn Bize Rāy-ıĪn Sulùān S.

‘Işò milkine hüòmi revïn ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

Bu ‘ışò odına yanduran vuúlat şarïbın òandıran
Himmet atına bindüren ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

S31a Viren yile ‘aòl u dili óayrïn iden cïn u dili
Bu yir yüzinüñ serveri ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

M25b Vaúfın işidelden cïnum ‘ïşıò durur cïnum tenüm
Dil taõtı üzre sulùïnum ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

Vaódet meyinden içüren òanat uruban uçuran
Ùaálar deñizler geçüren ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

Óaòdan yaña gösterdi yol hem sen benümsin didi ol
Òulluáına òılan òabūl ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

Baña anuñ ‘ışòı yiter áayrı hevïyı dil n’ider
Ben òulına òılan naëar ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

Bu berri baóri ol gezer arà u semïda óükm ider
Vaòt-i àarūretde irer ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

Ùolıyı Óaòòa irgüren kevn ü mekïndan geçüren
Cïn u göñül gözin açan ol Õıàr Õïn sulùïn imiş

BEYÏN-I ŞÜKÜR KERDEN BE-FAÀL-I RAÓĪM Ü RAÓMÏN Bİ-Nİ‘MET-İ BENDE ŞUDEN BE ÓAÀRET-İ ÕIÀIR ÕÏN*

1113a yanduran: yandıran Ü / òandıran: içüren M, S.
11132b bindüren: bindiren Ü.
1114a yile: bile S / ‘aòl-ı M / dili: bili M.
1115a tenüm: benüm S.
1115b taõt-ı: taõt S.
1116a uruban: açuban S.
1117a yaña: baña Ü, S.
1119a ol: o Ü.
1119b vaòt-i: vaòti M.
1120a Ùolıyı: Ùolı M / Óaòòa: Óaòa M / kevn: kūn Ü / geçüren: giçüren Ü.
* Beyïn-ı Mülïòat Õıàr u İlyïs Rūy-ı Deryï vü Der Hengïm-ı Sihr Hïúıl Şuden Maùlab-ı A‘lï Beyïn-ı Şükür Kerden Be-Faàl-ı Raóīm ü Raómïn Naúióat Şoden Be Óaàret-i Õıàır Õïn S.

Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

Luùf itdi ol Óayy ü Òadīm kim Õıàra òul yazılmışam
Òıldı ‘inïyet ol Kerīm ben Õıàra òul yazılmışam

Ol Õıàr Õïnuñ boz atı áïyet yücedür himmeti
Oldur Óaòòuñ òudret eli ben Õıàra òul yazılmışam

Bu gice ‘ïlem ser-te-ser nūr ile ùolmışdur meger
Òāfdan Òāfa oldı õaber ben Õıàra òul yazılmışam

Ü43a ‘Işkuñ sarïyı iy õï˘cem ervïó melek ùoldı bu dem
Kevn ü mekïn óï’il degül ben Õıàra òul yazılmışam

Sırr-ı ezelden kim õaber úorar ise gelsün beri
Óall ola òamu müşkili ben Õıàra òul yazılmışam

Òıldı ‘inïyet Óaò baña òaldı görenler hep ùaña
Dï’im yönüm Óaòdan yaña ben Õıàra òul yazılmışam

Gör kim bu Muóyi’d-dīn seni seyrïn ider leyl ü nehïr
Minnet Õudïya bī-şümïr ben Õıàra òul yazılmışam

LEVÏYIÓ-I MEÅNEVĪ VE NAÚÏYIÓ-I MA‘NEVĪ *

Fï’‘ilïtün Fï’‘ilïtün Fï’‘ilün

Kime kim Allïh ‘inïyet eyledi
Yirde gökde anı maóbūb eyledi

Devleti Allïh viricek bellü bil
İdemez hīç kimse aña òïl u òīl

1121a ü: - M, S.
1122a yücedür: yücedir Ü.
1122b yazılmışam: olmışam S.
1123. beyitten 1150.beyite kadar olan kısım M nüshasında daha önceki çeşitli sayfalarda yer alan kısımlardır. Buraya tekrar alınmamıştır.
1123a ùolmışdur: ùolmışdı S.
11123b òafa: óafï Ü / yazılmışam: olmışam S.
1125a sırr-ı: sırrı S / beri: berü Ü.
1126b dï’im: dïyim Ü.
* S nüshasında başlığın öncesinde iki önceki gazelin başlığı tekrar yazılmıştır.

1130 Her kimüñ kim Óaò çerïáın yandırur
Her nefesde rızòını Óaò gönderür

Her kimüñ kim dest-gīrī Óaòò ola
‘Ïlemüñ õalòı aña hep òul ola
Bir òulı maóbūb idinse Müste‘ïn
Kimseden gelmez aña hergiz ziyïn

İmdi óubbu’llïha òıláıl sen ùaleb
İresin maòúūd tï kim bī-ta‘ab

Hem erenler õidmetin òıl iõtiyïr
Tï ki óïúıl ola saña vaúl-ı yïr

S31b 1135 Çoò durur bu yolda reh-zen key úaòın
Meger Óaòdan olmaáıl aúlï emīn

İsti‘ïnet hem taàarru‘ ibtihïl
Dï’ima dergïh-ı Óaòòa lï-yezïl

Cem‘ u tefrīò u tecellī istitïr
Òurb u vaúl u sekr u maóv u iòtidïr

İns ü heybet ger Celïl vü ger Cemïl
Redd olasın yï òabūl-i Êü’l-Celïl

İÜ43b Úïdıò ol müştïò-ı Óaòòa òıl vefï
Tï bulasın her nefesde úad úafï

1140 Her ne óïl olsa edeb gözle tamïm
Hem daõı teslīm-i rıëï ber-devïm

1133b iresin: viresin S.
1134a hem: hep S.
1136a ibtihïl: intihïl S.
1136b dï’im: dïyim Ü.
1137a u: - S.
1138b òabūl-i: òabūli S.
1139 ve 1140. beyit Ü nüshasında yer değiştirmiştir.

Haò rıëïsın iõtiyïr it dï'imï
Tï olasın Óaò yolında reh-nümï

'Işò ile úıdò ile olsañ her zamïn
Olasın maòbūl-ı óaàret cïvidïn
Evliyï silkinde bulup intiëïm
Ëïhir u bïùında olasın hümïm

İmdi istiú'ïb itme bu yolı
Gel sülūk it seyr òıl bu menzili

1145 Görme müsteb'ad bu õarò-ı 'ïdeyi
Dïd-ı Óaòdur çünki úaldı sïyeyi

Ceêbe irişe kişiye nï-gehïn
Cümle noòúïnı tamïm olur hemïn

Úıbáatu'llāh ceêbedür iksīr-i Óaò
Kime irse ol olur taórīr-i Óaò

Òalb ider a'yïnı hem-çün kīmiyï
Òulı Allïh ile òılur ïşinï

Fi'l ü vaúf u õulòını tebdīl ider
Bir nefesde şïnını tekmīl ider

1150 Êïkir iken ol zamïn meêkūr olur
Dü cihïnda sa'yı hem meşkūr olur

M28b Ùïlib iken ol olur maùlūb-ı Óaò
Hem muóibb iken olur maóbūb-ı Óak

1141a dï'imïyima Ü.
1145. beyit Ü nüshasında 1142. beyitle yer değiştirmiştir.
1149a vaúf u: vaúfı S.
1150a 1123. beyitten buraya kadar olan kısım M nüshasındaki 26a, 27a,b ve 28 a varaklarında yer alan beyitler daha önceki bölümlerde çeşitli yerlerde geçen kısımlardır. Buraya tekrar alınmamıştır.

"Küllü şey" Óaòdan olupdur ibtidï
Ol durur mebde' añadur intihï

HÏTİMETÜ'L-ELFÏË VE'L-MÜÒÏLÏT KÏTİMETİ'L-ESRÏR VE'L-ÓÏLÏT *

Fï'ilïtün Fï'ilïtün Fï'ilün

Tï òıyïmet söylene ger bu kelïm
Şeró olınmaz biñde birisi tamïm

Cur'a kïfīdür berïy-ı çïşnī
Bildürür biñ deste reyóïn bïáını

1155 "'Iùru el-miskü'l-òalīli" fī'd-dimïá
Õïne-rï rūşen kuned rūşen çerïá

Hem òalīl olur kişide çün delīl
Ehl-i istidlïle işbudur sebīl

Çün 'inïnı òabà ider òudret eli
Pes õamūş oldı hemïn-dem cïn dili

Ïfitïba irdi êerre aálamaz
Òatra çünkim baóre irdi çaálamaz

Çün cihïnı cïn olupdur nïëıra
Cïn gözi her dem añadur nïëıra

Ü44a 1160 Güft ü gū ïõır olup oldı tamïm
Kim zebïnı òala urıldı õitïm

1152b añadur: añadır İÜ; aña hem S.
* -İ; Õïtemtera'l-elfïë Ve'l-maòïlït Lï-temtera'l-esrïr Ve'l-óïlït S.
1154 ve 1155. beyit M nüshasında yer değiştirmiştir.
1153, 1154, 1155. beyit Ü nüshasında yoktur.
1160a ü: - S, M.
1160b zebïnı: zebïn-ı Ü / uruldı: oldı S.

‘Ïlem-i òudretden irişdi õiùïb
Dest-i Óaò òıldı hemïn sedd-i óicïb

Merci‘-i eşyï maúīr ü hem meïb
Óaò durur va’llïhu a‘lem bi’s-savïb

1161a ‘ïlem-i: ‘ïlemi S, M.
1161b sedd-i: sedli S, Ü.

SONUÇ

1. Eski Türk Edebiyatı zengin ve çeşitli kaynaklara malik bir edebiyattır. Konu ve kültür birikimi bakımından da çok zengindir. Başta Kur'an-ı Kerim olmak üzere, hadisler, peygamber kıssaları, mucizeler, batıl ve hakiki ilimler din, tasavvuf bu edebiyatın kaynaklarını oluşturur.

Bütün bunlar arasında dini, tasavvufî ve ahlâkî muhtevalı eserler önemli bir yekûn tutar. Bu tür eserler kaleme alınırken, İslâm dininin ahlâki esaslarını halka öğretme, insanlara yol gösterme ve faydalı olma, ahirete yarar söz söyleme gibi gayeler güdülür.

2. Çalışmamıza konu olan Muhyiddin Çelebi'nin Hızır-nâme mesnevîsi de dinî, tasavvufî ve ahlâkî muhtevalı; Hızır ile ricâlü'l-gayb denilen velîler hakkındaki telakkilere ait manzum bir eserdir. Türünün Osmanlı sahasında bilinen tek örneği olan eser maddî ve manevî âlemlerle ilgili dervişlik hayatını destansı özelliklerle anlatır. Soyut vahdet-i vücud anlayışı içinde ilahî aşkın kişisel heyecanlarını terennüm etmekten çok, yazıldığı çağda erenlerin hayat ve yaşayış özellikleriyle dolu olan eser, tasavvuf yoluna girenlerin topluma mâl oluşlarını ele alır. Eserde seksen bir başlık altında işlenen bütün bu konuların yanında, sık sık nasihat içerikli bölümlere ve beyitlere de rastlanır. Eser bu bakımdan Eski Türk Edebiyatı'nda yerleşmiş olan nasihat geleneğine de uygun bir çizgidedir.

3. Muhyiddin Çelebi 15. yüzyılda yaşamış bir şairdir. Kaynaklarda kendisi ile ilgili yeterli bilgi mevcut değildir. Bilinen tek eseri de Hızır-nâme'dir.

4. Muhyiddin Çelebi'nin samîmi bir üslubu, söz ve anlam sanatlarından uzak yalın ve halka yakın bir dili vardır. Bunun yanında şairin saf bir lirizme sahiptir. Eserinde aralara serpiştirdiği âşıkane-tasavvufî beyitler bu bakımdan dikkat çekicidir.

5. Bütün bu bilgiler neticesinde denilebilir ki Muhyiddin Çelebi 15. yüzyılda yaşamış, çok büyük, tanınmış bir şair değil, fakat Türk şiiri içinde değerli bir hususiyet ve gözden kaçmış bir şahsiyettir.

BİBLİYOGRAFYA

Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yay., C. 1, İstanbul 1998.

Davudoğlu, Ahmet, Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, Çelik Yayınevi Yay., İstanbul 1997.

Develioğlu, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 1999.

Dilçin, Cem, Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay., Ankara 1995.

Eraydın, Selçuk, Tasavvuf ve Tarikatler, Marifet Yay., İstanbul 1990.

Gölpınarlı, Abdülbaki, Mevlana Müzesi Yazmalar Kataloğu-III, Ankara 1972.

Gölpınarlı, Abdülbaki, Yunus Emre ve Tasavvuf, İnkılap Kitabevi Yay., İstanbul 2001.

Kara, Mustafa, Bursa'da Tarikatler ve Tekkeler, Sır Yay., İstanbul 2001.

Kocatürk, Vasfi Mahir, Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yay., Ankara 1970.

Köprülü, Fuat, Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ankara 2003.

Köprülü, Fuat, Türk Edebiyatı'nda İlk Mutasavvıflar, DİBY, Ankara 1981.

Levend, Agâh Sırrı, Divan Edebiyatı, Enderun Yay., İstanbul 1984.

Levend, Agâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, TTK Yay., C. 1, Ankara 1998.

Mengi, Mine, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yay., Ankara 1997.

Muallim Naci, Lûgat-ı Naci, Çağrı Yay., İstanbul 1995.

Muhyiddin Çelebi, Hızır-nâme, İstanbul Üniversitesi Ktp., TY. Nu. 9495.

Muhyiddin Çelebi, Hızır-nâme, Koyunoğlu Müzesi Kit., Nu. 13162.

Muhyiddin Çelebi, Hızır-nâme, Mevlâna Müzesi Ktp., Nu. 4262.

Muhyiddin Çelebi, Hızır-nâme, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud Ef. Böl., Nu. 3414

Muhyiddin Çelebi, Hızır-nâme, YKB, Sermet Çifter Araştırma Ktp., Nu. 921-1.

Necdet, Ahmet, Tekke Şiiri, İnkılap Kitabevi Yay., İstanbul 1997.

Ocak, Ahmet Yaşar, “Hızır-nâme” TDV İslâm Ansiklopedisi, C. 17, İstanbul 1998.

Ocak, Ahmet Yaşar, İslâm-Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü, Ankara 1985.

Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Yay., İstanbul 2001.

Pala, İskender, Divan Edebiyatı, Ötüken Yay., İstanbul 1996.

Şemseddin Sami, Kamus-ı Türkî, Çağrı Yay., İstanbul 1996.

Şentürk, A. Atilla, Kartal, Ahmet, Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yay., İstanbul 2004.

Şükün, Ziya, Farsça-Türkçe Lûgat - Gencine-i Güftar Ferheng-i Ziya, MEB Yay., İstanbul 1984, 3 C.

Tolasa, Harun, 15. Yüzyıl Türk Edebiyatı Anadolu Sahası Mesnevîleri, EÜ Sosyal Bilimler Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S. 1, İzmir 1982.

Uçman, Abdullah, 15. Yüzyıl Tekke Şiiri, BTK, C. 3, İstanbul 1986.

Ünver, İsmail, “Mesnevî”, Türk Dili - Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), Y. 36, C. LII, S. 415, 416, 417 / Temmuz, Ağustos, Eylül, 1986.

Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Ktp. Yazmalar Kataloğu, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2001.

Yeni Tarama Sözlüğü, (Düzenleyen: Cem Dilçin), TDK Yay., Ankara 1983.

Yeniterzi, Emine, Behişti’nin Heşt Behişt Mesnevîsi, Kitabevi Yay., İstanbul 2001.

Yeniterzi, Emine, Divan Şiirinde Na‘t, TDV Yay., Ankara 1993.

Yılmaz, Mehmet, Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler, Enderun Yay., İstanbul 1992.

METNİN DİZİNİ

(Kişi ve Yer Adları)